

179. Perjantaina 18 päivänä joulukuuta 1998

kello 15.30

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Kolmas käsittely

1) Hallituksen esitys laiksi työttömyys-
turvalain muuttamisesta ja väliaikaisesta
muuttamisesta 7046

Hallituksen esitys 223/1998 vp
Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan
mietintö 34/1998 vp

2) Hallituksen esitys laiksi työsopimus-
lain 28 ja 47 j §:n, vuosilomalain 16 §:n ja
opintovapaalain 13 §:n muuttamisesta 7063

Hallituksen esitys 253/1998 vp
Työasiainvaliokunnan mietintö 16/1998
vp
Lakialoite 127, 130/1998 vp

3) Hallituksen esitys laeiksi tulovero-
lain, tuloverolain 77 §:n muuttamisesta an-
netun lain voimaantulosäännöksen, vero-
tusmenettelystä annetun lain 16 §:n ja ve-
rontilityslain 12 §:n muuttamisesta 7086

Hallituksen esitys 129/1998 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 61/1998
vp
Lakialoite 75, 80, 84, 103—105, 114, 118,
122, 125, 131, 132, 136, 138/1998 vp

4) Hallituksen esitys laiksi moottoriajo-
neuvoverosta annetun lain muuttamisesta 7087

Hallituksen esitys 265/1998 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 62/1998
vp
Lakialoite 41, 81/1996 vp, 121/1997 vp

5) Hallituksen esitys laiksi nestemäisten
polttoaineiden valmisteverosta annetun
lain muuttamisesta 7089

Hallituksen esitys 206/1998 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 63/1998
vp

6) Hallituksen esitys laiksi autoverolain
muuttamisesta ”

Hallituksen esitys 264/1998 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 64/1998
vp
Lakialoite 15/1998 vp
Toivomusaloite 19, 34/1998 vp

7) Hallituksen esitys laiksi alkoholilain
muuttamisesta 7093

Hallituksen esitys 247/1998 vp
Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan
mietintö 35/1998 vp

Ainoa käsittely

8) Hallituksen esitys valtion talousar-
vioksi vuodelle 1999 7094

Hallituksen esitys 105/1998 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 58,
58 a/1998 vp
Talousarvioaloite 1—931/1998 vp

Puhetta johtaa ensimmäinen varapuhemies
Pesälä.

Nimenuhdon sijasta merkitään läsnä oleviksi ne edustajat, jotka osallistuivat edelliseen täysis-tuntoon.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Hallituksen esitys laiksi työttömyysturvalain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys 223/1998 vp

Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö 34/1998 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. Kuoppa: Herra puhemies! Työttömyysturvalain uudistuksen yhteydessä hallituksen ja valiokunnan esittämät muutokset työttömyysturvalakiin ovat perusteltuja, mutta mielestäni tässä yhteydessä olisi pitänyt myös säätää pysyväksi säännös, jonka mukaan työttömyysturvan työssäoloehdosta voidaan laskea enintään 16 viikon ajanjakso työvoimapolitiittisesta aikuiskoulutuksesta. Säännöksen voimassaolohan päättyy tämän vuoden lopussa. Mainitun säännöksen jatkamisesta on tehty muun muassa laajapohjainen lakialoite, jossa on yli sata allekirjoittajaa.

Mahdollisuus lukea koulutusaikaa työssäoloehdosta on yksi keino aktivoida työttömiä. Se parantaa koulutukseen osallistumisen motiivia. Työvoimapolitiittinen aikuiskoulutus edistää työmarkkinoille sijoittumista ja ehkäisee työttömien syrjäytymistä.

On muistettava, että 16 viikon koulutusajan ottaminen huomioon työssäoloehdossa ei takaa työssäoloehdon täyttymistä ansiosidonnaisen tai peruspäivärahan saamiseksi. Se lisää kuitenkin sen todennäköisyyttä. Koska säännös toisaalta edistää työvoimakoulutusta ja toimii selvänä jarruna pitkäaikaistyöttömien taloudelliselle ahdingolle ja syrjäytymiselle, siitä ei ole perusteltua luopua, koska myös tällä tavoin voidaan kannustaa koulutukseen hakeutumista.

Tällä on usein myöskin hallituksen ministerien suulla korostettu sitä, kuinka tärkeää on kannustaa työttömiä koulutukseen paranta-

maan omaa ammattitaitoaan ja sitä kautta edistämään mahdollisuutta pärjätä työelämässä.

Herra puhemies! Ehdotan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavanlaisen lausuman:

”Pitäen hallituksen esitykseen sisältyviä toimia työttömyysturvan kehittämiseksi riittämättöminä eduskunta edellyttää hallituksen antavan esityksen työttömyysturvalain väliaikaisen muutoksen voimassaolon jatkamiseksi siten, että edelleen vuoden 1999 alusta lähtien 16 viikkoa työvoimapolitiittista aikuiskoulutusta otetaan huomioon työttömyysturvan työssäoloehdossa.”

Tämä olisi pitänyt jo saada myöskin valiokunnan mietintöön ja myöskin täällä salissa hyväksyttyä tähän lakiin.

Työttömiä on edelleenkin noin 350 000. Yli vuoden työttömänä olleita on noin 100 000 ja yli kaksi vuotta työttömänä olleita noin 50 000. Elikkä erittäin suuret määrät ovat edelleenkin työttömyyden kohteena ja noin 30 000 ansiosidonnaisella olevaa työtöntä uhkaa pudota tämänkin vuoden aikana työmarkkinatuuelle. Heidän toimeentulonsa merkittävästi heikkenee, ja kun sitä, että tätä 16 viikkoa ei hyväksyttäisi työssäoloehdosta, on perusteltu sillä, että työttömät ainoastaan käyvät tämän koulutuksen sen johdosta, että he voivat uudistaa oman ansiosidonnaisen työttömyysturvansa, niin tähän ei ole työttömän henkilön ratkaistavissa. Joka keran kun työtön osoitetaan koulutukseen, se on työvoimaviranomaisen ratkaisu. Sitä ei päätä työtön itse, vaan aina työvoimaviranomainen päättää, milloin työtön osoitetaan koulutukseen ja mihinkä koulutukseen. Siinä on työvoimaviranomaisella ratkaiseva päätösvalta.

Näin ollen väitteet siitä, että työtön keinottelisi tällä asialla, mielestäni eivät pidä paikkaansa, ja näin ollen ei ole perusteita sille, että yritetään estää tätä kautta tätä aktivointitoimenpidettä, jota työssäoloehdon kartuttaminen työvoimakoulutuksessa merkitsee.

Tässä ollaan ottamassa nyt se viimeinenkin porkkana, joka työttömällä koulutuksen suhteen on ollut. Tätä kautta tämä viimeinenkin porkkana ollaan ottamassa pois ja keppi on työttömille jäämässä käteen, elikkä hallitus tälläkin tavalla vielä kepittää työttömiä entisestään, sillä heidän tilanteensahan on varsin huono. On muistettava, että työmarkkinatuuelle pudonneet työttömät hyvin usein joutuvat myöskin turvautumaan toimeentulotukeen ja kun toimeentulotukeakin leikattiin, niin heidän toimeentulonsa on todella käynyt huonoksi ja suoranainen köyhyys lisää-

tyy. Siitähän on useita tutkimuksia ilmestynyt viime aikoina, joissa tämä on pystytty osoittamaan.

Tällä perusteella, kuten jo äsken esitin, herra puhemies, toivon, että tämä perustelulausuma tulisi hyväksyttyä ja työttömien koulutus edelleenkin hyväksyttäisiin työssäoloehtoon.

Ed. L a h t e l a : Arvoisa herra puhemies! Tämän työttömyysturvaehdon osalta täällä eduskunnassa, jos arvioisi tilanteen noin lonkalta, todennäköisesti pitkälti yli puolet kansanedustajista on sitä mieltä, että tästä olisi jo tullut tehdä laki ja tätä jatkaa. Mutta tämän asian kohdalla näköjään on veivattu kaiken näköistä eikä tätä ole haluttukaan viedä eteenpäin. Eikö jollain antiikin jumalalla nimeltään Janus ollut kahdet kasvat? Tässä näitä kasvoja vähintään on kahdet, ja siinä mielessä jotenkin ihmetyttää. Tietysti kansanedustajan pitää pysyä oikeudessa ja totuudessa, mutta jokaisella voi olla tietysti useammatkin kasvat.

Minusta tästä asiasta on puhuttu jo täällä riittävästi. Jokainen tietää, mistä on kysymys, ja siksi en aio tänään pitkittää tätä keskustelua. Pöydille on jaettu nimelläni oleva perustelulausuma, mutta en tule sitä esittämään vaan yhdyen ed. Kuopan esittämään perustelulausumaan, koska se on vähintään yhtä hyvä kuin omani.

Siinä mielessä olen ed. Kuopan lausumaehdotuksen takana ja kannatan sitä.

Ed. K e m p p a i n e n : Herra puhemies! Tämä on se päivä, jolloin hallituksen mahdollisuudet vaikuttaa työttömyyteen tällä kaudella ovat loppuneet, koska budjetti on pantu kiinni ja sitä kautta varmaan arvion tekeminen olisi aiheellinen. Tosin tämä ei ole se päivä, jolloin siihen on aikaa. Toisaalta myös työttömyysturvaan vaikuttaminen on tällä vaalikaudella nyt loppu. Hallituksen esitys, jolla hieman muutetaan työttömyysturvan ehtoja, on nyt myös viimeinen silaus.

Lakiesityksen käsittelyn aikana keskeisimmäksi asiaksi on noussut 16 viikon vaikuttaminen ansiosidonnaisen turvan saantiehtoihin. Se ei aivan tähän lakiesitykseen liity, mutta siitä puhumista ei voida estää. Mutta ei voida myöskään estää siitä puhumista, miten hallitus on suhtautunut työttömyysturvaan tällä vaalikaudella.

Työttömyysturvan leikkaukset ovat nimenomaan olleet sellaisia, että on pyritty viimeisen päälle pitämään tietyn ryhmän eduista kiinni ja

entistä enemmän on tehty säästöjä sellaisten ryhmien kohdalla, jotka eivät ole pystyneet pitämään puoliaan. Esimerkiksi työttömyysturvamenojen rakenteessa on tapahtunut aivan oleellinen ero.

Kun me edellisellä hallituskaudella kamppailimme tasapainoisista työttömyysturvan säästöistä peruspäivärahan ja ansiosidonnaisen päivärahan välillä, niin silloinkaan säästöt eivät olleet tasapuolisia, vaan kun päätökset eivät menneet läpi, ne kohdistuivat jonkin verran enemmän perusturvaan. Mutta tällä vaalikaudella on tapahtunut paha muutos siinä, että entistä suurempi osa tuesta on valunut ei edes perusturvan vaan työmarkkinatuen piiriin. Koska se on rakenteellisesti niin paljon heikompi, se on oleellisesti vaikuttanut työttömien toimeentulon tasoon. Se on myös vaikuttanut sillä tavalla, että entistä suurempi määrä työttömiä on joutunut kunnallisen toimeentulotuen varaan, ja se on edelleen vaikuttanut myös siihen, miten kuntien ja valtion kustannukset ovat jakaantuneet.

Tästä koko kehityksestä olisi varmasti kaikkineen tärkeää käydä perusteellisempaakin keskustelua, kuten myös siitä, mistä budjetin yhteydessä keskusteltiin, laajan työttömyyden käsitteestä jne., mutta en aio siihen mennä, vaan toteaisin 16 viikon osalta, että hallituksellahan oli samalla tavalla periaatepäätös kuin kansaneläkkeen pohjaosan ym. säästöjen tekemisestä. Tavallaan tämä näytelmä, joka täällä on käyty, on ollut samanlaista vaaleihin valmistautumista ja samanlaista äänestäjille selittämistä.

Keskustan linja ja esiintyminen työttömyysturvan leikkauksissa kyllä kesti ja tavoitteet, joihin pyrittiin viime vaalikaudella ja myös tällä vaalikaudella. Me ymmärrämme, että 16 viikon säännöllä on tietty tarkoitus ja sen säästön tekemisellä, mutta siinä nimenomaan on tehty este sille, että sitä ei käytettäisi pelkästään ansiosidonnaisen työttömyysturvan saantiehtona. (Min. Jaakonsaari: Eikö se ole hyvä rakenteellinen uudistus?) — Se on siltä tavoitteeltaan varmasti hyvä ja siltä tavoitteelta säästönä se on hyvä, mutta se ei ole sen saajan kannalta hyvä, koska se vie viimeisenkin aktiivoin momentin ihmisen käyttäytymisestä, koska sellaiset ihmiset, joilla olisi halua koulutuksen kautta työllistyä, eivät sitä porkkanaa tässä enää saa, koska se ei sitä tee. Tässä olisi pitänyt pystyä menemään sellaisiin rakenteellisiin uudistuksiin, että tällainen porkkanaelementti tässä vielä olisi.

Me tiedämme, että kun näitä työttömyysturvasäästöjä ja rakenneuudistuksia tehdään näin

vaikealla tavalla ja sanelemalla ja tällä kaksikantaperiaatteella, niin tällaisiin uudistuksiin ei ole mahdollisuuksia. Sen takia 16 viikon sääntö toimii entistä enemmän sillä tavalla, että se on aktiivisesti syrjäyttämässä ihmisiä ja saamassa ihmiset työelämän ulkopuolelle.

Ehkä vielä viimeisenä toteaisin, että kun työttömyyden menoja on säästetty budjetissa, niin vähän asiaan liittymätön, mutta erittäin kipeänä koettu ongelma on se, että kun on tukityöllistetty, niin myös palkkataso siellä on laskettu miniini ja sillä tavalla luotu kaksia markkinoita.

Ed. T u o m i o j a : Arvoisa puhemies! Tämä kuuluu niihin hallituksen esityksiin, jotka ovat synnyttäneet paljon keskustelua, mutta se keskustelu ei ole koskenut sitä, mitä hallituksen esityksessä on, vaan nimenomaan sitä, mitä siinä ei ole. Niin omakin puheenvuoroni käsittelee työttömyysturvalain niitä kohtia, joihin ei valitettavasti tässä yhteydessä ole saatu muutosta siltä osin, että olemme tilanteessa, jossa vuodenvaihteessa työvoimapolitiittisen aikuiskoulutuksen rinnastaminen työssäoloon 16 viikon ajalta tulee raukeamaan. Olisimme toivoneet, että asiasta olisi voitu jo hyvissä ajoin hallituksessa päästä yhteisymmärrykseen, että olisi voitu sopia tästä ja siihen liittyvistä tarvittavista uudistuksista, jotka korjaisivat niitä sinänsä kiistämättömiä ongelmia, jotka nykykäytäntöön liittyvät, että olisi siitä asiasta päästy eteenpäin.

Tärkeätä kuitenkin on, että nyt hallitusryhmät ovat asian käsittelyn yhteydessä pystyneet sopimaan siitä, että asia nyt nostetaan kokonaisuudessaan tarkasteluun. Teen sen vuoksi seuraavan lausumaehdotuksen:

”Eduskunta toteaa, että työttömyysturvalain määräys, jonka mukaan työvoimapolitiittiseen aikuiskoulutukseen osallistuminen on rinnastettu työssäoloon 16 viikon ajalta, on vuodenvaihteessa raukeamassa. Eduskunta pitää tärkeänä, että mainittu koulutus palvelisi mahdollisimman hyvin koulutettavien työllistymistä ja että halukkuus hakeutua työvoimapolitiittiseen aikuiskoulutukseen ei vähene. Eduskunta edellyttää hallituksen selvittävän, miten edellä mainittujen tavoitteiden toteuttamiseksi työvoimapolitiittista aikuiskoulutusta ja työttömyysturvalakia tulisi kehittää, jotta koulutus nykyistä paremmin palvelisi työllistymismahdollisuuksia ottaen huomioon myös työssäoloehdon merkityksen koulutukseen hakeutumiselle, ja ryhtyvän asiassa tarvittaviin toimenpiteisiin.”

Arvoisa puhemies! Tätä lausumaehdotusta

voi tietysti arvostella ja arvioida siltä kannalta, että se ei olisi riittävä tai jättäisi avoimeksi sen, mitä tapahtuu. Tämä on totta. Me emme ole tässä aikataulussa ja tässä yhteydessä voineet asiassa tämän enempiä päästä yhteisymmärrykseen, mutta tärkeintä on nyt, että eduskunta ilmaisee tahtonsa siitä, että asiakokonaisuus palautetaan hallituksen valmisteluun. Valmistelun on luonnollisesti tapahduttava hyvin pikaisella aikataululla. Toivotaan, että siihen löytyvät yhteisymmärryksessä ratkaisut, jotka nimenomaan pitkäaikaistyöttömien koulutuksen kautta heidän työllistymistään tukisivat.

Toivomuksemme ja ryhmämme lähtökohta on, että näistä tulisi hyvin nopeasti löytyä ratkaisut ja että ne tuodaan, tarvittaessa — niin kuin ilmeistä on, että on tarpeen — eduskunnan käsiteltäväksi.

Haluan tässä yhteydessä todeta, että eduskuntaryhmämme näkemys asiasta on, että ellei tällaisesta laajemmasta kokonaisuudesta, jonka tarpeellisuutta tuskin kukaan kiistää, päästä nopeassa aikataulussa yhteisymmärrykseen, tulisi työvoimapolitiittisen aikuiskoulutuksen 16 viikon työssäoloehto kuitenkin jatkaa väliaikaistoinenpiteenä. Mutta asia on sillä lailla meille tärkeä, että uskomme, että hallitus tämän jälkeen asiaan palaa ja löytää toivon mukaan laajassa yhteisymmärryksessä sellaiset ratkaisut, jotka eduskunnassa aiheellisesti tunnetun huolen tilanteen muutoksesta tulevat ottamaan huomioon.

Ed. H u o t a r i : Arvoisa puhemies! Ensiksi haluaisin huomauttaa ed. Tuomiojalle, että vasemmistolion eduskuntaryhmä ei ole hyväksynyt hallitusryhmien neuvottelussa ollutta ponsisitystä.

Käsittelyssä on työttömyysturvalain muutos, johon on koottu erilaisia lainmuutoksia työttömyysturvaan liittyen. Tässä on muun muassa sovitellun päivärahan laskureiden jäädyttämisen jatkaminen. Kyseessä on määräaikainen laki, jonka määräaika päättyy 31.12.98. Olen tyytyväinen, että lakiesitys on saanut myönteisen käsittelyn valiokunnassa. Tämä laki edistää lyhytaikaisen ja osa-aikaisen työn vastaanottamista, siis työttömän mahdollisuutta päästä työllistymisen portaita ylöspäin.

Tähän ajatteluun olisi sopinut hyvin myös toisen määräaikaisen lain jatkaminen, siis työvoimapolitiittisen koulutuksen hyväksyminen työttömyysturvan työssäoloehtoon.

Työllistymisen portaathan ovat tunnetusti selkaiset, että pätäktyöstä parhaiten työllistyy pi-

tempiaikaiseen työsuhteeseen, sitten koulutuksesta, ansiosidonnaiselta turvalta ja tukityöstä. Työmarkkinatuella on, ikävä kyllä, kaikkein vaikein päästä työsuhteeseen.

Yli puolet työttömistä on tällä hetkellä työmarkkinatuella, siis alimmalla työllistymisen portaalla. Työmarkkinatuki on erittäin kallista yhteiskunnallemme. Se on kaiken kaikkiaan kalliimpaa kuin ansiosidonnainen työttömyysturva. Kun huomioidaan se, että työllistyminen sieltä on vaikeaa, niin minusta on aika kummallista, että ihmisiä halutaan tietien tahtoen pudottaa tälle alimmalle portaalle.

Kun asia käsiteltiin valiokunnassa, asiantuntijalausunnoissa esitettiin, että koska työttömyysturvalaki on auki, olisi myös 16 § pitänyt samalla avata ja hyväksyä. Asiantuntijalausunnoissa todettiin, että lain loppuminen vuodenvaihteessa aiheuttaa lisäkustannuksia valtiolle, koska kaikki yksinäiset henkilöt ovat oikeutettuja asumistukeen ja usein myös toimeentulotukeen. Siksi 16 §:n jatkaminen säästäisi valtion menoja.

Lain jatkaminen säästäisi valtion menoja myös siten, että koulutuksen jälkeen henkilö työllistyy huomattavasti paremmin. Siksi tuntuu järjettömältä, että pitkäaikaistyöttömien motiivointia koulutukseen näin heikennetään. Tuntuu siltä, että ne, jotka ovat tätä vastustaneet, eivät tiedä työttömien työllistämisen käytännön elämästä juurikaan. Pitkään työttömien kanssa töitä tehneenä tiedän, että asiat eivät ole yksinkertaisia ja jokaisen kohdalla työllistyminen tai syrjäytymisen ovat omanlaisensa.

Valiokunnassa, vaikka yli sadan nimen lakialoitetta ei tietyistä syistä otettukaan käsitteilyyn, silti asiasta keskusteltiin. Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön asiantuntija esitti perusteluiksi kannalleen, että selvityksen mukaan yli 50 prosenttia koulutuksen työssäoloeseen käyttäneistä oli ollut työttömänä yli 300 päivää. Näin varmasti on ollut, mutta analyysi selvityksestä oli kovin tarkoitushakuinen. Ensinnäkään työttömien motivaatiota ei ollut lainkaan selvitetty, mutta siitä oli kuitenkin vedetty johtopäätös, että työttömien motivaatio olisi ainoastaan uusia työttömyysturva.

Asia olisi voitu tutkia kunnollakin, jos olisi haluttu. Silloin olisi voinut selvitä sekini, että paljon on myös työllistynyt koulutuksen käyneitä henkilöitä. Jos lailla on motivoitu syrjäytymisvaarassa jo olleita pitkäaikaistyöttömiä koulutukseen ja työllistymään, se on toteuttanut tehtävänsä.

Työvoimatoimiston edustaja valiokunnassa sanoi, että valinnan kurssille tekee aina työvoimaviranomainen ja jos työttömän motivaatio on ainoastaan se, että hän haluaa uusia turvansa, häntä ei todennäköisesti valita kurssille ollenkaan. Siksi tällainen syytös, että työttömät hakeutuisivat kurssille vain jatkaakseen työttömyysturvaansa, loukkaa työvoimatoimistojen ammattitaitoa. Siksi olen ihmetellyt työministeri Jaakonsaaren kannanottoja asiaan, koska nimenomaan työvoimatoimistot ovat ne, jotka päättävät, ketkä kurssille pääsevät ja missä vaiheessa.

Työvoimatoimiston edustaja vielä kertoi, että yleensä pitkäaikaistyöttömyys on peruste, jolla kurssille voi päästä paremmin, ja sen vuoksi on aivan luonnollista, että yli 50 prosenttia työttömistä, jotka ovat käyttäneet tämän työssäoloehdoton, on ollut pitkäaikaistyöttömiä.

Arvoisa puhemies! Olen aina luullut, että kokemus on yritysystävällinen puolue. Nyt epäilen, että näin ei ole. Yritysten kannalta on tärkeää, että niillä on mahdollisuus saada koulutettua työvoimaa. Esimerkiksi rakennusosalalla pitkään työttömänä olleet ovat saaneet kursien kautta lisää ammattitaitoa ja uusia eväitä työelämän poluille. Pitkäaikaistyötön voi saada hyvältä kurssilta innostuksen, vaikka kurssille hakeutuessaan hänellä on saattanut olla motivaationa jotain muuta.

Sitten vielä vähän asian käsittelystä tänä syksynä. Työministeri Liisa Jaakonsaari tyrmäsi useaan otteeseen lakiesityksen tuomisen eduskuntaan, myös tässä salissa kyselytunnilla. Asiasta äänestettiin hallituksessa, jolloin vain kaksi ministeriä — vasemmistoliiton Siimes ja Huttu-Juntunen — kannattivat lain lähettämistä eduskuntaan. Samaan aikaan eduskunnassa oli jo ed. Lahtelan lakialoite, jossa on 105 nimeä, siis eduskunnan enemmistö.

Eduskuntakäsittely tässä asiassa on ollut varsinainen sirkus, niin kuin jouluna tässä talossa näyttää olevan tapana. Ryhmyreit ei kiinnostanut patkääkään substanssi, vain periaate. Työssäoloehdosta tuli elämää suurempi kysymys, vaikka itse asian sisällöstä ei monikaan tainnut edes tietää, siitä, mistä oli kysymys.

Valiokunnassa hallituksen esityksen n:o 223/1998 käsittelyn aikana tehtiin kannatettu esitys, jossa esitettiin lakialoitteen ottamista käsitteilyyn, mutta puheenjohtaja keskeytti asian ennen äänestystä. Lakiesitys makasi pöydällä useita viikkoja. Lopulta kuulimme lisää asiantuntijoita ja sen jälkeen emme tienneet, siis me valiokunnan

jäsenet, milloin lakia käsitellään seuraavan keran.

Sitten 10.12.98 asia yllättäen otettiinkin päätettäväksi, vaikka asiaa ei ollut esityslistalla, ja olen tarkistanut asian esityslistasta. Kyseessä olevassa kokouksessa kaikki valiokunnan jäsenet eivät olleet läsnä. Koska itsekin jouduin taksin odottelun vuoksi tulemaan kokoukseen myöhässä, kysyin sihteeriltä, onko päätettäviä asioita ensiksi. Sihtööri ilmoitti minulle, että listan mukaan asiantuntijat kuullaan ensiksi. Siksi tulin kävellen töihin ja myöhästyin 10 minuuttia ja kerkesin juuri ja juuri äänestykseen. Asia oli käsitelty erittäin lyhyen kaavan mukaan siihen mennessä.

Valiokunnan kaikista jäsenistä enemmistö oli sitä mieltä, että lakialoite on otettava käsittelyyn, mutta koska tuossa kokouksessa enemmistö oli vähemmistö, niin lakialoitetta ei otettu käsittelyyn, vaikka olimme syksyllä päättäneet, että tänä syksynä otetaan ne aloitteet käsittelyyn, joissa on yli sata nimeä, ja osa niistä on otettukin käsittelyyn, ei kaikkia. Kyseinen kokous oli hyvin epämääräinen, enkä itsekään voi varmasti sanoa, käsiteltiinkö lakipykälät vai ei. Joka tapauksessa tuossa kokouksessa oli enemmistö sitä mieltä, ettei aloitetta oteta käsittelyyn.

Jätimme asiasta vastalauseen valiokunnan puheenjohtajan suostumuksella. Vastalauseesta ei kuitenkaan isossa salissa voitu äänestää. Siksi valiokunnan enemmistö halusi ottaa asian käsittelyyn seuraavan aamun kokouksessa, josta oli sovittu sen päivän kokouksen viimeisenä asiana. Puheenjohtaja kuitenkin yllättäen myöhään ilta-päivällä oli perunut kokouksen ja ilmoittanut siitä sähköpostitse. Enemmistön mielestä tilanne oli kummallinen. Asiasta ei käyty neuvotteluja etukäteen, vaikka olen oman ryhmäni ja hallituspuolueen jäsen ja valiokuntavastaava, minua ei informoitu tästä asiasta. Siksi ymmärtänette sen suuttumuksen, joka tässä on ollut. Varsinkin sitä lisää se, että ed. Rajamäki sosialidemokraattien ryhmäpuheessaan budjetin käsittelyssä sanoi: ”Pitkääikaistyöttömien tilanteen kärjistyksen kannalta on edesvastuutonta, että eduskunnassa kokoomuksen piittaamattoman asenteen vuoksi 16 viikon työvoimapolitiittista aikuiskoulutusta ei enää sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän yrityksestä huolimatta lasketa ensi vuoden alusta työttömyysturvan työssäoloheitoon.”

Mutta olen sitä mieltä, että suurin ongelma tämän lain etenemisessä oli kuitenkin se, että sosialidemokraatit eivät päässeet keskenään yhteisymmärrykseen siitä, mitä mieltä he ovat tästä,

ja ehkä sen vuoksi tai jostakin muusta syystä asiasta ei neuvoteltu. Minun mielestäni tämä on ollut erittäin negatiivinen päätös tälle vuodelle. (Ed. Gustafsson: Eikö ed. Huotari kuunnellut, mitä ed. Tuomioja sanoi?) Siksi ehdotan seuraavaa lausumaa:

”Eduskunta toteaa, että työttömyysturvalain määräys, jonka mukaan työvoimapolitiittiseen aikuiskoulutukseen osallistuminen on rinnastettu työssäoloon 16 viikon ajalta, on vuodenvaihteessa raukeamassa. Eduskunta korostaa työmarkkinoiden jatkuvan muutoksen oloissa sitä, että mainitun koulutuksen tulee palvella mahdollisimman hyvin koulutettavien työllistymistä ja yritysten mahdollisuutta saada koulutusta ja työkokemusta omaavaa työvoimaa. Tämän vuoksi hallituksen tulee huolehtia siitä, että halukkuus hakeutua työvoimapolitiittiseen aikuiskoulutukseen ei vähenisi nykyisestä. Eduskunta edellyttää hallituksen nopeasti selvittävän sen, miten työttömyysturvalain jatkovalmistelussa työvoimapolitiittisen aikuiskoulutuksen rinnastaminen työssäoloon voitaisiin toteuttaa, ja antavan viivytyksettä tästä tarvittavan esityksen eduskunnalle ja siten lisäävän nyt voimaansaatettavan lain vaikutusta.”

Ed. P u i s t o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Menemättä tämän asian yksityiskohtiin haluan kuitenkin eduskunnan pöytäkirjoihin saattaa tiedoksi, että ed. Huotarin esittämä lain käsittely keskeytettiin odottamaan tässä talossa käytäviä neuvotteluja. Kun osoittautui, ettei neuvotteluissa ole tulosta, samanaikaisesti puhemiesin antaman ohjeen mukaan oli saatava lait valiokunnassa käsitellyiksi. Valitan, että meillä on ajoittain ollut sosiaali- ja terveystalokunnassa vaikeuksia saada päätösvaltaa, joten lakeja käsitellään juuri silloin, kun meillä on päätösvalta. Ed. Huotari kyseisenä aamuna oli soittanut sosiaalivaliokunnan kansliaan ja ilmoittanut myöhästyvänsä ja olevansa paikalla 10.10. Äänestys aloitettiin reilusti 10.20.

Viitaten tähän viimeiseen kokoukseen ed. Huotari sanoi, että hän on pahoillaan, ettei hänen ole otettu puolueensa vastaavana yhteyttä. Minä olen erittäin pahoillani, että hän puolueensa vastaavana ei ottanut suunnittelemaansa kokouksesta yhteyttä valiokunnan puheenjohtajaan.

Ed. H u o t a r i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Keskustelimme asiasta valiokunnan enemmistön kanssa ja tulimme siihen

tulokseen ... (Ed. Puisto: Minkä enemmistön?) — Sen todellisen enemmistön, joka valiokunnassa oli sitä mieltä, että lakialoite olisi pitänyt ottaa käsittelyyn. Teimme siinä työnjaon. Minä ilmoitin valiokuntasihteerille, että haluamme, että aikaisemmin sovittu seuraavan päivän kokous on ja että hän olisi paikalla, ja toinen edustaja otti yhteyttä puheenjohtajaan.

Ed. I m m o n e n : Arvoisa puhemies! Kuten tästäkin keskustelusta näkyy, itse asiassa lähete-keskustelusta lähtien tämä asia on ollut hyvin kinkkinen. On kiusallista ja harmittavaista se, että työttömien ja varsinkin ahtaasti elävien työttömien kustannuksella täällä väännetään ihan ilkeästi kättä, kun tiedossa on, että nämä ihmiset ovat todella sen tarpeessa, että huomien päivä olisi elämisen arvoinen.

Tämä 16 viikon koulutuksen mukanaolo työssäoloehdossa on sillä tavalla välttämätön, että juuri pitkäaikaistyöttömät ovat syrjäytyneet myös työkokemuksesta, ja kun tämänhetkinen vauhti työelämässä on sitä luokkaa, että siellä jo muutamassa viikossakin aloittain tipahtaa karryiltä, niin mielestäni olisi ollut välttämätöntä, että tämmöinen koulutus siellä mukana olisi. Se ei missään tapauksessa ole työttömien ihmisten motivaation heikkenemistä, vaan porkkana, joka motivoi myös työhön ja sitä kautta elämään.

Kannatan ed. Huotarin tekemää ehdotusta.

Ed. Z y s k o w i c z (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Kun ed. Immonen sanoi, että varsinkin pitkäaikaistyöttömien kannalta koulutukseen osallistuminen on hyvin tärkeää ja että työelämässä vauhti tänä päivänä on usein todellakin sellaista, että kuten hän sanoi, karryiltä putoaa helposti, ellei osallistu koulutukseen, niin en malta olla kysymättä ed. Immoselta, millä tavoin tämä käyttämämme argumentointi liittyy tähän työssäoloehdotukseen. Koulutus on aivan yhtä tarpeellista ja aivan yhtä tärkeää ja aivan yhtä hyödyllistä pitkäaikaistyöttömille täysin riippumatta siitä, lasketaanko tuo koulutusaika 16 viikon osalta työssäoloehdotukseen vai eikö sitä lasketa.

Ed. I m m o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun ihminen on pitkään työttömänä, työttömyyden myötä hän menettää myös tavalla tai toisella kytkennän ihmisiin ja työelämään ja kontaktin myös koulutusajatuksen, jos näin voi sanoa. Jos tästä tulee pieni pakko, se

ohjaa myös työttömiä tämän pienen pakon kautta ja saa kiinni tähän koulutus- ja työasiaan.

Ed. B i a u d e t : Arvoisa puhemies! Tämänkin keskustelun pohjalta haluan, koska tämä asia on erittäin tärkeä ja varmasti meille yhteinen huolenaihe, kannattaa ed. Tuomiojan lausumahdotusta.

Ed. M a n n i n e n : Arvoisa puhemies! Työttömyysturvalain muutoksen käsittely on ollut outo ja kummallinen. Se on ollut vastuutonta pompottelua työttömien asialla. Hallituksen vastuullisten ministereiden taholta on aiemmin selkeästi ilmoitettu, että jatkoa koulutuksen lukemiselle työssäoloehdotukseen ei tule. Sosiaali- ja terveysvaliokunnassa oli kuitenkin asian yhteydessä yli 105 edustajan allekirjoittama aloite, joka valiokunnan aiemman periaatepäätöksen mukaan olisi tullut ottaa käsittelyyn. Näin ei kuitenkaan tapahtunut. Tästä sotkusta suurimman syyntä kantavat sosialidemokraatit ja kokoomus, jotka vastustivat, sosialidemokraateista tosin vain osa.

Kokoomuksella on tietysti sikäli puhtaat paperit, että he ovat vastustaneet yksimielisesti ja selkeästi ja tällä tavalla ottaneet vastuun tästä asiasta.

Sen sijaan sosialidemokraattien osalta voi lyhyesti ja ytimekkäästi todeta, että kysymyksessä on sosialidemokraattinen farssi. Vaatii varmaan melkoisia näyttelijänlahjoja äänestää vakavana näiden ponsesitysten puolesta sen jälkeen, kun tietää, mitä todellisuudessa tämän asian käsittelyssä on tapahtunut.

Asia on sillä tavalla kuin ed. Kuoppa hyvin perusteli, että ansiopäivärahan uudistamistahan tällä koulutuksella ei voida tehdä. Asiantuntijat nimenomaan totesivat, että työministeriön ohjeiden mukaan työllisyyskoulutukseen valittaessa ansiopäivärahan uudistamisasiaa ei saa käyttää valinnan perusteena. Jos näin menetellään ja ohjeita noudatetaan, niin tätä pykälää ei voi väärinkäyttää työssäoloehdotuksen uudistamiseksi.

Asiassa ei voida vedota myöskään valtioneulouteen, sillä valtioneulouden kannalta valtion maksuosuus ansiopäivärahaan tai työmarkkinatukeen on kutakuinkin saman suuruinen. Sen sijaan jos otamme huomioon muut yhteiskunnan tukimuodot, voi perustellusti väittää, että koulutuksen lukeminen työssäoloehdotuksen valtion kamreerialouden kannalta edullisempaa kuin sen poistaminen. Tätä kamreerialouuttahan täällä on laskettu tähänkin saakka. Yhteiskunnalli-

sesti maksut ovat kokonaisuudessaan tietenkin toista.

Tämän vuoksi kannatan myös ed. Kuopan esittämää pontta, joka on selkein ja ehdottomin. Erityisesti ed. Tuomiojan esittämä ponsi on tyypillistä sosialidemokraattista venkoilua, joka melkoisella todennäköisyydellä ei tule johtamaan mihinkään.

Ed. R i n n e : Arvoisa puhemies! Keskustalla ei tässä ole mitään puhevaltaa, koska edellisen hallituksen aikana yritettiin ajaa 12 kuukauteen tätä työssäoloehto. (Ed. Laitinen: Juuri näin!) Mutta se, että työttömät arvioidaan lintsareiksi, on todella uskomatonta ajattelua.

Iiro Viinanen esitti täsmälleen samaa, mitä nyt monet johtavat toverit ja toverittaret ajavat. Hän jopa samoin sanakääntein perusteli tätä, mitä nyt perustellaan.

Minä en olisi ikinä uskonut, että minä näen sellaisen päivän, että ihmistä, joka pyrkii koulutukseen ja parantamaan työmarkkinakelpoisuuttaan, rangaistaan ja syyllistetään. Minä en olisi ikipäivänä uskonut, että idästä sellainen päivä nousee. Hävetkää, jos vielä hävetä osaatte, kun järjestätte tällaisen joululahjan!

Työministeri J a a k o n s a a r i : Arvoisa puhemies! Minä yhdyin kyllä ed. Heikki Rinteen ajatteluun siitä, että tässä on tosiaan tarpeetonta puhua lintsamisesta ja väärinkäytöstä. Mutta sen verran kannattaa eduskunnan ajatella kuitenkin asioita perusteellisesti, että on paljon hyviä asioita, jotka kääntyvät irvikuvakseen. Kuka olisi esimerkiksi uskonut sitä, että työttömyyseläkejärjestelmää tällä hetkellä käytetään niin, että kunnissa kiertävät oikein konsultit kertomassa, kuinka yli 50-vuotiaat kannattaa saneerata työttömyyseläkkeelle? Sama asia on monissa työttömyysturvan yksityiskohdissa, joita minusta Suomessa on tärkeää Tanskan mallin tapaan koko ajan muuttaa aktivoivaan suuntaan.

Tässä on kysymys yksinkertaisesti siitä, että ne rahat ... (Ed. Kuisma: Mitä työministeriössä on tehty?) — Työministeriö on tehnyt erittäin paljon tämän vaalikauden aikana, on tehty runsaasti niin työvoimapolitiikassa kuin työttömyysturvassa, joka kuuluu sosiaali- ja terveysministerille, aktiivisia rakenneuudistuksia.

Tässä on yksinkertaisesti idea se, että yritetään työvoimakoulutukseen käytettävät määrärahat käyttää entistä tehokkaammin niin, että työnantajan, yrityksen ja työttömän välinen yhteys olisi

mahdollisimman hyvä, jotta työllistyminen olisi todennäköistä.

Minusta ed. Tuomiojan esittämä ponsi, että sekä työvoimapolitiittista koulutusta että koulutusvakuutuksen työttömille tarjoamia mahdollisuuksia tarkasteltaisiin entistä enemmän niin, että työllistyminen on päätavoite eikä ansioturvan uudistaminen, on erittäin tärkeä rakenneuudistus.

Ihmettelen, minkä takia keskusta nyt on totaalisesti kääntänyt tässä perusfilosofiassa kantansa, kun me olemme aikaisemmin huomanneet, että nimenomaan työvoimapolitiittiset toimenpiteet ja ansioturva ovat teille olleet kaikkein pahimpia asioita. Nyt te ikään kuin haluatte tämän järjestelmän jatkuvan huonoimmalla mahdollisella tavalla eikä niin, että yritetään parantaa perusideaa, jotta työtön koulutuksen kautta työllistyisi mahdollisimman hyvin.

Ed. K e m p p a i n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Keskusta ei ole totaalisesti kääntänyt kelkkaansa. Ed. Rinteelle: Keskusta ei ole myöskään menettänyt puhevaltaansa.

Jos edellisellä hallituskaudella oli esillä työssäoloehdon pidentäminen, niin se tuli vain sen takia, että odotimme työmarkkinaosapuolilta samsuuruisia säästöjä, joista oli neuvotteluissa sovittu, kun perustoimeentulojärjestelmää tehtiin. Niissä saattoi olla esillä ehdon pidentäminen, mutta niitä ei koskaan tehty eikä niitä silloin ole esitetty.

Me olemme aina kannattaneet työttömyysturvan rakenteellisia uudistuksia, mutta ei tällä keppilinjalla, jossa ihmisen oma aloitteellisuus tukahdutetaan. Siinä, miten tämä hallitus on toiminnut työssäoloehdon sopimisessa, ei ole ollut mitään muuta kuin puhdasta keppilinjaa, josta ei työttömällä ole mahdollisuutta lähteä karkuun, koska hänellä ei ole ollut mahdollisuutta käyttää sitä tai sitä kautta hyötyä tästä.

Täytyyhän olla jokin porkkana työttömällä, jotta hän omalla käyttäytymisellään voi asemaansa parantaa. Työreformia me esitämme. Työreformissa me esitämme työttömyysturvan uudistusta, jossa tällaisiakin ongelmia vähennetään.

Työministeri J a a k o n s a a r i : Arvoisa puhemies! Ed. Kemppaisen hyvin linjaton ja omi-tuinen puheenvuoro työttömien koulutuksesta kyllä kertoi sen, että teillä ei ole käsitystä siitä, mitä tällä hetkellä tapahtuu. Hallituksen toimesta on tämän vaalikauden aikana esimerkiksi rää-

tälöity koulutusvakuutus, joka on erittäin hyvä etuus nimenomaan työttömille, joiden tavoitteena on pitempikestoinen tutkinto. Olemme olleet pettyneitä tietenkin siitä, että tämän koulutusmuodon vetovoima on ollut heikko, ja juuri sen takia on hyvä näitä molempia työttömille tarkoitettuja koulutusmuotoja tarkastella niin, että työllistyminen on pääideana.

Tanska on Euroopan unionin tasollakin nooterattu aktiivisen työvoimapolitiikan mallimaaksi. Me Suomessa olemme tämän vaalikauden aikana toteuttaneet aika monia niistä rakenteellisista uudistuksista, joita nimenomaan Tanskassa on toteutettu.

Ed. Johannes Koskinen: Herra puhemies! Ed. Rinne ja ministeri Jaakonsaari jo jonkin verran vastasivatkin ed. Mannisen hurskaaseen puheenvuoroon keskustan venkoilemattomasta linjasta. Hiukan muistin virkistykseksi Ahon porvarihallituksen suunnitelmia ja esityksiä koskien työttömyysturvaa:

1) Kuten edellä viitattiin, ansioturvan työssäoloehto ehdotettiin pidennettäväksi 6 kuukaudesta 12 kuukauteen ilman mitään pehmentäviä toimia, jotka koskisivat työvoimakoulutuksen rinnastamista työssäoloon.

2) Ansiopäivärahojen rajuja leikkauksia esitettiin ja myös sen maksukauden lyhentämistä. Nämä esitettiin ainoastaan ammattiyhdistysliikkeen yhteislakon uhalla. Elikkä siinä ei tullut tällaista omantunnon palautusta, johon ed. Kempainen viittasi, tai että olisi ollut pyrkimys johonkin muuhun kuin mitä esitettiin, vaan nimenomaan se, että löytyi vastapainoa muualta kansalaisyhteisöstä estämään tällaiset epäsosiaaliset muutokset. Se johti siihen, että näitä ei saatu läpi.

3) Peruspäivärahaa keskusta ehdotti muutettavaksi siten, että siihen tulisi määräaika ja sen jälkeen ei olisi ollut mitään järjestettyä perusturvamuotoa elikkä työmarkkinatukea, joka sittemmin rakennettiin. Ainoastaan sen takia, että tämä olisi vaatinut perustuslain säätämisyjärjestyksen, Ahon porvarihallitus perääntyi tästä ai-keesta.

4) Työttömyyskassojen alasaajo on ollut keskustan papereissa ihan pysyvästi ja sisältyy myös tähän työreformiin. Työttömyyskassajärjestelmästä siirryttäisiin yleiseen työttömyysvakuutukseen, hallintoa siirrettäisiin valtionhallinnolle ja vakuutettujen omaa toimintaa estettäisiin eikä olisi yhteistä intressiä hoitaa mahdollisimman edullisesti ansioturvaa. Elikkä tässä suhteessa

venkoilijat löytyvät ihan muualta kuin sosialidemokraattien piiristä, jos katsotaan näitä muutoksia suhtautumisessa työttömyysturvaan ja erityisesti ansiosidonnaiseen työttömyysturvaan.

Enintään 16 viikon työvoimapolitiittiseen koulutukseen osallistuminen saatiin rinnastetuksi työssäoloon juuri siinä tilanteessa, kun valtiontaloudellisista syistä ehdotettiin työssäoloehdon pidentämistä 6 kuukaudesta 10 kuukauteen. Hallinto, työministeriö tai sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö, ei sitä esittänyt, vaan sen ajoi läpi sosiaalidemokraattinen eduskuntaryhmä, ja sen takia hallinnolla on ollut erityisen kova kiire päästä siitä eroon.

Sille kun muutos hyväksyttiin kaksivuotisena, määräaikaisena, niin toivottiin, että työttömyystilanne paranisi todella nopeasti ja erityisesti pitkäaikaistyöttömyyden kohdalla, jossa tämä tarve säilyttää ansioturva on suurempi. Toivottiin, että pystyttäisiin niin nopeasti parantamaan työttömyystilannetta, että työmarkkinoilta voitaisiin hankkia 10 kuukaudenkin työssäoloehto ikään kuin samalla vaativuustasolla kuin 6 kuukaudesta on aikaisemmin pystytty hankkimaan. Näin ei ole käynyt, mutta tietysti työllisyystilanne on parantunut, ja voidaan luottaa siihen, että tulevaisuudessa voitaisiin ehkä siirtyä sellaiseen järjestelyyn, jolla koulutuksen rinnastamista ei tapahtuisi. Joka tapauksessa vuoden tai kahden jatkoaikaa tälle järjestelylle, jossa nimenomaan motivoitetaan työttömiä koulutukseen. Näillä muutoksilla pehennettiin työssäoloehdon pidentämistä 6 kuukaudesta 10 kuukauteen työvoimapolitiikan kannalta ihan järkevällä tavalla.

Muutos on parempi kuitenkin käsitellä hallituksen erikseen tekemän esityksen pohjalta kuin laajentamalla vähän keinotekoisesti nyt esillä olevaa hallituksen esitystä, jossa työssäoloehdokysymys ei ollut lainkaan esillä. Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä on edellyttänyt, että asiasta tuodaan valmisteltu esitys. Sen yhteydessä voidaan käsitellä toki muitakin asioita, jotka parantavat työvoimakoulutuksen vaikuttavuutta ja yleensäkin edesauttavat työllisyystilanteen myönteistä kehitystä.

Joka tapauksessa tässä täytyy toimia tulla, ennen kuin ensi vuosi pitkälle kuluu. Sinänsä mainittavia oikeuden menetyksiä siitä ei tule, jos rinnastaminen on kuukauden tai kaksi pois ensi vuoden alkupuolella. Mutta jos se venyy sitten pidemmäksi ajaksi, niin silloin näitä ongelmia erityisesti pitkäaikaistyöttömille syntyy. Toivotavasti tästä löytyy sitten riittävä sopu tässä salis-

sa. Tosiaan se, että jollakin keskustaliittoutumalla äänestettäisiin sitten tiukan tuntuinen ponsi, ei välttämättä edesauta asiaa, vaan päinvastoin. Täytyy muistaa myöskin, kenen kanssa tässä nyt kauppaa tehdään, jos tosiaan vähänkin tarkastellaan niitä keskustan ja Ahon porvarihallituksen toimia, joihin äsken viittasin.

Ed. K e m p p a i n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Jos nyt ollaan huolissaan siitä, millaisella liittoutumalla ponsia äänestetään, ollaan aika lailla taktikoimassa. Ed. Johannes Koskisen kuva edellisen hallituskauden työttömyysturvasäästöistä on kyllä niin monelta osalta väärä, että sitä tässä puheenvuorossa ei ehdi torjua. (Ed. Laitinen: Ei miltään osin väärä!) Kun silloin säästöjä tehtiin, niin oli varmasti erilaisia vaihtoehtoja olemassa, ja mihinkä ne lopulta johtivat, niin se on eri asia. Mutta kyllähän epäoikeudenmukaisuudet johtuivat siitä, että vaikka oli sovittu, että myös työmarkkinajärjestöt etsivät omalta reviiriltään säästöjä, ne eivät niin tehneet. Sen takia saattoi olla jossakin vaiheessa sellaisia esityksiä, joita nyt täällä yritetään esittää keskustan ajamina muutoksina.

Kun ministeri Jaakonsaari täällä yrittää antaa myönteisen kuvan tämän hallituksen aikaisesta työttömyysturvan kehittamisestä, niin kyllä se on vähintään harhaanjohtavaa. Koulutustuen ja yhdistelmätuen käytäntö ynnä sen seurauksena ihmisten syrjäytyminen ei kyllä kestä sitä kritiikkiä, joka olisi aiheellista. Muun muassa viimeaikaiset ylijohdaja Uusitalon selvitykset köyhtymisistä ja esimerkiksi köyhyysvetoomus, joka annettiin, puhuvat aivan toista kieltä siitä, mikä täällä hetkellä on tilanne.

Päätän vastauspuheenvuoroni siihen, että siitä ei tarvitse olla tosiaan huolissaan, jos tämä on valtapoliittisesti teitä huolestuttavaa, minkälainen ponsi täällä syntyy.

Ed. V e h k a o j a : Arvoisa herra puhemies! Mielestäni eduskunnan olisi pitänyt jatkaa 16 viikon työvoimapolitiittisen koulutuksen lukemista työssäoloeltoon. Avaimet olivat eduskunnan itsensä käsissä kaikesta historiasta aivan riippumatta.

Tämän asian käsittelyssä minua on kaikkein eniten häirinnyt se, että työttömät on syyllistetty ja ikään kuin on annettu sellainen käsitys, että nimenomaan siitä syystä, että tätä 16:ta viikkoa on käytetty väärin, se nyt on lopetettava. Olenpa nähnyt mustaa valkoisella, selvää syyllistämistä sisältävän paperin, joka on tullut työvoimami-

nisteriöstä. Sen takia minusta tässä asiassa kaikki ei ole ihan kunnossa, jos työvoimaministeriö tällä tavalla voimakkaasti esiintyy, kun sen kuitenkin pitäisi johtaa työvoimahallintoa alueilla ja paikallisella tasolla ja olla tietoinen siitä, miten siellä työskennellään. Niin kuin olemme täällä kuulleet, pitkäaikaistyöttömät itse eivät suinkaan ole olleet aktiivisia numero 1, silloin kun on ratkaistu, milloin ja minkälaiseen koulutukseen on menty. Mielestäni tässä keskustelussa olisi pitänyt voimakkaasti myöskin työvoimahallinnon ottaa peili käteen ja arvioida myös omaa työtään. Se olisi ollut välttämätöntä.

Ed. Huotari täällä selostikin eduskuntakäsittelyä. Minä yhdyn hänen esittämiinsä moitteisiin ja olen erittäin tyytymätön siihen, miten tätä asiaa juoksutettiin tässä talossa. Olkoonkin, että hallitus ei kyennyt yksimieliseen esitykseen asiassa, olen siis ehdottomasti sitä mieltä, että eduskunnan olisi pitänyt ottaa asia käsiinsä, avaimet haltuunsa, varsinkin kun yli sadan kansanedustajan aloitekin asiassa oli olemassa. Tämä aloitehan oikeastaan vielä tuki sosialidemokraattisen ryhmän sisältä tulleita vahvoja vaatimuksia tässä asiassa, ja minun mielestäni on sen takia on erittäin hämmästyttävää, että kaikki näköjään haluttiin tehdä, että sosialidemokraattisen kansanedustajan tekemää lakialoitetta ei otettaisi käsitteilyyn.

Tuli todellakin sellainen ajatus, että päähuomio tämän asian juoksutuksessa suorastaan kohdistettiin siihen, miten estää yli sadan kansanedustajan lakialoitteen ottaminen käsitteilyyn. Kun näin tapahtui, niin ainoaksi mielenilmaisuksi jäi äänestystulos 7—6 lakialoitteen käsitteilyyn ottamisen yhteydessä. Sen takia minusta tätä äänestyspäätöstä onkin pidettävä suorana kannanottona itse asian sisältöön.

Mielestäni osoittaa demokraattisen ajattelun vajavaisuutta, että eduskunnalle ei annettu mahdollisuutta reilusti äänestää tässä asiassa. Tästä olen todellakin pahoillani. Kyllä demokratia sen olisi hyvin kestänyt.

Arvoisa puhemies! Avaimet on hukattu, vuodenvaihe on käsillä ja jäljellä on enää koko joukko ponsiesityksiä, mutta niillä ei valitettavasti saada menetettyä asiaa takaisin.

Ed. Z y s k o w i c z (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Ed. Vehkaoja puhui työttömien syyllistämisestä, viittasi työministeriöön. En tunne sitä dokumenttia, johon edustaja viittasi, mutta ilmeisesti joissakin työministeriön asiakirjoissa on ollut kriittinen arvio siitä, että

osin tätä koulutusta käytetään nimenomaan työssäoloehdon vuoksi.

Mutta hyvät ystävät, edustajat Vehkaoja, Immonen, Kemppainen ja kumppanit, kun te perustelette sitä, että koulutus kartuttaisi työssäoloehdotta jatkossakin, ja kun te perustelette sitä nimenomaan sillä, että näin saataisiin pitkäaikaistyöttömät osallistumaan koulutukseen ja tämä toimisi porkkanana, jotta nämä ihmiset osallistuisivat koulutukseen, niin ettekö te itse asiassa syylisty silloin itse juuri siihen samaan, mistä nyt tässä esimerkiksi työministeriötä moitittiin? Ettekö te itse silloin implisiittisesti tai osin eksplisiittisesti sano, että juuri sen vuoksi tuohon koulutukseen työttömät osallistuisivat, kun tätä kautta pystyisivät kartuttamaan työssäoloehdotta?

Ed. Kemppainen esimerkiksi puheenvuorosaan sanoi, että pitää olla jokin porkkana työttömille, jotta he koulutukseen osallistuvat, ja että sen porkkanan hallitus nyt vie pois. (Ed. Tuomi-oja: Mitä puhujalla on porkkanoita vastaan?) Eikö se porkkana, se syy, minkä vuoksi työtön ihminen osallistuu työvoimapolitiittiseen aikuiskoulutukseen, eikö se syy ole tai eikö sen ainakin pidä olla se, että tätä kautta tämän ihmisen mahdollisuudet palata työelämään paranevat, hänen työmarkkinavalmiutensa paranevat? Tältä pohjalta kai tätä asiaa pitää ajatella eikä siltä pohjalta, miten voidaan parhaiten varmistaa se, että päästään jatkamaan olemista ansiosidonnaisella työttömyysturvalla.

Ed. Vehkaoja (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Työministeriö oli todella yhden A4:n tästä aiheesta laatinut, ja se on ollut valtiokunnan käsittelyn yhteydessä esillä. Kysymys on siis niistä noin 50 prosentista, jotka ed. Huotariakin otti esille ja joiden kohdalla työvoimapolitiittinen koulutus ei ole ollut riittävän tehokasta tai jotka siis eivät ole päässeet työelämään takaisin. Mutta eihän nyt ole oikein tavallaan unohtaa sitä toista 50:tä prosenttia taikka olla huomaamatta sitä seikkaa, että työvoimahallinto voi itse suoraan vaikuttaa tässä asiassa huolehtimalla esimerkiksi niin, että nämä kurssit, joita tarjotaan, ovat sellaisia, että niiden kautta ohjaututaan nykyistä paremmin työelämään. Tehokkuuden puutteesta oli tehty vain väärä johtopäätös. Sen halusin tässä sanoa. Nyt kannattaa myöskin ed. Zyskoviczin huomata, että se toinen puoli oli hyötynyt tässä hommassa erinomaisesti. Kysymykseksi jäi vain, miksi se toinen puoli ei ollut hyötynyt, ja sitä olisi pitänyt hoitaa muulla tavalla kuin tällä esityksellä.

Ed. M. Koskinen: Arvoisa herra puhemies! 16 viikon työssäoloehdon hyväksyminen on edelleenkin perusteltua. Aikoinaan työvoimapolitiittinen koulutus aikaansaatiin sillä, että työttömyysturvaa heikennettiin, kun tuli 10 kuukauden työssäoloehto. Minua hämmästyttää se, että hallitus on tähän asti tukenut työttömiä aktiivisin toimenpitein, ja tämä on ollut yksi aktiivinen toimenpide työttömille.

Se, mikä myös hämmästyttää, on se, että koko ajan nähdään kuin kirosanana ansiosidonnainen työttömyysturva. Tästä laista on puhuttu 500 päivän uudistamisena. Pitää muistaa koko ajan se, että ansiosidonnainen työttömyysturva, joka tällä hetkellä on vähän yli 200 markkaa per päivä, on pitänyt paljon ihmisiä poissa toimeentulotukiluukulta. Jos ajatellemme, mitä toimeentulotuki, asumistuki ja kaikki nämä yhdessä maksavat, niin se on todella suuri summa rahaa ja se on todella suuri määrä byrokratiaa, joka sitä kautta työllistetään. Ansiosidonnainen työttömyysturva on ollut erittäin hyvä tukimuoto työttömille, jotka ovat ansiosidonnaisen työttömyysturvan saaneet.

Kannatan ed. Kuopan tekemää pontta. Se on mielestäni hyvä, mutta ei ponnella tätä asiaa hoideta. Kaiken kaikkiaan tämä laki päättyy nyt vuodenvaihteessa, ja siihen tulee ainakin pitkä tauko. Jos sitä tulevaisuudessa käsitellään, esimerkiksi tammikuussa, niin sosiaalivaliokunnassa on olemassa edelleen ed. Lahtelan lakialoite. Toivottavaa on, että sitä lähdetäisiin käsittelemään tai että hallitukselta tulisi esitys tästä.

En voi ymmärtää, mikä on perustelu lopettaa tämä asia. Olisimme voineet olla sen verran joulumielellä, että tämän pienen asian olisi annettu mennä läpi. Vai onko niin, että kaikki, mitä ed. Ben Zyskovicz ja kokoomus saavat päähänsä, pitää toteuttaa täällä salissa?

Ed. Kankaniemi: Arvoisa puhemies! Tänään on joulukuun 18. päivä, ja kahden viikon kuluttua ei enää työssäoloehto eli 16 viikon työvoimapolitiittiseen aikuiskoulutukseen osallistumisen rinnastaminen työssäoloon ole voimassa. Tämä on se tosiasia, jonka linjan hallitus on valinnut, vapaaehtoinen poliittinen valinta Lipposen vasemmistovetoiselta hallitukselta, jossa koko vasemmisto on mukana. Tämä on ainoa yksiselitteinen ja selvä asia.

Nyt tässä on meille heitetty monenlaisia ponsia, sekalaisia ponsia, joilla yritetään pehmentää jotakin. Mutta tosiasia on, että tämä määräaikai-

nen laki päättyy ja hallitus ei ole halunnut tätä jatkaa. Se on työttömien erittäin hyvä tietää. Se on heille ikävä uutinen, joululahja, joka ei ole miellyttävä eikä oikeudenmukainen eikä kohutuullinen. Ponnet eivät sitä todellakaan missään mielessä muuksi muuta.

Ed. Kuopan ponsi on paras näistä ponsista. Siksi se olisi syytä hyväksyä. Se toisi yksiselitteisen tahdonilmaisun nyt eduskunnalta, mitä täällä haluttaisiin, jos se ollaan valmiit hyväksymään, niin kuin itse näkis, että pitäisi tehdä.

Ed. Tuomiojan ponsi on epäselvä eikä johda todennäköisesti mihinkään. Kokoomus torpedoi sen perusteella kaikki.

Kun täällä on paljon puhuttu edellisen hallituksen aikaisista toimenpiteistä, täytyy sanoa, että elämme aivan toisenlaista aikaa tänä päivänä kuin 6—7 vuotta sitten. Silloin kokoomus yritti tällaisia uudistuksia myös, mutta ne kaatuivat eri syistä. Nyt kokoomus vie tämän läpi, ja vasemmiston johdolla toimiva hallitus jätti asian hoitamatta, eli 16 viikon koulutukseen osallistumisen huomioon ottamisen työssäoloon rinnastettavana. Tämä on teidän valintanne, ja tätä ei ponsilla valitettavasti voi hoitaa.

Ministeri Huttu-Juntunen: Arvoisa puhemies! Haluaisin korjata ed. Kankaanpuheenvuorossa esille tulleen virheen, kun hän väitti, että koko hallitus on ollut tässä takana.

Arvoisa puhemies! Olimme ministeri Siimeksen kanssa hallituksessa sitä mieltä, että 16 viikon koulutusjakso pitäisi ehdottomasti säilyttää ja äänestime tästä, mutta valitettavasti me hävisimme äänestyksen.

Ed. Pekkarinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En olisi muuten keskusteluun sekaantunut, mutta ministeri Huttu-Juntusen puheenvuoron johdosta on pakko sanoa, että ministeri, te olette aivan oikeassa. Jos te pysytte täällä äänestyksissä sillä kannalla, millä te olette ollut hallituksessa, niin teillä on kelpo oikeus käyttää tämän tyyppisiä puheenvuoroja kuin olette täällä käyttänyt. Minä toivon, että teillä on rohkeutta ja uskallusta näin toimia. Me jäämme kyllä hyvin suurella mielenkiinnolla odottamaan, että toimitte tähän tapaan.

Tähän tapaan ovat kentällä toimineet myös erittäin monet hallituspuolueiden kansanedustajat. Sosialidemokraattisesta ryhmästä niin ikään, ei vain vasemmistoliitosta. Jos näin kerran käytännössä halutaan tästä periaatteesta kiinni pi-

tää, niin senhän tuki täytyy näkyä äänestyksessä. Pidän itsestänselvänä, että tämän jälkeen ministeri Huttu-Juntunen tulee toimimaan kertomallaan tavalla.

Ed. Kusma: Arvoisa puhemies! Niin kuin tämäkin keskustelu osoittaa, on valitettavaa, että työttömien asioita hoidetaan huonosti eikä heillä ole kunnollisia puolestapuhujia. Oikeastaan heitä pitää koskella vain sen takia, että heilläkin on äänioikeus; tosin työttömät sitä hyvin heikosti käyttävät. Tämähän on pieni asia. Työttömyyskurvan ja työllisyyspolitiikan osalta tarvittaisiin suuri remontti eli työtä.

Mutta tietysti sekin, että pieneltä osin todella palkitaan koulutukseen osallistumisesta, minusta on hyvä, ja se pitäisi suoraan sanoa täällä. En ymmärrä, että ed. Zyskowitz jotenkin pitää huonona sitä asiaa. Kaikki aktiivisuus, jota työttömät osoittavat, pitäisi kaikella tavalla palkita. Tietysti suurin aktiivisuus olisi työ. Siinä mielessä tämä pieni asia on taaksepäin menoa tässä tilanteessa.

Ponnet eivät tietysti tätä asiaa miksikään hoida. Oikeastaan se kuvaa sitä huonoa tilannetta, että tällaisiin ponsisekoiluihin on jouduttu.

Ed. Lahtelalle toteaisin, että jos hän haluaa pitää asioista kiinni, niin täytyy miettiä, onko puolue vai asia tärkeämpi, ja tehdä sitten omia johtopäätöksiä.

Ministeri Jaakonsaarelle toteaisin, että kyllä minusta työvoimaministeriön ja -ministerin toiminta on ollut sellaista, että odottaisi, jos olisi moraalista selkärankaa, että itse tekisi joitakin johtopäätöksiä ja miettisi, onko ollut oikeassa tehtävässä.

Ed. Huotari: Arvoisa puhemies! Ed. Zyskowitz ei näytä ymmärtävän työttömyyden vaikutuksia ihmiseen ollenkaan. Sen vuoksi varmaan hänen ajatuksensakin, joita hän ääneen lausuu, ovat juuri sellaisia kuin ovat.

Haluaisin mainita, että on kansainvälisiäkin esimerkkejä siitä, että koulutus ja myös muut aktiivitoimenpiteet käyvät työssäoloehdosta. Esimerkiksi Ruotsissa koulutus, jopa kansalaistyö täyttävät työssäoloehdon. Osittain siksi, osittain muista syistä Ruotsissa ei ole pitkäaikaisyöttömyyttä niin kuin Suomessa, juuri tätä passivoivaa pitkäaikaistyöttömyyttä. Sen takia Suomen systeemi on vääjänlainen ja tätä pitäisi vielä korjata monenkin asian kohdalta, jos siihen olisi valmiutta, että haluttaisiin lähteä todella aktiivisen työvoimapolitiikan linjalle. Nyt muutokset

ovat olleet työvoimavirkailijoita aktivoivia, ei niinkään työttömiä aktivoivia.

Miten uskotte, ed. Zyskovicz, syyllistämisen motivoivan pitkäaikaistyöttömiä ja leimaamisen ja keppikannustuksen, jota olette koko ajan hallituksessa harrastaneet työttömiä kohtaan? Koulutuksen käyminen työssäoloehdosta on ollut ainut porkkana, joka työttömyysturvauudistuksessa tuli, ja tämän te olette nyt halunnut poistaa. Sen takia en voi ymmärtää, miksi ei edes yhtä porkkanaa voi olla.

Ed. Zyskovicz, haluaisin vielä lopuksi sanoa, että samanaikaisesti työasiainvaliokunnassa oli käsiteltävänä sekä siviilipalveluslaki että työso-pimuslaki, ja näiden yhteydessä otettiin kaikki lakialoitteet käsittelyyn, muun muassa ed. Vanhasen lakialoite, jossa ei ollut läheskään sataa nimeä, eikä myöskään ed. Siimeksen aloitteessa, jossa oli vieläkin vähemmän nimiä. Kaikki otettiin käsittelyyn ja käsiteltiin asiallisesti, ja näin-hän eduskunnassa pitäisi tehdäkin. Siksi ihmet-telen suuresti, että sosiaalivaliokunnassa kaiken-näköisiä temppejuja hyväksi käyttäen estettiin yli sadan nimen lakialoitteen tuleminen käsittelyyn, jotta sitä olisi voitu asiallisesti käsitellä.

Ed. Zyskovicz (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Ed. Huotarille totean, että en ole sillä kannalla, että syyllistäminen kannustaisi työttömiä tai keitään muitakaan ihmisiä. Se, mitä sanoin edellisessä vastauspuheenvuorossani, oli se, että teidän argumentointitapanne, teidän, ed. Huotari, ja eräiden muiden, jotka ovat tässä keskustelussa käyttäneet puheenvuoroja, viittaa mielestäni saman kaltaiseen työttömien syyllistämiseen kuin se, mistä työmi-nisteriötä ed. Vehkaoja aikaisemmin syytti. Eli tarkoitan sellaista argumentointitapaa, jossa tuodaan esiin se ajatus, että jos osallistuminen koulutukseen ei kartuta työssäolohtoa, niin sil-loin koulutukseen osallistumiselle ei ole olemas-sa riittävää mieltä.

Tämän kaltainen argumentointihan lähtee juuri sellaisesta ajatuksesta, että koulutukseen osallistumisen tarkoitus ja mielekkyys perustuu siihen, että sitä kautta voidaan työssäolohtoa kartuttamalla ansiosidonnaisen työttömyysturvan piirissä pysymistä jatkaa, kun taas minun mielestäni koulutukseen osallistumisen mielekkyys lähtee ja sen tulisi lähteä siitä, että sitä kautta mahdollisuudet palata työelämään pa-ranevat.

Esimerkiksi ed. Tuomiojan ponsiehdotukses-sa, jonka puolesta kokoomuksen ryhmä tulee

äänestämään, kiinnitetään huomiota myös sii-hen, miten työvoimapolitiittista aikuiskoulutusta voitaisiin siten kehittää, että se entistä parem-min pystyisi turvaamaan koulutukseen osallis-tuvien ihmisten työllistymisen koulutuksen jäl-keen.

Mitä tulee menettelytapa-asioihin, joihin ed. Huotari myös puuttui, en ole oikea henkilö niistä vastaamaan. Eduskunnassa on kuitenkin peli-säännöt, jotka perustuvat valtiopäiväjärjestyk-seen ja eduskunnan työjärjestykseen, joiden mu-kaan toimitaan, ja ne lähtevät siitä, että samaa asiaa koskevat aloitteet käsitellään hallituksen esitysten yhteydessä valiokunnassa. Sen sijaan, jos aloite ei koske samaa asiaa, sitä ei siinä yhtey-dessä tarvitse käsitellä.

Ed. Huotari (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä aloite käsittelee nimen-omaan samaa asiaa. Tämä koskee työttömyysturvalakia. Tässä lakiesityksessä jatketaan mää-räaikaista sovitellun päivärahan laskurin jäädyt-tämistä. Samalla olisi tätä toista määräaikaista lakia, joka on työttömyysturvauudistuksen yh-teydessä tehty, voitu jatkaa samalla tavalla kuin sovitellun päivärahan laskurin jäädyttämistä, koska sovitellun laskurin jäädyttämisestä on to-dettu, että sillä on myönteisiä vaikutuksia nimen-omaan työllistymisen kannalta. Niin olisi tällä-kin, ed. Zyskovicz. Tässä on se ongelma, että te katsotte vain niitä henkilöitä, sitä loppujen lo-puksi aika pientä määrää, jotka ovat käyttänyt työttömyysturvaa, saaneet ehkä hyvin lyhyenkin ajan koulutusta, mutta suurin osa koulutuksen käyneistä ei ole tarvinnut tätä, heidän ei ole tar-vinnut käyttää ollenkaan tätä. Mutta se on sellai-nen varaportti, että jos henkilö ei heti työllisty, niin hän ei ainakaan heti koulutuksen takia pu-toa työttömyysturvalta. Sen vuoksi en ymmärrä kyllä teidän näkemystänne.

Luulen, että teillä ei ole tietoa substanssista. Kysykää joiltakin työvoimatoimistojen ihmisil-tä. He kyllä tietävät, mistä on kysymys, koska he valitsevat nämä ihmiset kurseille.

Ed. Lahtela: Arvoisa herra puhemies! Kun katsoo eduskunnan kokoonpanoa, niin tämä on sillä tavalla vino, jotta tässä voisi todeta, että täällä on tohtoreita ja maistereita melkein jokainen. Siinä mielessä kyllä ymmärrän tämän asenteen, joka työttömiä ja heikompiaisaisi ih-misiä kohtaan on olemassa. Erityisesti vielä, kun katsoo kokoomuksen suuntaan, ei voisi, totta kai, odottaakaan, että he ymmärtäisivät työttö-

mien asemaa tai sitä, minkä takia pitää olla jokin tällainen työssäoloehto. Kun siellä kattokruunut kirkkaina kullasta loistavat katoissa, niin ei kai siinä hyvin paljon tarvitse muuta kuin tilata parempia viinejä tuomaan kotiin. Totta kai silloin on sellainen ajattelu.

Mutta itse asiaan. Tämän asian käsittelyn yhteydessä tekemäni lakialoitteen, ja pyysin siihen muutamat nimetkin mukaan, käsittely on irvikuva. Minusta se halventaa kansanedustajien oikeutta ja koko tätä laitosta siinä mielessä, että siinä on käyty niin paljon peliä ja sellaista, että yritetään tappaa se aloite, ettei sitä viedä läpi. Ed. Huotari aika hyvin kuvasi sitä korokkeelta, jos kuka salissa oli katsomassa ja kuuntelemassa puhetta.

Tämä on mennyt miksi on mennyt, mutta tulevaisuutta ajatellen minusta pitäisi unohtaa tällainen likainen peli ja härski käyttäytyminen. Ihmiset pitäisi käsittää ihmisinä ja kansanedustajat kansanedustajina ja viedä asiat asioina ja sillä tavalla eikä niin kuin tässä tapahtuu. Mutta nyt meidän pitäisi saada tämä homma kuntoon, ja odotan sitä, jotta hallitus ponnekkaasti tuo esityksen, että ensi vuonna voi jatkua tämä asia keskeytyksettä.

Ed. Kuoppa: Herra puhemies! Näyttää olevan niin, että kokoomus haluaa, että ne työllisyyskoulutuksessa olevat henkilöt, jotka eivät työllisty, putoavat ansiosidonnaiselta työttömyysturvalla työmarkkinatuella. Tästä on kysymys, koska on muistettava, että meillä on 350 000 työttömää ja valitettavasti vain parhaassakin tapauksessa noin puolet työmarkkinakoulutuksessa olevista henkilöistä työllistyy, ja koska nämä henkilöt valitaan. Minä edelleenkin korostan, ed. Zyskowitz, että työtön ihminen ei voi itse päättää päivää eikä kurssia, koska hän lähtee kurssille. Sen päättää aina työvoimaviranomainen. Näin ollen työttömällä työnhakijalla ei ole sitä mahdollisuutta, että hän voisi keinotella tällä asialla. Tämä on aivan ehdoton asia.

Näin ollen kokoomus haluaa ehdottomasti näköjään, ed. Zyskowitz on sitä jo usean kerran vaatinut, että ne henkilöt, jotka eivät työllisty, pudotetaan työmarkkinatuella, sitä kautta toimeentulotuella. Jos työtön työnhakija tai koulutukseen menijä kieltäytyy koulutuksesta, hänelle tulee karenssi, ja näitä karensseja melkein tuplattiin työttömyysturvauudistuksessa. Jos hän kieltäytyy uudelleen ja joutuu toimeentulotuella, myös toimeentulotukea leikataan, ensin 20 prosenttia ja sitten 40 prosenttia, ja toimeentulo on

hiukan toistatuhatta markkaa enää kuukaudessa silloin.

Siis työttömällä ei ole mitään intressejä kieltäytyä koulutuksesta, päinvastoin. Näin ollen olisi vähintäänkin kohtuullista, jos hän ei työllisty aktivoinnin ja sen koulutuksen ansiosta, johon hän hakeutuu ja johon pääsee työvoimaviranomaisen suostumuksella, että häntä ei sitten rangaistaisi sillä, että hän putoaa työmarkkinatuella, koska nyt on käynyt niin, kun pidennettiin työssäoloehto kuudesta kuukaudesta kymmeneen kuukauteen, että noin 30 000 ihmistä putoaa ansiosidonnaiselta työttömyysturvalla työmarkkinatuella.

Tämä osoittaa sen, että tätä ei voida käyttää väärin, sillä minä väitän, että jokainen työmarkkinatuella putoava ihminen haluaisi uusia ansiosidonnaisen työttömyysturvansa, jos se yleensä olisi mahdollista tässä maassa, mutta heillä ei ole siihen mahdollisuutta. Ei ole työtä, ei pääse kursseille, ei ole mahdollisuutta. He putoavat alimpaan luokkaan, jota te haluatte lisätä ja jota te haluatte edelleenkin rangaista. Siis siitähän tässä on kysymys.

Tässä on tällainen kokoomuksen sosiaalipoliittinen ja työllisyyspoliittinen linja kaikessa karnevaalissaan esillä. Niitä, joita on lyöty jo ennestään, te haluatte lyödä, koska ilmeisesti on niin, että he eivät pysty potkaisemaan enää takaisin. Heidät on lyöty katuun ja vielä halutaan potkaista tässä, jos katutappelijan termejä, joita lehdistö käyttää, haluaa käyttää.

Ed. Soini v a r a : Arvoisa puhemies! Kun kuuntelee keskustelua, alkaa tuntua siltä, että asiassa paras kompromissi voisi olla se, että koulutus ei pidennä työssäoloehto vaan sitä tarkasteluajanjaksoa, jolta tätä lasketaan. Pitää ihmisen päästäkseen takaisin tai pysyäkseen 500 päivällä olla kymmenen kuukautta töissä kahden vuoden aikana. Voitaisiin tietysti ajatella sillä tavalla, että koulutusjakso ei kartuttaisi sitä kymmentä kuukautta mutta pidentäisi sitä kahta vuotta ehkä aika paljonkin, jona aikana työssäoloehto pitää ansaita. Silloin toisaalta tuettaisiin sitä, että henkilön on helpompi pysyä ansiosidonnaisella päivärahalta, ja myös toisaalta saataisiin aikaan se, että pyrkimykset olisivat kohti työllistymistä eikä vain työttömyysturvalla pysymistä.

Ed. Aittomies: Herra puhemies! Täällä keskustelussa tuntuu kuitenkin siltä, että työllisyyskoulutukselle annetaan merkittävästi

arvoa työllistymiseen vaikuttavana tekijänä. Minä olen kyllä henkilökohtaisesti sitä mieltä ja asiasta keskusteltuani, en ole ollenkaan allalla asiantuntija enkä ole ollut koskaan työttömänäkään, että tällä työllisyyskoulutuksella on kovin vähän työllistäviä ainesosia. Tästä johtuu se, että nämä työllisyyskoulutuksessa olevat ihmiset ovat hyvin huonosti motivoituneet tähän koulutukseen.

Tähän liittyen vielä on se ongelma, käsitykseni mukaan tähän liittyy juuri se, että tällaisessa koulutuksessa ja työharjoittelussa tällaiset ihmiset oman mielensä mukaan ja niiden yhteydenottojen mukaan, joita he ovat ottaneet, joutuvat tekemään hyvin paljon sellaista ilmaista työtä, josta heidän oman käsityksensä mukaan pitäisi saada erillinen palkka. Se menee jonkun työharjoittelu- paikan työnantajan eduksi täysimääräisenä työpanoksena ilmaiseksi, ja he eivät saa mitään palkkaa.

Näin ollen, jotta työllisyyskoulutusta edes jonkin verran voitaisiin pitää motivoivana, niin kyllä se vaatii siihen toiseen vaakakuppiin jotakin, ja mielestäni juuri tämä, mistä tässä nyt keskustellaan, siis työssäoloehto, on sellainen, joka antaa jonkinlaisen motivaation motivoitusti olla työllisyyskoulutuksessa, koska on äärettömän välttämätöntä, että ihminen tuntee edes jonkinlaista motivaatiota. Eihän siitä ole koulutuspaikalle eikä koulutettavalle itselleen mitään hyötyä, jos ihminen on epämotivoitunut tässä tehtävässä. Sen vuoksi minun mielestäni tätä keskustelua kuultuani tämä olisi aivan välttämätön asia.

Mitä tulee ponsiin, niin kyllä ed. Kuopan ponsi, minä olen lukenut sitä tuossa, mielestäni on harvinaisen lyhyt, pelkistetty ja sisältää jokaisella sanallaan kaiken sen, mitä tarkoitetaan. Näissä muissa ponsissa on turhaa liturgiaa, jonka alle tämä todellinen asia näyttää vallan katoavan verrattuna ed. Kuopan esittämään ponsiehdotukseen.

Ed. K o k k o n e n : Arvoisa puhemies! Pyy-sin puheenvuoron antaakseni tunnustuksen ministeri Jaakonsaarelle. Ne, jotka ovat käyttäneet hänen jälkeensä puheenvuoron, eivät ole juurikaan kuulleet, mitä hän sanoi. Hän totesi, että koulutuksen päätarkoitus on työllistyminen eikä päätavoite ole suinkaan ansioturvan uudistaminen, mistä täällä on hyvin monessa yhteydessä puhuttu.

Haluaisin myös todeta sen, että emme me ansiosidonnaista sinänsä pahana näe. Totta kai on

hyvä, että välivaiheessa on tällainen ansiosidonnainen, mutta kyllä kai päätarkoitus on ihmisten työllistyminen.

Haluun myös todeta sen, että hiljakkoin täällä oli Uudenmaan läänin kansanedustajien neuvotelukunnassa Uudenmaan työ- ja elinkeinokeskuksen edustaja kertomassa työllisyystilanteesta ja siitä, mitä tapahtuu, kun ansiosidonnainen loppuu. Hän sanoo, että ihmiset eivät suinkaan mene sieltä työttömyyskortistoon vaan he palaa-vat töihin. Muistutan myös siitä, että Uudenmaan läänin alueella on edelleenkin työvoimapu-la monin paikoin.

Ed. H u o t a r i : Arvoisa puhemies! Viimeisen, mitä ed. Kokkonen sanoi, oli erittäin asenteellista. Jos joku virkailija on näin sanonut, haluaisin tavata tämän virkailijan.

Haluaisin korostaa vielä sitä, mikä on tullut monta kertaa myös asiantuntijakuulemisissa esille, että työttömyyden rakenne on muuttunut erittäin paljon. Sen jälkeen kun työllisyys on parantunut, ansiosidonnaiselta on henkilöitä pääs-syt töihin, koska sieltä parhaiten työllistyy. Se on ihan selvä asia, pitäisi olla jo kaikille. Mutta työttömyyden kova ydin on työmarkkinatuella olevat, koska sieltä on kaikkein vaikein työllistyä. Te tiedätte, jos te olisitte yrittäjänä valitsemassa henkilöä, joka on ollut erittäin pitkään työttömänä, että siinä ikävä kyllä monta kertaa on sellainen asenne jo, että tätä henkilöä ei valita, jos hän on ollut työmarkkinatuella. Mutta jos hän on ollut ansiosidonnaisella turvalla ja varsinkin koulutuksessa, hänellä on mahdollisuus työllistyä. Sen vuoksi en ymmärrä, minkä vuoksi te ette näe tätä etua, joka tässä on.

Elokuun tilaston mukaan noin 97 000 työtöntä henkilöä on ansiosidonnaiselta työmarkkinatuelle pudonneita, eli ei ole hyvin yksinkertaista uusia työttömyysturva. Koko ajan tänne putoaa ihmisiä, jotka eivät, vaikka olisivatkin olleet koulutuksessa, välttämättä työllisty, mutta suuri osa työllistyy.

Ed. Soininvaara ei muistanut, miten työttömyysturva oikein uudistuu, ja hänellä oli väärä käsitys. Koulutus jatkaa työssäoloehdon kahden vuoden tarkastelujaksoa.

Haluun vielä sanoa sen, että sosiaali- ja terveysministeriön virkamies Hakkola sanoi valiokunnassa työssäoloehdon pidentämisen saavuttaneen ne tavoitteet, joita sille oli asetettu, eli todennäköisesti tavoitteena oli juuri se, mitä ed. Kuoppa sanoi, eli se, että työttömät putoaisivat viimeiselle portaalle eli työmarkkinatuelle.

Haluan vielä sanoa, että tämä on erittäin pieni asia, niin pieni asia, etten olisi toivonut tästä nousevan täällä näin isoa asiaa.

Ed. V e h k a o j a : Arvoisa herra puhemies! Eri puheenvuoroissa on moitittu työvoimapolitiittisten kurssien laatua. Minusta se on hyvin ikävä väite. Ainakin siihen toivoisi työvoimaministeriön kommenttia, koska se on korkeimpana vastuussa myöskin laadusta. Itse uskon niin, että työvoimahallintoalueilla ja paikallistasolla on toimittu annettujen ohjeiden mukaisesti. Sitten tullaan toiseen kysymykseen: Ovatko volyymit olleet niin suuria, ja onko sittenkään osaaminen sitä luokkaa työvoimahallinnon puolella, joka ei ole kuitenkaan varsinainen koulutusviranomaisen eikä opetusviranomaisen? Tässä tulisi jatkossa tarkastella työnjakoa vähän uudelleen. Tiedän, että siitä on heitetty kapulaa puolin ja toisin, mutta onko todella tehtävissä se johtopäätös, että jos työvoimahallinnon piirissä ei osata laadukasta koulutusta rakentaa, sitten se pitää viedä koulutusviranomaisten haltuun?

Ed. K u i s m a : Herra puhemies! On valitettavaa, jos kokoomusryhmässä tiedon taso työttömyyden ongelmista ja koko työttömyydestä on niin ohuella tasolla kuin äskeinen ed. Kokkosen puheenvuoro ilmaisi. Minusta se oli pohjanoteeraus.

Ed. K o k k o n e n : Arvoisa puhemies! Työttömiä ovat tietojeni mukaan lähinnä ne henkilöt, jotka ovat käyneet niin sanotun vanhan ajan kansakoulun, siis tällaiset pitkäaikaistyöttömät. Heitä on erittäin vaikea työllistää. (Hälinää, ensimmäinen varapuhemies koputtaa) Edelleenkin tietoni perustuvat työvoima- ja elinkeinokeskuksen edustajan Uudenmaan läänin kansanedustajien neuvottelukunnassa antamiin tietoihin. (Hälinää, ensimmäinen varapuhemies koputtaa) Silloin tällaisia ihmisiä ei voida lyhytaikaisilla kursseilla kouluttaa nykyajan ammatteihin, vaan heidän kohdallaan tarvitaan ihan toisenlaisia otteita. Siinä mielessä olen samaa mieltä niiden kanssa, jotka ovat lausuneet sen käsityksen, että on vakavasti harkittava, pitäisikö tällainen koulu siirtää opetustoimen alueelle.

Ed. L a i t i n e n : Arvoisa herra puhemies! Ed. Kokkosen puheenvuorot ovat olleet sen kaltaisia, että toivoisi, että ne menisivät julkisuuteen. Epäilen, että siinä kuvastuu laajemminkin kokoomuksen näkemys ja suhtautuminen työt-

tömiin ja työllisyyskoulutukseen. Sehän on tämänkin prosessin aikana tullut aika voimakkaasti esiin, ja kokoomushan on se taho ollut, joka ei ole hyväksynyt sitä, että 16 viikkoa lasketaan työssäoloehtoon.

Mitä tulee myös keskustan linjauksiin tämän asian osalta, edustajat Manninen ja Kempainen puolustivat keskustan linjaa. Se on ollut erittäin horjuva. Se, mitä ed. Johannes Koskinen puheenvuorossaan luetteli viime vaalikauden osalta muun muassa työttömyysturvakysymyksistä ja keskustan suhtautumisesta, piti tasan tarkkaan paikkansa. Ne ovat kaikista aikakirjoista hyvin selvitettävissä.

Työvoimapolitiittisen koulutuksen tasoon haluan sanoa, kun olen myös Jyväskylän koulutuskuntayhtymän valtuuston puheenjohtaja, joka hallinnoi Jyväskylän aikuiskoulutuskeskusta, ja me vastaamme myös näin ollen työvoimapolitiittisesta koulutuksesta, että taso on tavattoman korkea, koulutus, jota siellä annetaan, on laadukasta ja työttömät ovat hyvin työllistyneet niiltä kursseilta, tavattoman hyvin. Ei ole niin kuin hyvin usein väitetään, että ei juurikaan työvoimapolitiittisesta koulutuksesta työllisty, mitä erityisesti kokoomus väittää. Työllistymisaste on kohtalaisen hyvä, ja hyvä niin.

Työministeri J a a k o n s a a r i : Arvoisa puhemies! Oli selvä asia tietenkin, että kun syvän laman aikana niin omaehtoiseen aikuisten lisäkoulutukseen kuin työvoimakoulutukseen satsattiin erittäin paljon rahaa, silloin oli myös laatuongelmia. Ongelma tietenkin oli, että kun työpaikat hävisivät alta, mitään sellaista koulutusta ei yksinkertaisesti voinut olla, joka työllisti ihmisiä, kun ei ollut työpaikkoja. Mutta nyt on tilanne toinen. Työpaikkoja syntyy, ja sen takia kaikessa koulutuksessa työelämän ja koulutuksen suhteita on ehdottomasti tehostettava. Työvoimakoulutus on kaikkein tarkimmin tutkittu, evaluoitu koulutuksen muoto, ja sen vaikuttavuus on parantunut koko ajan.

Mitä tulee lähinnä naurettavaan hallinnon reiviriikiistaan, siihen, mihin se kuuluu, opetushallintohan valvoo ilman muuta kaikkea omien oppilaitostensa suorittamaa koulutusta. Ainoa lisäarvo, joka tulee työvoimapolitiittisesta koulutuksesta, on se, että työvoima- ja elinkeinokeskukset ostavat sen yritysten tarpeisiin eli yrittävät mahdollisimman täsmällisesti palvella nimenomaan työnantajia, jotta he saisivat työttömistä parasta mahdollista työvoimaa. Haluan, että työvoimapolitiittiseen koulutukseen käytettävät rahat juuri

tämmöiseen täsmäkoulutukseen, yritysten tarpeisiin tähtäävään koulutukseen, tulevaisuudessa käytetään.

Toivon, että kansanedustajat perehtyvät tähän asiaan.

Ed. Zyskowitz (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Oli erittäin hyvä ed. Laitiselta kuulla käytännön kokemuksia siitä, miten esimerkiksi Jyväskylän alueella, näin ymmärsin, työvoimapolitiittinen aikuiskoulutus on hyvin onnistunutta ja ihmisten, jotka siihen osallistuvat, työllistyminen koulutuksen perusteella on ollut hyvää tasoa.

Tämänkin valossa entistä vähemmän ymmärtäen niitä puheenvuoroja, joita tässä salissa nytkin on käytetty, joissa on korostettu sitä, että työssäoloehdon karttuminen tarvitaan juuri sen vuoksi, että työttömillä ihmisillä olisi jokin motiivi, jokin mielekäs tarkoitus ja syy osallistua tähän koulutukseen. Tällähän tätä on perusteltu. On käytetty sanaa ”porkkana”, että nyt otetaan viimeinen porkkana pois jne.

Mielestäni se, mitä ed. Laitinen todisti ja mitä ministeri Jaakonsaari sen jälkeen todisti, että työvoimapolitiittinen koulutus palvelee työllistymistä, joskin siinä varmasti on edelleen tehostamisen ja parantamisen mahdollisuuksia ja tarpeita, on se syy, se motiivi, joka kannustaa toivottavasti mahdollisimman laajasti työttömiä kansalaisia osallistumaan tähän koulutukseen. Tässäkin valossa käyttämämme puheenvuorot siitä, että työssäoloehto on ainoa porkkana ja se tässä välttämättä tarvitaan, kuulostavat minun korvissani entistä ontommilta.

Ed. V. Koski: Arvoisa puhemies! Kun seuraan tätä keskustelua, välttämättä tulee mieleen ajatus, että kokoomuksen puolella ei tiedetä mitä ollaan tekemässä eikä tunneta sitä arkielämän ympäristöä, jossa elävät nämä ihmiset, joita varten nyt olette tällaisen muutoksen tekemässä lakiin.

Osittain on tietysti kysymys siitä, että samanaikaisesti, kun tällainen muutoskeskustelu on käynnissä, pitäisi keskusteluun liittää koulutuksen sisältökysymykset. Valitettavan vähän tässäkin keskustelussa on itse asiassa asiapuoleen käyty käsiksi. Olisi toivottavaa, että tämä laki eduskunnan käsittelyssä ponna kautta muutettaisiin sellaiseksi, että se vastaisi todellisuutta ja että myös koulutuksen sisältökysymyksiin myöhemmin hallituksen toimenpitein voitaisiin kiinnittää huomiota.

Keskustelu kuitenkin mielestäni on ollut tarpeellista ja se paljastaa, missä ovat ne voimat, jotka tänä päivänä vähiten työvoiman koulutustarvetta arvostavat ja antavat ikääntyville, pätikätyötä tekeville työntekijöille hyvin vähän merkitystä ja arvoa.

Ed. Huotari: Arvoisa puhemies! Ed. Kokkonen puhui täällä kansakoulun käyneistä työttömistä, ja se on ihan totta, että osa näistä työttömistä on kansakoulun käyneitä, mutta usein heillä on myös pitkä työkokemus. Sanoitte, ettei kurssi ole heille oikea koulutusmuoto. Ed. Kokkonen, pitäisikö näiden kansakoulun käyneiden, monesti iäkkäiden henkilöiden mennä 17—20-vuotiaiden kanssa ammattikouluun opiskelemaan? Sitä varten heille on tarjolla koulutusvaikutus, mutta sitä ei ole käytetty, koska se ei ole heille sopiva muoto.

Työkokemuksen ja nykyaikaisen kurssituksen yhteisellä voimalla on sitten paljon parempi päästä työelämään takaisin kiinni. Sitä varten tämä kurssi sopii näille ihmisille.

Vielä korostan sitä, että työvoimatoimistossa valintatilanteessa katsotaan, millainen kurssi kenellekin sopii, ettei sinne pitäisi mennä sellaisten ihmisten, joille nämä kurssit eivät sovi.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Törnqvist.

Ed. Karjula: Arvoisa rouva puhemies! Minusta tämä käyty keskustelu osoittaa erinomaisesti sen, että tämä nykyinen työttömyysturvajärjestelmä kokonaisuutena ei toimi. Sen vuoksi toivoisi, kun olemme jouluun valmistautumassa, että hieman kunnioittavampaa ja nöyrympää suhtautumista olisi meillä eri puolueiden kansanedustajina lähestyä tätä yhteiskunnallisesti erittäin vaikeaa ja kipeää kysymystä. Kukaan meistä ei ole tässä asiassa onnistunut.

Minä toivoisin, että ensi vuoden alussa voimme ilman tällaisia asenteita käydä semmoiseen tarkasteluun, jossa todella haetaan niitä uudistuksia, joilla vastataan niihin kipeisiin kysymyksiin työttömien ihmisten osalta, joille varmasti joulunkin odotus on vaikeinta meidän yhteiskunnassamme.

Ed. Tennilä: Rouva puhemies! Ed. Zyskowitz ei missään tapauksessa halua, että koulutuksessa oleva työtön saisi kartutettua työssäolo-

ehtoa. Ed. Zyskoviczin kunniaksi on sanottava, että hän on erittäin johdonmukainen.

Kokoomushan oli se puolue, joka ajoi läpi työssäoloehdon pidentämisen kuudesta kuukaudesta kymmeneen kuukauteen. Tämän tavoitteen läpiviemisen takana on ajatus siitä, että kun on huono työttömyysturva, niin sitten on helpompi pakottaa ihmiset myös huonoille palkoille. Tämä on kokoomuslaista työreformia. On vain valitettavaa se, että kokoomuslaista työreformia tässä talossa on voitu viedä melko rauhallisesti läpi.

Ed. E l o : Rouva puhemies! On kai itsestään selvää, että työvoimapolitiittisen koulutuksen ensisijaisena tarkoituksena on työllistävyys.

Mutta, puhemies, yhtä itsestään selvää on myös, että työvoimapolitiittisen koulutuksen tarkoituksena on kannustavuus. Olen ymmärtänyt niin, että työvoimapolitiittista koulutusta on pidetty aina parempana kuin joutenoloa. Edelleen olen henkilökohtaisesti sitä mieltä, että näin varmasti on asianlaista.

Mitä tulee työllistävyteen, niin monissa Euroopan maissa keskustellaan myös siitä, että työvoimapolitiittiseen koulutukseen pitäisi liittää aina pakollinen harjoittelujakso jossakin yrityksessä. Tämä monta kertaa olisi se ovi, jota kautta sitten päästäisiin paremmin työllisyyteen kiinni.

Puhemies! Mitä koulutuksen tasoon tulee, niin kun itse olen toiminut lähes 20 vuotta aikuis-koulutuksen alalla, väittäisin kyllä, että koulutuksen taso vaihtelee. Monta kertaa se on kiinni ihan opetusryhmästä, jota opetetaan, sekä opiskelijoiden motivaatiosta. Ei kannata yleisesti sanoa, että jokin koulutus on erinomaista tai huonoa. Se vaihtelee hyvin paljon varmaan ihan paikkakunnittain. Jos esimerkiksi jollakin paikkakunnalla koulutettavat tietävät, että heillä ei ole mahdollisuuksia työllistyä, sanotaan nyt jollain erittäin vaikealla työllisyysalueella, niin totta kai se vähentää motivaatiota.

Ja aina, puhemies, varmasti koulutuksen tassa on parantamisen varaa, jos me olemme rehellisiä!

Ed. K u i s m a : Arvoisa puhemies! Kyllä edelleen kokoomuksen ryhmän puheenjohtajan Zyskoviczin väitteet osoittavat, että hänkään ei tätä ymmärrä tai sitten hän käyttää sellaisia väitteitä, joita ei voi perustella.

Sehän on selvä, että on hyötyä, jos menee koulutukseen, ja jos siitä palkitaan työssäoloehdon karttumisella, niin ihmiset menevät mie-

lummin koulutukseen. Minä en ymmärrä, mitä pahaa tässä ed. Zyskoviczin mielestä on, ettei saisi motivoida tällä tavalla. Ajatellaan kuitenkin, että yhteiskunta kustantaa työttömien elatuksen, että meillä nyt ei ihmisiä ihan nollatuella syrjitä. Se, että tätä kautta sitten joku säilyttää ansiosidonnaisen sosiaaliturvan, mikä on ilmeisesti se ainut syy, minkä takia kokoomus tätä vastustaa, niin se on kokonaan toinen asia ja tässä yhteydessä sitä ei voida edes korjata. Minusta ed. Zyskovicz ei puhu nyt tosiasiaväitteiden varassa, kun hän arvostelee näitä vastaväitteitä.

Ed. K o k k o n e n : Arvoisa puhemies! Ministeri Jaakonsaari puhui hyvin lämpimästi työvoima- ja elinkeinokeskuksista. Juuri työvoima- ja elinkeinokeskuksen edustajan Uudenmaan läänin alueelta, juuri hänen tietoihinsa olen perustanut nämä puheenvuorot ja niissä käyttämäni faktat. Olen puhunut Uudestamaasta ja toivon, että edustajat kuuntelisivat hieman paremmin, mitä täällä sanotaan. Täällä ollaan niin affektissa tämän asian suhteen, että tajunta ei oikein taida toimia aina.

Totean vielä ed. Huotarille, että eri ikäiset ihmiset voivat minun mielestäni kouluttautua rinnakkain. Ei siinä ole mitään alentavaa, että istutaan nuorten ihmisten kanssa vierekkäin.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

T o i n e n v a r a p u h e m i e s : Keskustelussa on ed. Kuoppa ed. Lahtelan kannattamana tehnyt seuraavan lausumaehdotuksen: ”Pitäen hallituksen esitykseen sisältyviä toimia työttömyysturvan kehittämiseksi riittävästi eduskunta edellyttää hallituksen antavan esityksen työttömyysturvalain väliaikaisen muutoksen voimassaolon jatkamiseksi siten, että edelleen vuoden 1999 alusta lähtien 16 viikkoa työvoimapolitiittista aikuiskoulutusta otetaan huomioon työttömyysturvan työssäoloehdossa.”

Ed. Tuomioja on ed. Biaudet'n kannattamana tehnyt seuraavan lausumaehdotuksen: ”Eduskunta toteaa, että työttömyysturvalain määräys, jonka mukaan työvoimapolitiittiseen aikuiskoulutukseen osallistuminen on rinnastettu työssäoloon 16 viikon ajalta, on vuodenvaihteessa raukeamassa. Eduskunta pitää tärkeänä, että mainittu koulutus palvelisi mahdollisimman hyvin koulutettavien työllistymistä ja että halukkuus hakeutua työvoimapolitiittiseen aikuiskoulutukseen ei vähene. Eduskunta edellyttää hallituksen

selvittävän, miten edellä mainittujen tavoitteiden toteuttamiseksi työvoimapolitiittista aikuiskoulutusta ja työttömyysturvalakia tulisi kehittää, jotta koulutus nykyistä paremmin palvelisi työllistymismahdollisuuksia ottaen huomioon myös työssäoloehdon merkityksen koulutukseen hakeutumiselle, ja ryhtyvän asiassa tarvittaviin toimenpiteisiin.”

Ed. Huotari on ed. Immosen kannattamana tehnyt seuraavan lausumaehdotuksen: ”Eduskunta toteaa, että työttömyysturvalain määräys, jonka mukaan työvoimapolitiittiseen aikuiskoulutukseen osallistuminen on rinnastettu työssäoloon 16 viikon ajalta, on vuodenvaihteessa raukeamassa. Eduskunta korostaa työmarkkinoiden jatkuvan muutoksen oloissa sitä, että mainitun koulutuksen tulee palvella mahdollisimman hyvin koulutettavien työllistymistä ja yritysten mahdollisuutta saada koulutusta ja työkokemusta omaavaa työvoimaa. Tämän vuoksi hallituksen tulee huolehtia siitä, että halukkuus hakeutua työvoimapolitiittiseen aikuiskoulutukseen ei vähenisi nykyisestä. Eduskunta edellyttää hallituksen nopeasti selvittävän sen, miten työttömyysturvalain jatkovalmistelussa työvoimapolitiittisen aikuiskoulutuksen rinnastaminen työssäoloon voitaisiin toteuttaa, ja antavan viivytyksettä tästä tarvittavan esityksen eduskunnalle ja siten lisäävän nyt voimaansaattettavan lain vaikutusta.”

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Lopuksi päätetään lausumaehdotuksista. Ehdotukset ovat vastakkaisia, joten ehdotan meneteltäväksi siten, että ensin äänestetään ed. Kuopan ja ed. Huotarin ehdotusten välillä, sitten voittaneesta ed. Tuomiojan ehdotusta vastaan ja lopuksi voittaneesta mietintöä vastaan.

Menettelytapa hyväksytään.

Äänestykset ja päätös:

1) Äänestys ed. Huotarin ja ed. Kuopan ehdotusten välillä.

Ed. Huotarin ehdotus ”jaa”, ed. Kuopan ehdotus ”ei”.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 23 jaa- ja 137 ei-ääntä; poissa 39. (Ään. 127)

Eduskunta on tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Kuopan ehdotuksen.

2) Äänestys ed. Tuomiojan ja ed. Kuopan ehdotusten välillä.

Ed. Tuomiojan ehdotus ”jaa”, ed. Kuopan ehdotus ”ei”.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 95 jaa- ja 60 ei-ääntä; poissa 44. (Ään. 128)

Eduskunta on tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Tuomiojan ehdotuksen.

3) Äänestys ed. Tuomiojan ehdotuksesta mietintöä vastaan.

Mietintö ”jaa”, ed. Tuomiojan ehdotus ”ei”.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 3 jaa- ja 155 ei-ääntä; poissa 41. (Ään. 129)

Eduskunta on hyväksynyt ed. Tuomiojan ehdotuksen.

Asia on loppuun käsitelty.

2) Hallituksen esitys laiksi työsopimuslain 28 ja 47 j §:n, vuosilomalain 16 §:n ja opintovapaalain 13 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 253/1998 vp
Työasiainvaliokunnan mietintö 16/1998 vp
Lakialoite 127, 130/1998 vp

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetyt, hallituksen esitykseen sisältyvät lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. Lapintie: Arvoisa rouva puhemies! Ehdotan, että hallituksen esitykseen sisältyvät lakiehdotukset hylätään. Koetan perustella tätä ehdotustani.

Nämä esitykset työehtosopimusten joustojen sallimiseksi myös villeille työnantajille ovat täällä eduskunnassa sen vuoksi, että kokoomus ja keskusta haluavat kilpailla yrittäjien äänistä näin vaalien alla, enkä todellakaan ymmärrä, minkä vuoksi meidän pitäisi tämä esitys hyväksyä.

Ensinnäkin, jos katsomme koko työsopimuslainsäädännön peruseriaatetta, niin kyse ei suinkaan ole kahden tasavertaisen osapuolen tekemästä sopimuksesta, vaan koko työsopimuslainsäädännön taustalla on ajatus heikomman osapuolen suojaamisesta. Työntekijä on aina alakynnessä, koska kyse on hänen toimeentulostaan ja hänen leivästään.

Tämä ei suinkaan ole itse keksimäni ajatus, mutta esimerkiksi aikaisemmassa työssäni työvoimapiirini lakimiehenä jouduin usein tätä periaatetta selittämään ja selvittämään. Esimerkiksi yrittäjäjärjestöjen tilaisuudessa esittäessäni väitteen, että työntekijä on heikompi osapuoli työsuojelusta solmittaessa, sain vastani väitteen, jonka mukaan itse asiassa työnantaja on heikompi osapuoli, koska työntekijällä on vahva ammattiliitto taustallaan ja hän voi tähän aina vedota ja nyrkkiä heristäen ahdistaa työnantajaparan nurkkaan. Näinhän ei todellisuudessa ole, vaan kyse on nimenomaan siitä, että työntekijä on heikoilla.

Tämän ajatukseni perusteeksi haluaisin vielä tuoda esille arvostamani työelämän lainsäädäntöä tuntevan juristin näkemyksiä. Hän on tällä hetkellä SAK:n osastopäällikkö Kirsti Palanko-Laaka, jota on haastateltu nimenomaan tämän hallituksen esityksen vuoksi, ja tämä haastattelu on julkaistu perjantaina 30.10. Demari-lehdessä. Kirsti Palanko-Laaka toteaa, että varsinkin pienissä järjestäytymättömissä yrityksissä rikotaan työlakeja ja työehtosopimuksia kilpailukyvyntä parantamiseen vedoten. Härseimmillään poljetaan liki kaikkia säännöksiä ylityökorvauksista lähtien ja täysin tarkoituksella. Palanko-Laaka perustelee näkemystään SAK:hon tulleilla yksittäisillä valituksilla, joita työntekijät ovat esittäneet, sekä myös Suomen Yrittäjien kyselyn perusteella, joka paljastaa yrittäjäkentän piittaamattomuuden laeista ja sopimuksista.

Palanko-Laaka edelleen perustelee näkemystään siitä, että hallituksen esitykseen sisältyviä lakiesityksiä ei tulisi hyväksyä, sillä, että järjestäytymättömiltä työpaikoilta tullut palaute todistaa, että työntekijöitä jo nyt nöyryytetään. Hänen perustelunsa mukaan SAK joutuu toimimaan aina heikoimman lenkin mukaan ja sen vuoksi tätä hallituksen esitystä on pidettävä erit-

täin huonona, koska myönnytyksiä luvataan muun muassa lyhytaikaisen työsuhteen sairausajan palkkasäännöksiin ja näitä pidetään pahana päänavauksena.

Tällä hetkellä todellisuudessa työpaikoilla jo nyt poljetaan työntekijöiden oikeuksia. Eniten rikotaan työaikajärjestelyjä. Vuorokautisen työajan pituus on usein lainvastainen, ja ylityöt jätetään maksamatta. Tämä tilanne johtuu nimenomaan siitä, että kyse ei ole suinkaan kahden tasavertaisen osapuolen tekemästä sopimuksesta ja suhteesta, vaan jos työntekijä haluaa paikkansa säilyttää, tehdään ylityötä vaikka ilman maksumaa ja rikkoen voimassa olevia lakeja.

Valitettavan usein juuri järjestäytymättömät työnantajat pitävät pekaspäiviä, lomaltapaluu-rahamääräyksiä, sairausajan palkkaa ja sairaan lapsen hoitoetuksia niin kutsuttuna tekemättömän työn palkkana, josta olisi päästävä nopeasti eroon. Näistä ikävistä tekemättömän työn palkoistahan päästään eroon sillä, että näistä tehdään paikallisesti sovittavia asioita ja yrityksissä sovitaan, että näitä ei sitten ole. Tämä sama suhtautumistapa ja myös samat termit ilmenevät selkeästi keskustan työreformista.

Yleissitovuuden murtaminen ja sen ensi askeleen ottaminen tällä hallituksen esityksellä veisi pohjan työehtosopimusten tärkeimmiltä sosiaalimääräyksiltä. Lisäksi hallituksen esitys antaa ensimmäisen vinkin siitä, että halutaan suosia villejä työnantajia, halutaan nimenomaan lähteä siitä, että suositaan sitä, että työnantajat eivät järjestäydy. Kuten tiedämme, näiden asioiden käsittelyn yhteydessä tämä edelleen tulisi vähentämään yleissitovien työehtosopimusten määrää ja heikentäisi siten edelleenkin työntekijöiden asemaa.

Palaan uudelleen Palanko-Laakan Demari-lehdessä julkaistuun haastatteluun, joka päättyy siten, että hänen mukaansa eduskunta ja poliitikot hyväksymällä hallituksen muutosesitykset antavat synninpäästön tällaisille lainrikkajille, joita nyt esiintyy erityisesti järjestäytymättömien työnantajien keskuudessa, ja sen vuoksi laillistetaan laitton toiminta ja sen jälkeen työpaikoilla on kaikki kaupan.

Näiden vakavien varoitusten ja perusteluiden vuoksi en katso voivani hyväksyä hallituksen esitykseen sisältyviä lakiehdotuksia ja ehdotan, että ne tässä käsittelyssä hylätään.

Ed. K u o p p a : Arvoisa puhemies! Ensimmäisenä kannatan ed. Lapintien tekemää hylkäysehdotusta, sillä tämä hallituksen esitys työ-

sopimuslain uudistamiseksi ei ole parantunut valiokunnassa, koska se on tullut sieltä muuttamattomana, eikä parane millään ponsillakaan, vaan tämä lakiesitys tulee hylätä.

Työsopimuslakihan periaatteena lähtee siitä, että se suojelee heikompa osapuolta, ja kiistatta työelämässä työntekijä on heikompi osapuoli, koska työnantajillahan on työhönotto-oikeus, työnjohto-oikeus ja irtisanomisoikeus. Nämä oikeudet ovat niin vahvoja, että niillä työnantajat kyllä pystyvät hyvin pitkälle määrittelemään erityisesti näin suurtyöttömyyden aikana työntekijöitten työehdot.

Minua tavattomasti ihmetyttää se periaatteen lähtökohta, että työehtosopimuksilla sovitaan huonommista työehdoista kuin laki sanoo. Mielestäni aina on lähdetty siitä, että laki on se minimi. Työehtosopimuksilla voidaan sopia paremmista työehdoista, mutta tämä on mielestäni kyllä aika erikoinen tilanne. Mietitäänpä, mihin se johtaa muussakin elämässä, jos voidaan joillakin yleisillä järjestöjen välisillä sopimuksilla sopia huonommasta käytännöstä kuin laki on. Mielestäni lain tulee olla se minimi ja sen päälle tulevat aina paremmat työehtosopimukset, tietysti järjestys vielä se, että ensin keskusjärjestösopimus, liittojen välinen sopimus ja sitten paikallinen sopimus.

Suomessa ei ole ongelmana se, että työnantajan valta olisi vähäinen, vaan Suomessa työnantajien asema verrattuna moneen muuhunkin maahan on erittäin vahva. Se on edelleenkin isäntävaltaa. Isäntävallan käyttöä on toki työehtosopimuksilla voitu rajoittaa, mutta edelleenkin viimeinen sana näissä asioissa on työnantajilla. Esimerkiksi Ruotsiin verrattuna me olemme huomattavasti heikommassa asemassa.

Tätä taustaa vasten en voi ymmärtää niitä lähtökohtia, että pyritään sellaisiin ratkaisuihin, joissa suositetaan selvästi järjestäytymättömiä työnantajia. Sekä työntekijöiden että työnantajan järjestäytyminen on johtanut Suomessa hyvin järjestäytyneeseen toimintaan työpaikoilla ja työelämässä. Siitä on täällä hyvin moni käynyt ilonsa lausumassa, että tällainen systeemi meillä on ollut, jolla on voitu kansakuntaa ja myös työolosuhteita kehittää.

Näin ollen tämä on takaisinpäinmenoa, mikä tässä nyt on tapahtumassa. Tämä asiahan sinänsä, kuten aikaisemmin olen todennut, ei ole kovin suuri, mutta periaatteellisesti tämä on merkittävä ja tärkeä. Enkä voi pitää sitä oikeana, että tässä ollaan pyrittävässä tavallaan kampea taaksepäin siihen tilanteeseen, joka aikoinaan on

ollut. Työväenliike on aikoinaan taistellut paljon oikeuksia itselleen, mutta korostan edelleen, että pääsääntöisesti isäntävalta kuitenkin viime kädessä on aina työnantajalla, enkä pidä oikeana, että työläinsäädäntöä tähän suuntaan kehitetään.

En myöskään voi hyväksyä sitä oikeiston taholta esitettyä arvostelua, että työntekijäpuoli on ollut työehtosopimuslakikomiteassa se jarru. On muistettava, että siellä ovat myös työnantajien edustajat, eivätkä työnantajankaan edustajat ole olleet valmiit sopimaan niistä asioista, jotka olisivat työntekijöille tärkeitä, esimerkiksi luottamusmiessuojasta ja yleissitovuuden parantamisesta.

Suomessa on suunnilleen noudatettu tällaista saksalaista mallia, jonka kannan korkein oikeus on ottanut, että järjestäytymisasteen pitää olla 50 prosenttia; sitä noudatetaan. Mielestäni, jos työntekijät ovat järjestäytyneet, silloin pitäisi myös yleissitovuuden sitoa kaikkia.

Näin ollen tärkeitä asioita, joita työehtosopimuslain uudistamiseen liittyy, kun komitea on asetettu, ovat muun muassa eri työnteon muotojen työoikeudellinen säätely, työ- ja sosiaaliverolainsäädännön sekä muun työelämää sivuavan lainsäädännön keskinäiset suhteet sekä työehtosopimusteitse tapahtuneeseen kehitykseen, työntekijöiden suojeluperiaatteeseen ja oikeusturvaan liittyvät asiat, nämä ja myös työntekijän tas-arvoon liittyvät asiat. Tämä oli vain osa komitean toimeksiannosta, ja näistä asioista mielestäni pitäisi myös päästä sopimukseen eikä pelkästään niistä, jotka ovat työnantajille tärkeitä.

Ihmettelen edelleenkin sitä, että on lähdetty suosimaan järjestäytymättömyyttä. Sitähän tämä kaiken kaikkiaan merkitsee. Kun järjestäytymättömyyttä suositaan, on myös se suuri mahdollisuus, että yhä enemmän työntekijöiden vähimmäisehtoja poljetaan. Ed. Lapintie käytti ansiokkaan puheenvuoron siitä, kuinka paljon sitä on tapahtunut. Uskallan väittää, että vain pieni osa siitä tulee yleensäkin tietoon. Valtaosa tapahtuu niin, ettei näitä asioita tule edes julkisuuteen.

Ed. K e m p p a i n e n : Rouva puhemies! On oikeastaan aika symbolista, että ennen joulua viimeisenä on asia, joka koskettaa yhtä hallituskauden tärkeimmistä tavoitteista, työttömyyden puolittamista tai yleensä työllisyyden parempaa hoitoa, jossa hallituksella on erittäin niukat saavutukset. Lakiesityksen sisältö kyllä kuvastaa myös sitä, että sisällöllinen liikkuminen ja sisäl-

löllinen uudistuminen on erittäin niukkaa. Periaatteessahan tästä on tehty iso asia.

Koska aikataulu ei salli laajempaa keskustelua, käytän puheenvuoron paikaltani, mutta haluan tässä yhteydessä tehdä sen lausumaehdotuksen, joka on valiokunnan mietinnön vastalauseessa ja kuuluu seuraavasti: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus laatiessaan ehdotusta työsopimuslain uudistamiseksi selvittää työehtosopimusten yleissitovuusjärjestelmän suhteen perusoikeuksiin ja saattaa työnantajat, jotka noudattavat työehtosopimusta yleissitovuuden perusteella, samaan asemaan sellaisten työnantajien kanssa, jotka soveltavat työehtosopimusta työsopimuslain perusteella.”

Kun meille on pöydille jaettu ed. Riitta Korhosen nimellä ponsiesitys, joka on sisällöltään samanlainen kuin ed. Vanhasen lakiesitys, joka tässä asiassa tulee käsitellyksi, ehdotan, että myös tämä näin kuuluva lausumaehdotus hyväksytään:

”Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa viivytyksettä esityksen työsopimuslain muuttamisesta siten, että työpaikkakohtainen tai muu vastaava paikallinen sopimus voidaan tehdä työehtosopimusten yleissitovuuden piirissä olevissa järjestäytymättömissä yrityksissä silloin, kun työehtosopimuksessa on sovittu paikallisen sopimisen mahdollisuudesta. Esitykseen on sisällytettävä säännösehdotukset myös paikallisesta sopimusmenettelystä edellä tarkoitettuja paikallisia sopimuksia tehtäessä.”

Ed. T e n i l ä : Arvoisa puhemies! Molemmat porvaripuolueet ajavat paikallista sopimista, ja siinähan on selvänä tavoitteena heikentää ay-liikkeen asemaa. Muutahan sieltä taustalta ei viime kädessä löydy.

Paikallinen sopiminen onkin jo laajaa. SAK:n tammikuussa julki tulevan tutkimusraportin mukaan paikallista sopimista harjoitettiin viimeisen vuoden aikana 57 prosentilla työpaikoista.

Vasemmallakin on illusorinen, kaunisteltu kuva siitä, mitä paikallinen sopiminen nyt jo on. Nimittäin paikalliseen sopimiseen osallistuneista luottamusmiehistä vain alle puolet koki tilanteen tasa-arvoiseksi ja palvelualalla vain kolmannes. Kyllä siellä tiedetään, että paikallinen sopiminen on erittäin epätasa-arvoinen tilanne, johon on pakosta jouduttu. Mutta miksi sitä pitäisi edistää? Miksi hyväksyä viesti siitä, että älkää järjestäytykö, älkää työnantajat, älkää myöskään työntekijät?

Edellisessä hallituksessa oli Iiro Viinanen, joka puhujakorokkeelta kajautti, miksi ay-liikkeeseen pitäisi kuulua. Nyt sitten ministeri Niinistö vie läpi hallituksen ja eduskunnan kautta lakia, jossa viestinä on se, ettei työnantajienkaan tarvitse järjestäytyä. Minä en ymmärrä, miksi vasemmisto tälle tielle yleensä on lähtemässä.

Ed. V a n h a n e n : Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Kemppaisen äsken esittämiä molempia ehdotuksia.

Ed. Lapintie viittasi lainrikkoihin ja kuvasi, että erityisesti järjestäytymättömissä yrityksissä on lainrikkokjia. Minusta se kuvaa jotakin sellaista väärää asennetta. Nämä hänen kuvaamansa lainrikkokat ovat tavallisia työnantajayrittäjiä, joita me jokainen tunnemme, on huoltoasemayrittäjiä, pikku verstaiden yrittäjiä, kauppiaita, joita tämä yhteiskunta tarvitsee myös työllistämisen nimissä.

Me kyllä tiedämme sen, että hyvin monet työnantajat ovat olleet vaikeuksissa erityisesti tämän vuosikymmenen aikana ja ovat joutuneet mitä erilaisimpia teitä käyttämään, jotta voisivat selvitä, ja on tietysti pelättävissä, että moni heistä on saattanut jopa mennä lähelle sitä rajaa, jonka laki määrittelee.

Ed. Johannes K o s k i n e n : Arvoisa puhemies! Käyty kiistely hallituksen esityksestä on ehkä ollut ylimitoitettua itse esityksen sisältöön nähden. Siinähan annetaan järjestäytymättömille työnantajille oikeus soveltaa eräissä hyvin rajatuissa asioissa alan työehtosopimuksen lakia heikompia ehtoja. Kyse on yksityiskohdista sairausajan palkan, irtisanomismenettelyn, vuosilomailain ja opintovapaalain eräiden määräysten soveltamisessa.

Keskustelun kiihkeys johtuu itse periaatteen tärkeydestä. Työehtosopimusten yleissitovuus alan kaikkiin työntekijöihin nähden on meillä työsuhteiden minimiehtojen perussäännös. Useissa tai oikeastaan useimmissa meihin rinnastettavissa maissa on kansallinen lainsäädäntö minimipalkoista. Meillä ei sitä ole, vaan on tällainen suhteellinen ratkaisu. Kullakin alalla katsotaan yleissitovasta työehtosopimuksesta, minkälaisia vähimmäispalkkoja pitää eri tyypisissä tehtävissä maksaa. Me olemme pitäneet tätä järkevänä hyvin laajalti yhteiskunnassa, ja sen takia on nostettu todella perustellusti niin kova kritiikki esimerkiksi keskustan työreformia vastaan, kun siinä lähdetäisiin tätä periaatetta loukkaamaan. (Ed. Pekkarinen: Millä tavalla sitä lähde-

tään loukkaamaan?) — Ed. Pekkarinen ei ole vielä havainnut, että keskustan työreformipaperi mahdollistaisi paikallisissa työehtosopimuksissa valtakunnallisia yleissitovia työehtosopimuksia heikomman sisältöisten sopimusten aikaansaamisen. (Ed. Pekkarinen: Mistä sovitaan nykyisin kaiken aikaa!)

Ankaran työttömyystilanteen vallitessa on hyvin todennäköistä, että varsinkin heikosti järjestäytyneissä työpaikoissa, sellaisissa työpajoissa, joissa ennestään on jo matala palkkataso, voidaan sopia heikompia ehtoja kuin valtakunnallisissa sopimuksissa on tehty, työnantajan painostaessa irtisanomisen uhalla työntekijät tällaisiin heikompiin ehtoihin. (Ed. Vanhanen: Niinkö reformipaperissa kirjoitetaan?)

Yleissitovuushan on työsopimuslain 17 §:ssä määritelty siten, että työnantajan on noudatettava vähintään niitä palkka- ja muita ehtoja, jotka on määrätty noudatettavaksi alan yleiseksi katsottavassa valtakunnallisessa työehtosopimuksessa. Kysymys on siis minimitasosta. Paremminkin saa maksaa ja sopia yksittäisissä työsuhteissa.

Yleiseksi katsottava työehtosopimus on, kun järjestäytyneiden työnantajien palveluksessa on vähintään puolet alan työntekijöistä. Tämä suomalaisen sääntely on tiukempi kuin useissa muissa Euroopan maissa. Yleensä vastaava yleinen sitovuus annetaan edustavimmalle työehtosopimukselle, vaikka sen piirissä olisi reilusti alle puolet alan työvoimasta. Edelleen on muistettava, että sen lisäksi on olemassa useimmissa maissa lainsäädännöstä tuleva minimipalkkasääntely. On ikään kuin kaksin kerroin vahvistettu tilanne.

Meidän työmarkkinoillamme lisääntyvät kaiken aikaa tehtävät, joihin ulottuvaa yleissitovaa sopimusta ei mainitun rajoituksen tähden ole taikka joihin rinnastettavaakaan työehtosopimusta ei ole solmittu. Työntekijät saavat tiettyä minimisuoja työläinsäädännöstä, mutta esimerkiksi yleistä minimipalkkaa ei ole säädetty. Itse asiassa, kun puhutaan eurooppalaisista työehtoista, niin varmasti ensimmäinen asia, missä kaivattaisiin yleiseurooppalaista sääntelyä, on juuri minimipalkka, jolloin voitaisiin poistaa niin sanottua sosiaalista dumpausta siten, että heikommassakin asemassa olevissa Euroopan unionin jäsenmaissa olisi noudatettava yhteiseurooppalaisesti sovittua vähimmäispalkkaa ja se saataisiin lainsäädännön kautta samanlaisena kautta Euroopan voimaan.

Professori Kari-Pekka Tiitisen vetämän kolmikantaisen työsopimuslakikomitean työ on

tunnetusti takkuillut. Kahdesti jatkettua lisäajat vievät isot ratkaisut seuraavalle eduskuntakaudelle, ja sen myötä edessä on suuret riskit, jos vaalit kääntävät voimasuhteita porvarilliseen suuntaan. Esimakua antaa vaikkapa nyt keskustan puolelta hallituksen esitykselle tehty rinnakkaisaloite, joka laajentaisi työehtosopimusten joustot lakia heikommiksi ja paikalliset sopimukset täysimittaisesti vapaamatkustajille, velleille, järjestäytymättömille työnantajille. Työehtosopimusosapuolten velvoitteet esimerkiksi sopimusten valvonnessa eivät kuitenkaan ulottuisi näihin yrityksiin.

Laajemminkin työsopimuslakia ja työmarkkinajärjestelmää uudistettaessa täytyy pohtia, miten pienyritysten tilanne otetaan paremmin huomioon työlakien ja -sopimusten velvoitteissa. Työehtosopimusten sisällä voidaan tällaista uudistustyötä tehdä. Mutta kysymys ei ole yhden-suuntaisesta joustojen lisäämisestä, jota kokoomus ja keskusta näyttävät tavoittelevan. Myös työntekijöiden elämäntilanteesta ja yksilöllisestä tarpeesta lähtien tarvitaan inhimillisempää työelämää.

Ennen kaikkea paikallisen sopimisen, jota lisätään työehtosopimusten kautta ja jossakin määrin myös lainsäädännön muutoksilla, ehdot täytyy saada tasapuolisemmiksi. Työntekijöiden vähimmäisturva pitää saada kattavammaksi nopeasti muuttuvilla työmarkkinoilla juuri yleissitovuuden määrittelyä muuttamalla, pelisäännöt työpaikoilla tasapuolisemmiksi ja luottamusmielille oikeussuojaa.

Sosialidemokraatit eivät hyväksy yleissitovuuden murtamista. Samaan tulokseenhan päädytään työasiainvaliokunnan mietinnössä. Valiokunta toteaa, että työehtosopimusten yleissitovuus on merkittävä osa suomalaista työehtosopimusjärjestelmää ja nämä lakiehdotukset eivät merkitse yleissitovuuden murtamista tai kyseenalaistamista. Päinvastoin on rakennettava entistä aukottomampi, joskin sinällään joustava, alakohtaiset erityispiirteet huomioon ottava turva työssä ahertaville. Olisi ollut tietysti paljon mukavampaa käsitellä näitä muutoksia, jos olisi koko paketti pidetty työsopimuslakikomitean tasapainotettavana ja olisi tuotu kerralla ne muutokset, joissa myös vahvistetaan palkansaajien sopimussuojaa ja neuvotteluasemia, mutta tällaisenakin esitys voidaan hyväksyä. On muistettava myös, että valiokunnan mietinnössä on annettu selvästi suuntaa ja evästyttä tulevalle lainsäädäntötyölle siten, että se tosiaanakin vaikuttaisi myös työmarkkinoilla heikomman osa-

puolen, työntekijöiden, palkansaajien, oikeus-suojaa vahvistavasti ja heidän neuvotteluasemiin työpajoilla parantaen.

Ed. P e k k a r i n e n : Arvoisa puhemies! Ed. Johannes Koskinen innosti tulemaan vielä hetkeksi puhujakorokkeelle. Muutama sana ja ajatus. Ensinnäkin haluan antaa tunnustusta hallituspuolueille, myös sosialidemokraateille, siitä, että tämä askel, joka tässä lakiesityksessä nyt otetaan, on saatu aikaiseksi. Ymmärrän, että viime kädessä ministeri Niinistö oli tässä erittäin tärkeä henkilö. Hän käytti hyväksi tilannetta, joka syntyi, sai aikaiseksi hallituksen esityksen tänne, ja täällä nyt tämä askel aivan oikeaan suuntaan on otettavissa.

Samalla kun sosialidemokraatit ja ainakin osa vasemmistoliitosta tunnustavat tämän askelen välttämättömyyden, soisi heidän myös avoimin silmin katsovan, mitä muuta jatkossa tarvitaan nimenomaan siinä suunnassa, joka merkitsee työn antamisen, työn tekemisen ja työn saamisen helpottamista siihen tilaan verrattuna, miten asiainlaista on tällä hetkellä. Viime vuosien aikanahan meillä Suomessa tosiasiaa on toteutunut tietynlainen työreformi. Se työreformi, joka nyt on viime vuosien aikana eletty, näyttäätyy mielestäni muun muassa sillä tavalla, että niistä kansalaisista, joilla ei työtä ole ja jotka ovat muutoinkin heikoimmassa asemassa, erittäin monien asema on heikentynyt hallituksen monien ratkaisujen seurauksena. (Ed. Gustafsson: Erityisesti Ahon aikana niin tapahtui!) Samaan aikaan on käynyt sillä tavalla, että äveriäin osa kansasta, niiden, jotka vetävät suuria yrityksiä, joiden hyväksi muu kansa on vetänyt vyötänsä kireämmälle, ansiot, sekä käteen tulevat että varallisuus, kasvavat huikeata vauhtia.

Näin tapahtuu samaan aikaan, kun siinä työreformissa, jota näiden vuosien aikaan on tehty, on esimerkiksi verotuksella otettu kaikkein heikoimmassa asemassa olevilta pois niitäkin etuuksia, joita näillä kansalaisilla aiemmin oli. Jotta ei jää epäselväksi, mitä tarkoitan, sanon, mitä tarkoitan. (Ed. Elo: Hyvä, kuunnellaan!) Tarkoitan ansiotulovähennyksen poistamista niiltä työttömiltä, joiden tulot ovat niin pienet, että niistä ansiotulovähennyksen pois ottaminen käytännössä näkyy. Tällaisia kansalaisia, tällaisia työttömiä maassa on aika paljon, eikä tämä koske vain työttömiä, vaan eräitä muitakin väestönosia.

Ed. Johannes Koskinen ilmeisesti haluaa vähän lisää selvitystä, keitä muita se koskee. Myös

äitiys- ja sairauspäivärahalla olevia koskee se seikka, että ansiotulovähennystä ei näille kansalaisille haluttu osoittaa. Tässä yksi esimerkki siitä, mitä sen työreformin, mikä viime vuosien aikaan on tehty, anatomiaan kuuluu. Lisäksi voisi luetella muutamia muitakin toimenpiteitä, muutamia muitakin asioita, sellaisia kuin toimeentulotuen heikentäminen, työttömyyden turvan eräin osin heikentäminen näiden neljän vuoden aikana.

Vielä kertaalleen, keihin nämä toimet ovat koskeneet ja kohdentuneet? Nimenomaan niihin kansalaisiin, jotka ovat heikoimmassa asemassa, jotka tarvitsevat työtä, joille työn tarjoaminen pitää tehdä helpommaksi kuin on tilanne tällä hetkellä. (Ed. Elo: Miten tämä liittyy nyt käsiteltäviin lakeihin?)

Ed. Elo, nyt käsiteltävänä olevassa laissa kysymys on siitä, että se pieneltä osaltaan edistää työn saamisen ja työn tarjoamisen mahdollisuuksia. Minun sanomani, ed. Elo, on, että tämä ei riitä. Tarvitaan jatkoaskeleita, joiden ydin on nyt puuttua niihin ongelmiin, jotka ovat jääneet selän taa. Ed. Elo, puhun teille erityisesti. Näiden vuosien aikana vienti vetää rajusti, 50 suurinta yritystä tekee Suomen kaikkien yritysten tulokista aivan huikean merkittävän suuren osan, ja pienten työvaltaisten kohdalla ei voi ollenkaan puhua samasta kehityskaaresta, ei likimainkaan. Tässä asetelmassa olisi tullut tasoittaa työllistävän pk-sektorin tietä niiden voimavarojen tuloksesta, joita nimenomaan vientiteollisuuden hyväksi tapahtuneet vyön kiristyksen ovat kansantalouteen antaneet. Ne ovat jääneet tekemättä, ja keskustan työreformi — nyt ensimmäisen kerran sanon nimen keskustan työreformi — tähtää nimenomaan näihin toimiin, joilla yritysten työn antamisen ja työn tarjoamisen mahdollisuuksia radikaalisti ja ratkaisevasti parannettaisiin siitä, mikä on tilanne tällä hetkellä.

Toinen keskustan nimenomaan veropuolelle sijoittuva toimihan liittyy juuri siihen, mistä menneestä äsken teitä moitin, siihen, että me vaadimme ja esitämme työreformissamme, että pieni- ja keskituloisten verotusta pitää keventää ja yhteensovittaa kevennykset nimenomaan sosiaalietuuksien kanssa niin, että työn vastaanottaminen käy kannattavammaksi kuin tällä hetkellä on asianlaista.

Minä toivon, ed. Elo ja muutkin ennen kaikkea sosialidemokraattisessa eduskuntaryhmässä, että teillä olisi rohkeutta, kun tahtoa tiedän olevan, ojentaa kättä pieni- ja keskituloisille kansalaisille, jotka tarvitsevat työtä. Ilman teidän

myötävaikutustanne epäilen, ettei tässä asiassa päästä eteenpäin myöskään tulevien vuosien aikana. Te olette nostaneet keskustan työreformin sellaiseksi pöpöksi, jota tavallaan esillä pitäen kansalle uskotellaan ja on uskoteltu, ja valitettavasti olette kyllä siinä jossain määrin onnistuneetkin, että se sisältäisi kauheuksia ja on tavallisen työtä tarvitsevan kansalaisen tai sellaisen yrityksen, joka olisi valmis tarjoamaan enemmän työtä, kannalta vahingollista puuhaa. Näinhän ei ole asianlaita. Äsken kerroin esimerkkejä siitä, mihin me tähtäämme välittömän verotuksen toimilla, mihin me tähtäämme työllistämiskustannusten, yritysten, pk-yritysten työllistämiskustannusten madaltamisella. Niillähän pyritään juuri työn tekemisen helpottamiseen ja työn vastaanottamisen motivoittamiseen ja helpottamiseen. (Ed. Gustafsson: Edes Väyrynen ei ymmärrä työreformia!)

Arvoisa puhemies! Tämän lisäksi julkisessa keskustelussa on ollut kovasti esillä kysymys siitä, mitä keskusta vaatii, kun se on puhunut joistain muista toimista paikallisen sopimisen osalta, jota käsittelyssä olevassa laissa osaltaan kosketaan. En ole ollut tekemässä niitä papereita, joita julkisuuteen on saatettu, mutta uskon kuitenkin, että osaan tulkita sitä ajatusta, joka noihin papereihin liittyy. Haluan tässä puheenvuorossani kahteen seikkaan kiinnittää erityisesti huomiota.

Julkista sanaa seuratessaan on saanut sellaisen kuvan ja käsityksen, että milloin tahansa, missä tahansa tilanteessa paikallinen sopiminen ohii valtakunnallisten työehtosopimusten olisi keskustan tavoite ja mahdollista meidän papereittemme mukaan. Ette te tällaista sanomaa keskustan työreformipapereista löydä. Ilman muuta lähtökohtana on se, että valtakunnalliset työehtosopimukset ovat pohja, ilman muuta ne ovat pohja ja perusta keskustan tavoiteasetannassa. Esimerkiksi kun uusia yrityksiä perustetaan, ei missään tapauksessa siinä tilanteessa voi tulla kysymykseen, että lähdettäisiin niitä valtakunnallisia sopimuksia, jotka alaa koskevat, alas tai ylös, välttämättä kumpaankaan suuntaan, vetämään tai viemään. Ilman muuta, kun keskusta sanoo, että lähtökohta ovat valtakunnalliset työehtosopimukset, se tarkoittaa samalla sitä, että jotta tästä lähtökohdasta, pääsäännöstä voidaan poiketa, silloin taloudellisissa ja tuotannollisissa olosuhteissa on täytynyt olla olemassa joitain sellaisia seikkoja, joiden perusteella paikallinen sopiminen voisi tulla kysymykseen. (Ed. Gustafsson: Niinhän nyt jo voidaan tehdä! Eihän

kepu tarjoa mitään uutta tähän!) Silloinkin paikallinen sopiminen voisi tulla kysymykseen vain siinä tilanteessa ja niillä edellytyksillä, että työntekijät ja työnantaja yhteisesti nimenomaan luottamusmiehen voimin ja johdolla voivat päästä asiasta yhteisymmärrykseen. (Ed. Zyskowitz: Mistä se löytyy täältä työreformipaperista?) — Se löytyy, ed. Zyskowitz, hyvin siitä paperista. Voin sen puheenvuoroni jälkeen teille osoittaa. Ed. Vanhanen voi sen tarkemmin teille, ed. Zyskowitz, siinä esittää.

Mitä tulee siihen, mistä kaikesta ylipäänsä voitaisiin sopia, ed. Johannes Koskinen, haluan yhden asian teille kuitenkin tehdä täysin selväksi. Jos te luotte sellaisen mielikuvan, että jopa alakohtaisia minimitalukkoja voitaisiin meidän vaihtoehtomme mukaan lähteä romuttelemaan alaspäin, ed. Johannes Koskinen, te taatusti olette lukeneut tuon paperin ja te taatusti tiedätte, että teidän äsken kertomanne ei näiltä osin pidä paikkaansa. Työreformipaperissa määritellään nimenomaan joukko asioita, joihin missään olosuhteissa ei sovi koskea. Niitä ovat juuri alakohdattaiset minimitalukot, työterveys, työturvallisuus, nämä esimerkkeinä mainiten.

Arvoisa puhemies! Toinen asia, joka on ollut täällä esillä, myös tässä salissa, mutta ennen kaikkea julkisessa keskustelussa, liittyy siihen kysymykseen, voiko paikallisen sopimisen pöytästä missään olosuhteissa tulla niin sanotusti ulkopuolisia. Haluan vain lyhyesti kuitata väitteen, että keskusta lähtisi siitä, että missään tapauksessa ei voisi tulla, sillä, että jos asianajajaakin voi tulla siihen neuvottelupöytään, mikseivät liittojen edustajat silloin, jos siinä pöydässä jommankumman osapuolen toimesta ja vaateesta liittojen edustajaa tarvitaan? Näin minä luen sen paperin, jonka keskusta työreformin nimikkeellä on kirjoittanut ja julkisuuteen saattanut. (Ed. Gustafsson: Tämän puheenjohtaja Aho totesi kaksi viikkoa sitten, eihän tässä mitään uutta ole!)

Arvoisa puhemies! Näillä muutamilla ajatuksilla halusin omalta osaltani vauhdittaa, rohkaista ja innostaa sitä orastavaa valmiutta ja halua, joka sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän piirissä nyt kuitenkin on tässä asiassa olemassa. Olen aivan varma, että sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä joutuu käymään tästä asiasta perusteellista keskustelua. En voi mitenkään ymmärtää, että kokoomuksen viime viikolla puheenjohtaja Ahon julkisuuteen kertoma ohjelma tulisi noin vain olan kohautuksella sivuutettua sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän piiris-

sä. Enkä voi mitenkään ymmärtää, että SAK, STTK ja Akava voisivat noin vain olan kohauksella ohittaa sitä kokoomuksen paperia. Me odotamme keskustassa, että nämä molemmat tahot, sekä mainitut ay-tahot että poliittinen vasemmisto, arvioivat näitä asiakirjoja syvällisemmin ja perusteellisemmin. Kun, arvoisa puhemies, te sitä arviointia teette, vetoan ja hartaasti toivon, että ette tekisi tietoisesti, nyt rohkenen ystävällisesti mutta kuitenkin sanoa, ed. Koskisen tapaan sellaisia johtopäätöksiä kuin te, ed. Koskinen, äsken teitte.

Keskusta lähtee sekä vero- ja kaikissa muissakin ratkaisuisa, työehtoihin ja työelämään liittyvissä ratkaisuisa, ilman muuta siitä, että työntekijöiden asemaa näillä toimilla, joita me esitämme, ei saa heikentää, ei myöskään hänen ansioidensa, ei hänen asemansa kannalta millään tavalla. Mitä pitää tehdä? Vielä kertaalleen: luoda sellaiset edellytykset, joilla työn tarjoaminen ja työn saanti helpottuvat, ja edellytykset, joilla poikkeuksellisissa olosuhteissa, jos sellaiset syntyvät, paikallista järkeä voidaan käyttää ja voidaan käyttää vielä tavoilla, jotka ovat jollakin tavalla normitetut ja säädellyt. Nyt monesti on tosiasiaa, niin kuin te siellä vasemmalla tiedätte, aivan vilttejä ratkaisuja. Nämä kai ennen kaikkea työntekijöiden kannalta pitäisi saada kuriin, ja siihen keskusta osaltaan näillä toimillaan ja esityksillään tähtää.

Ed. K u i s m a : Arvoisa puhemies! Onhan se hyvä, että näistä asioista on pikku hiljaa ruvettu keskustelemaan. Itse kyllä heräsin jo huomattavasti aikaisemmin, 90-luvun alussa, kun työttömyys riistäytyi käsistä ja kun selvästi oli nähtävissä, että pitämällä työmarkkinajärjestelmä muuttumattomana, vaikka tuotantorakenne eli reaalityö oli muuttunut, joudumme suuriin ongelmiin.

Silloin jo ollessani SAK:n hallituksen jäsen, virkaiältäni vanhin, ennustin, että työttömyys tulee kasvamaan, sanoin yli 300 000:n. Sanoin, että epätyypillisten työsuhteiden eli nykyisten niin sanottujen pätkätoiden määrä räjähtää. No, vaikka ennustelin tällaisia, voin itsekin sanoa nyt, että työttömyys tietysti nousi yli kaksi kertaa suuremmaksi ja pätkätoiden määrä on ehkä kymmenkertaistunut siitä, mitä itse kuvittelin. Tilanne on mennyt paljon huonommaksi.

Kun tuotantorakenne näin muuttui ja kun työmarkkinarakennetta ei muutettu, vaan työmarkkinarakenne, niin lainsäädäntö kuin sopimukset, olivat vanhasta teollisuusyhteiskunnas-

ta, paine purkaantui yhtäältä työttömyyteen ja toisaalta näihin pätkätoihin. Voi kysyä, onko tämä tilanne, jossa ammattiyhdistysliike tai työmarkkinajärjestöt — tässä täytyisi aina muistaa se toinen puoli — ovat onnistuneet pitämään työehtosopimusjärjestelmän ja työlainsäädännön 70-luvun teollisuusyhteiskunnassa, hyvä saavutus, jos sen seurauksena puolet työvoimasta on pudonnut tyhjään, työttömyyteen tai pätkätoihin.

Varmasti jokainen tunnette näitä niin sanottuja pätkätoita, joissa ei ole mitään turvaa. Ei ole mitään tehty heille. Sitten kun ajatellaan vielä todellisuutta, jäykkä työmarkkinajärjestelmä muodollisesti koskee miljoonaa ihmistä, mutta käytännön työpaikoilla sitä ei noudateta muuta kuin suuryrityksissä ja julkisella sektorilla. Eli tästä miljoonastakin lähes puolet käytännössä on näiden muuttumattomien etujen ulkopuolella, tosin niin sanotusti laittomasti, mutta se ei paljon auta. Tietysti silloin, kun joskus muiden syiden takia riitautetaan, saa korjausta.

Siinä mielessä tietysti on aika ruveta keskustelemaan, mikä olisi se järjestelmä, mikä olisi työmiesten ja työnaisten etujen mukaista. Silloin, kun itse tasan 30 vuotta sitten tulini valituksi työpaikkani luottamusmieheksi, varmasti hyvin helposti voi ajatella, että kaikki, mikä lisäsi ay-liikkeen valtaa ja etua, oli ilman muuta myös työntekijöiden etu. Se piste asioissa on kyllä ohitettu minun arvioni mukaan.

Nyt onkin kysymys paljon siitä, että työelämän sääntöjen säilyttäminen muuttumattomina palvelee kyllä ammattiyhdistysliikkeen valtaa ja erityisesti keskitettyä, liittojen ja keskusliittojen pääkonttoreissa olevaa valtaa, mutta se ei välttämättä palvele enää työntekijöiden etua, vaan päinvastoin voi sanoa hieman kärjistäen, että työmarkkinajärjestöt, myös ammattiyhdistysliike, ovat erittäin suuressa vastuussa siitä, että meillä on näin paljon työttömyyttä, ja ennen kaikkea siitä, että on satojatuhansia ihmisiä pätkätoissa, käytännössä ihan oman onnensa varassa.

Mutta ammattiyhdistysliike pitää kiinni eduistaan. Sillä on tuhansia työntekijöitä, merkittävät resurssit, ja se voi taistella vielä muutosta vastaan aika pitkään, ennustaisin. On kiusallista tietysti verrata tätä siihen, kun itse 70-luvun alussa ensimmäisiä kertoja itärajan takana näin, että se systeemi näyttäisi olevan ihmeellinen, kun se toimii, vaikka järki kertoi toista. Ihan samalla tavalla tällainen mahtava järjestelmä, jolla on suuret voimavarat, kuten suomalainen ammatti-

yhdistysliike, voi toimia melko pitkään vastoin luonnonlakeja.

Kun kuitenkin ammattiyhdistysliikettä tarvitaan, on vahinko, että ammattiyhdistysliikkeen nykyinen huippujohto on niin lyhytnäköinen, että se ei näe omia pitkän tähtäimen etujaan ja ennen kaikkea ei näe jäsenistön todellisia etuja. Se on suuri onnettomuus.

Itse asiassa parempi olisi puhua työmarkkinajärjestelmän eduista, koska työnantajaliitot eivät ole tässä suhteessa juuri yhtään pitkänäköisempiä. Ilman yhtä ei olisi toistakaan. Siinä mielessä minusta ei välttämättä ole kovin väärin, vaikka suosittaisikin sitä, että työnantajat eivät välttämättä järjestäydy. Tietysti se on jokaisen vapaa asia. Toisaalta sitten, jos ajatellaan yksityisen työntekijän kannalta, yhä useammin tulee tilanteita, joissa joko työntekijä tai työnantaja on oikeassa, mutta hänen järjestönsä ei puolusta häntä. Silloin nämä ihmiset ovat aika heikossa asemassa tässä yhteiskunnassa saamaan niitäkään oikeuksia, joita työlainsäädäntö heille takaa.

Selvyiden vuoksi todettakoon, että kun 30 vuotta sitten minut laitettiin luottamusmieheksi, niin olen siitä asti, voisi sanoa, päivittäin aina tähän päivään asti ollut tekemisissä työkseni näiden asioiden kanssa, ja olen tänä päivänäkin. Sen jälkeen, kun jätin tasan 20 vuoden päätoimisen palveluksen ammattiyhdistysliikkeen palveluksessa, minun asiakkaani ovat olleet etupäässä sellaisia joko työntekijöitä tai työnantajia, jotka eivät ole saaneet apua omista järjestöistään tai ovat riitautuneet omien järjestöjensä kanssa. Tässä tavallaan on nähnyt sen pimeän puolen.

Monet näistä ihmisistä ovat kyllä oikeusistui-
messsa saaneet oikeutta, joten he eivät ole olleet niin väärässä, kun heidän omat järjestönsä ovat ehkä katsoneet.

Meillä yhä useammin on myös törmätty siihen ajatukseen, että itse asiassa näin voimakas työmarkkinajärjestöjen valta on tosiasiaa perustuslain vastaista. Esimerkiksi minusta palomieslakossa esiintyneet piirteet, se, että ulkopuoliset määräsivät yhden kokonaisen ammattikunnan edut, oli perustuslain vastaista. (Ed. Uotila: Entäs AKT!) — AKT ei määrännyt ulkopuolisten palkkaehtoja ja antoi toisten sopia asiat, vaikkei minun tehtäväni ole niitä asioita puolustaa.

Eli yhä enemmän tulee tilanteita, jossa yksilön oikeus on ristiriidassa hänen järjestönsä, olkoon se ammattiyhdistys, ammattiliitto tai työnantajaliitto, oikeuksia vastaan, ja tämä ilmiö on jo niin

laaja, että se kaippaa huomiota nimenomaan perustuslakinäkökulmasta.

Tällaisia ongelmia 60- ja 70-luvulla, kun itse olin ammattiliiton palveluksessa, oli hyvin harvoin ihan siitäkkin syystä, että tietysti työmarkkinajärjestöillä ei ollut sellaista valtaa, että oikeastaan olisi voinut syntyä tällaista ongelmaa. Myös on ollut ihmeteltävää se, miten vaikea on ihmisen, jos hän riitautuu työmarkkinajärjestöjen kanssa, pärjätä ja saada edes oikeusapua. En alussa uskonut, kun minua pyydettiin lakimieheksi, vaikka sanoin, ettei minulla ole aikaa ja on töitä liikaakin, kun sanottiin, että ei saa mistään mitään pätevää. Olen huomannut, että jostain syystä jopa asianajajat arastelevat lähteä oikeudenkäyntiin ammattiliittoja vastaan, ja jopa jotkut työnantajaliitot. Tämän olen huomannut siitä, että jotkut järjestäytyneet työnantajat, jotka ovat olleet täysin oikeassa, eivät ole omasta työnantajaliitosta saaneet oikeudellista apua, vaikka ovat olleet jäseniä, ja sen jälkeen ovat tulleet asiakkaakseni ja juttu on oikeudessa voitettu, eli työnantaja on ollut oikeassa.

Tämä minusta on aika mustaa kehitystä, jos tavallaan työmarkkinajärjestöt voivat jo lainsäädännön ohittaa tosiasiallisesti niissä tapauksissa, kun ihminen, yrittäjä tai työnantaja tai työntekijä on oikeassa. Joka tapauksessa se on ihan selvää, että työmarkkinajärjestelmää täytyy muuttaa, vaikka se on ammattiyhdistysliikkeen vallan kannalta epämiellyttävää, että keskitetty sopiminen vähenee. Sen pohjanahan ei ole mikään politiikka eikä poliittiset päätökset, vaan tuotantorakenteen muutokset. Siinä mielessä ei millään poliittisilla päätöksillä eikä eduskunnan päätöksillä voi sitä tilannetta ohittaa. Pitäisi hyväksyä tosiasiat ja miettiä, millä tavalla uusissa oloissa luodaan tehokkaat työntekijäjärjestöt, millä tavalla taa-taan se, että paikallinen sopiminen, joka on väistämättä edessä, toimii ja on nimenomaan sopimista eikä sanelua. Ne ovat kaksi eri asiaa. Minusta sopiminen on aina sallittavaa ja ihmisillä pitää olla oikeus tehdä myös tyhmiä sopimuksia ilman, että joku ammattiliiton toimitsija on poliisi, joka sanoo, mitä saa tehdä.

Tässä mielessä on pakko ja olisi ollut aikoja sitten pakko työmarkkinajärjestöjen ja ammattiyhdistysliikkeen erityisesti miettiä, miten nämä asiat hoidetaan. Nyt niiltä asioilta on suljettu silmät, ja 7—8 vuoden aikana koko tilanne on riistäytynyt niin pitkälle, että ammattiyhdistysliike ei pysty enää tätä hallitsemaan, tuskin pystyy enää, vaikka haluaisi, tekemään sellaisia järkeviä paikallisen sopimisen ja muita sääntöjä, että

työntekijöiden edut pelastettaisiin. Ammattiyhdistysliikkeen näennäinen voitto on todella Pyrrhoksen voitto ja on jo tänä päivänä ja tulevaisuudessa valitettavasti koitua työntekijöiden tappioksi. (Ed. Gustafsson: Valitettavasti tiedot ay-liikkeestä ovat 10—15 vuotta vanhoja!) — Minä olin vielä neljä vuotta sitten SAK:n hallituksen jäsen, taitaa olla täsmälleen neljä ja puoli vuotta, ja tänä päivänäkin teen töitä useammallekin ammattiliitolle. Minä en ole ollut missään työsuojelupiirissä töissä. Minä ensimmäisen kerran saan valtiolta rahaa, kun olen kansanedustaja. Minä läksin 13-vuotiaana työelämään ja olen koko ikäni siitä asti töitä tehnyt, joten kyllä minä luulen, että vaikka ei ole syytä asiantuntemustaan korostaa, hyvin harva henkilö tässä salissa tuntee paremmin yksityisen puolen työelämää tai työmarkkinajärjestöjen toimintaa.

Minulla on ollut sekini onni, että olen todella ollut luottamusmies 20 vuotta, päätoiminen ay-johtaja. Mutta sen lisäksi olen ollut yrittäjä ja työnantaja. Ehkä ei niistäkään pelkkää haittaa ole ollut. On ollut pakko katsoa asioita jokaisesta näkökulmasta. Nyt olen kansanedustaja ja ehdottomasti katson asioita koko Suomen ja koko kansan näkökulmasta. Se on ihan eri asia kuin silloin, kun katsoin asioita vain sen ammattiliiton, jonka puheenjohtajana olin, näkökulmasta, koska sitä varten minulle maksettiin palkkaa ja sitä varten minä siinä hommassa olin. On ihan selvä, että täällä rooli ja minun tehtäväni on kokonaan toinen.

Ed. Z y s k o w i c z : Arvoisa rouva puhemies! Hyvät kansanedustajat! Tässä hallituksen lakiesityksessä on kyse siitä, että ne pienyrittäjät, jotka työehtosopimusten yleissitovuuden nojalla ovat velvollisia noudattamaan omalta kohdaltaan yleissitovaa työehtosopimusta ja kaikkia siihen sisältyviä velvollisuuksia, saisivat myös mahdollisuuden noudattaa noihin samoihin sopimuksiin sisältyviä eräitä oikeuksia. Kuten hyvin tiedätte, työehtosopimusten yleissitovuus, työsopimuslain 17 §, tarkoittaa sitä, että niitä vähimmäisehtoja, joita työsuhteen osalta on sovittu noudatettavaksi, on noudatettava kaikkien niiden yritysten, kaikkien niiden yrittäjien, jotka ovat tuon yleissitovuuden piirissä riippumatta siitä, että järjestäytymättömät pienyrittäjät eivät tähän saakka ole saaneet oikeutta soveltaa noissa samoissa sopimuksissa olevia eräitä oikeuksia. Tämä yksipuolinen tilanne järjestäytymättömille, kaikki työsuhteeseen liittyvät vähimmäisvelvollisuudet, mutta ei samoissa sopimuksissa so-

vittuja joustoja tai oikeuksia, halutaan eräiltä osin tällä hallituksen esityksellä purkaa.

Tämä on täysin perusteltua. Se on täysin oikein. On tärkeätä, että teemme oikeutta pienyrittäjille. On tärkeätä, että pyrimme kohtelemaan tasapuolisesti eri yrittäjiä ja yrityksiä.

Tätä hallituksen esitystä voi tietysti vastustaa erilaisin perustein, mutta se tapa, miten ed. Lapintie puheenvuorossaan argumentoi, oli oikeastaan syy siihen, että pyysin puheenvuoron, siinä vaiheessa vastauspuheenvuoron, mutta kun en sitä saanut, niin tulin käyttämään tavallisen puheenvuoron.

Ed. Lapintie nimittäin, nojaten SAK:n juristin Palanko-Laakan haastatteluun, argumentoi tätä hallituksen esitystä vastaan jotenkin siten, että tehtyjen selvitysten mukaan nimenomaan järjestäytymättömissä yrityksissä, pienyrityksissä käytännössä eniten tänä päivänä rikotaan työlakeja ja työehtosopimuksia vastaan ja sen vuoksi tämä lakiesitys tulisi hylätä. Minä en millään pysty ymmärtämään, mitä logiikkaa tällaisessa Palanko-Laakan ja ilmeisesti ed. Lapintien ajattelussa on.

Jos ja kun meillä valitettavasti on tänä päivänä paljon yrityksiä ja yrittäjiä, jotka tahallaan rikkovat työsopimuslainsäädäntöä ja rikkovat työehtosopimuksia vastaan, niin miten voidaan ajatella, että muuttamalla jonkin verran näitä työlakeja edistettäisiin lain rikkomista, jota tänä päivänä nykyisten lakien puitteissa tapahtuu? Siis mikä on se logiikka, joka sanoo, että jos nämä yrittäjät tänä päivänä vähät välittävät siitä, mitä laissa ja sopimuksissa säädetään, niin he jotenkin yllyttäytyisivät enemmän vähät välittämään lakien ja sopimusten säädöksistä, jos lakeja tältä osin vähän muutetaan? Aidosti en ymmärrä tätä logiikkaa.

Huomasin tämän Palanko-Laakan argumentoinnin aikanaan. En muista, mistä lehdestä luin hänen haastatteluaan, ja kun ed. Lapintie sen nyt tässä toisti, niin oli tilaisuus vastata. Siis tämä on jotain minun mielestäni käsittämätöntä argumentointia.

Sanon vielä: Jos meillä on sellaisia yrittäjiä, jotka eivät välitä laista eivätkä sopimuksista ja tekevät mitä tahtovat, rikkovat tahallaan, niin miten se jotenkin heidän tilannettaan parantaa, niin kuin minä ymmärsin ed. Lapintien väittävä, jos nyt säädetään laki, jossa niille yrittäjille, jotka noudattavat lakeja ja sopimuksia, annetaan mahdollisuus eräiltä pieniltä osin, silloin kun työehtosopimuksessa niin sovitaan, soveltaa tiettyjä työehtosopimuksiin sisältyviä joustoja?

Ed. Lapintien jälkeen kävi muun muassa ed. Johannes Koskinen puhumassa, ja hän kovasti sanoi, että se, minkä vuoksi tätä lakiesitystä on perustellusti kritisoitu, on se, että tässä on kyse, näin ymmärsin, isosta periaatteesta. Jo lain lähetekeskustelussa yritin saada selvyttä siihen, mitä periaatteita tämä hallituksen esitys rikkoo. Rikkooko se yleissitovuuden periaatetta? Ei. Rikkooko se kolmikannan periaatetta? Ei. En tiedä, mitä periaatetta se sitten rikkoo. (Ed. Laakso: Miksi se ei riko kolmikantaa?) — Se ei riko mielestäni kolmikantaa sen vuoksi, että kolmikantaperiaate tarkoittaa nimenomaan asioiden kolmikannassa tapahtuvaa valmistelua ja pyrkimistä yhteisymmärrykseen. Mutta kolmikantaperiaate ei tietystikään, ed. Laakso, voi tarkoittaa sitä, että hallitus ja eduskunta tunnustaisivat työmarkkinaosapuolille, ei kummallekaan osapuolelle, eräänlaisen veto-oikeuden, mitä työläinsäädännön kehittämiseen tulee. Sen vuoksi, kun tässä on ollut kolmikantainen valmistelu ja kun tässä on ollut pyrkimys yhteisymmärrykseen, joka kuitenkin jäi saavuttamatta, niin mielestäni se, että hallitus ja eduskunta etenevät asiassa, ei siis riko kolmikantaperiaatetta.

Mutta ed. Johannes Koskisen puheenvuorosta ymmärsin, että hänen mielestään tämä kuitenkin jollain tavoin haastaisi yleissitovuusperiaatteen. Haluan selvästi sanoa, että tämä lakiesitys ei miltään osin merkitse työehtosopimusten yleissitovuuden kyseenalaistamista eikä sen murentamista. Varmemmaksi vakuudeksi ed. Koskinen itse luki työasiainvaliokunnan mietinnön perusteluista hyvän kohdan, jossa valiokunta nimenomaan toteaa, että nämä lakiehdotukset eivät merkitse yleissitovuuden murtamista tai kyseenalaistamista. Toisin sanoen, kun tässä on nähty jotakin hyökkäystä työehtosopimusten yleissitovuutta vastaan, niin se on nähty aiheettomasti. Tässä hallituksen esityksessä ei kyseenalaisteta yleissitovuutta.

Kolmanneksi, arvoisa rouva puhemies, haluan vielä kommentoida ed. Pekkarisen käyttämää puheenvuoroa. Esitellessään keskustan työreformia hän korosti muun ohella sitä, että pyrkimyksenä on se, että työn vastaanottaminen kaikissa tilanteissa olisi kannattava ja kannustava vaihtoehto. Tämähän on kokoomuksen yksi keskeisiä tavoitteita.

Mutta kun ed. Pekkarinen samassa puheenvuorossa arvosteli sitä, että ansiotulovähennystä ei saa tehdä työttömyysturvatuloista, niin jotenkin tuntuu, että ed. Pekkarinen ei ole ymmärtänyt sitä, että jotta työn vastaanottaminen olisi

kaikissa tilanteissa kannustava ja kannattava vaihtoehto, niin se juuri edellyttää sitä, että jos on kaksi henkilöä, joilla molemmilla on vaikkapa nyt 6 000 tai 5 000 markan tulo, niin tälle henkilölle, joka saa sen tulon omalla ansiotyöllään, jää siitä vähän enemmän käteen kuin sille henkilölle, joka saa sen esimerkiksi työttömyysturvana ja joka saa sen takia vähemmän käteen, kun ei hän voi tehdä ansiotulovähennystä.

Siis tämä ajatus on täysin riippumaton siitä, että ei suinkaan ole työttömien oma vika, että he ovat työttöminä. Sitä tässä ei kukaan väitä. Mutta jos meillä on kaksi henkilöä, jotka molemmat tienaa viisi tonnia kuussa, niin on vain oikein ja oikeudenmukaista mielestäni, että sille, joka tienaa sen viisi tonnia omalla ansiotyöllään, jää siitä viidestä tonnista vähän enemmän käteen kuin sille, joka tienaa sen työttömyysturvatulona. Tällä tavoin mielestäni osaltaan edistetään sitä tavoitetta, että työnteon olisi aina kannattava ja kannustava vaihtoehto. (Ed. Elo: Jos työtä ei ole!)

Näin ollen tämä ed. Pekkarisen kritisoima ansiotulovähennyksen tekemisen mahdollisuus vain ansiotulosta eikä työttömyysturvatulosta mielestäni juuri edistää hänen sinänsä mainitsemaansa tavoitetta eli työnteon vastaanottamisen kannattavuutta ja kannustavuutta.

Toinen ed. Pekkarisen kommentti, johon haluan puuttua, oli hänen puheenvuoronsa työreformista ja paikallisesta sopimisesta. Jotenkin tuntui, kun kuuntelin tarkkaan ed. Pekkarisen puheenvuoroa, että hän oli huolissaan siitä, että keskustan vaaliteemaksi nostamasta työreformista on syntynyt niin laaja julkinen keskustelu. Minä en keskustan ed. Pekkarisena olisi huolissani siitä. Olisin iloinen ja onnellinen siitä, jos meidän kokoomuksen keskeiseksi vaaliteemaksi nostama slogaani tai asia olisi saanut niin laajan huomion osakseen kuin ed. Pekkarisen puolueen työreformi.

Jotenkin tuntui ristiriitaiselta, että ed. Pekkarinen tuntui pelästyneen tätä laajaa huomiota, jota heidän työreforminsa on saanut aikaiseksi. Hän kovasti selitti sen sisältöä nimenomaan paikallisen sopimisen osalta. En vielääkään oikein tullut käsittämään, mitä keskustan työreformi tältä osin tarkoittaa. Se tuli selväksi, että ilma on sakeana toinen toistaan erilaisempia selityksiä siitä, mitä keskustan työreformi tältä osin tarkoittaa.

Aivan uusi selitys ainakin minun kuullen oli se, että keskustan vaatimus paikallisesta sopimisesta tarkoittaisikin siis sitä, että paikallinen so-

piminen on sallittua vain poikkeuksellisissa olosuhteissa, kun taloudelliset tai tuotannolliset syyt sitä edellyttävät. Tällaista selitystä en aikaisemmin ole kuullut.

Arvoisa rouva puhemies! Lopuksi totean, että tässä hallituksen esityksessä edistetään järjestäytymättömien pienyrittäjien oikeudenmukaista kohtelua, annetaan heille velvollisuuksien lisäksi myös oikeuksia, ja esitys on hyvin perusteltu.

Ed. Gustafsson: Arvoisa puhemies! Kylähän tästä keskustelusta nyt se hyöty on, että kaikille selviää se, että poliittinen vasemmisto ja, uskaltaisinko sanoa, tällainen fiksu porvaristo, jolla viittaa Akavan suuntaan, jolla on käytännön tuntemusta työelämästä, torjuvat niin kepun työreformin kuin myös ne ajatukset, jotka ovat johtamassa sopimusyhteiskunnan murtamiseen.

Kun hetki sitten ed. Zyskowicz peräsi eikä ollut oikein mennyt perille, mistä kriittisyys ja kielteisyys kumpuaa suhteessa hallituksen esitykseen, omalta kohdaltani haluan kahteen periaatteelliseen asiaan vielä pysähtyä.

Kun itse kuulun tällaiseen junapuolueeseen, jossa saan lähes päivittäin lukea Kauppalehteä, on ollut mukava todeta sieltä — tämä sinällään varmaan ilahduttaa ed. Zyskowiczin — että Lipposen hallituksen talous- ja työllisyyspolitiikka on saanut paljon myönteistä tunnustusta osakseen. Itse asiassa maailman turuilla ja toreilla ihmetellään, miten lyhyessä ajassa valtavan iso valtionvelka on saatu hallintaan ja miten työttömyyskehitys kuitenkin on ollut verrattain myönteistä. Nuorten kohdalta työttömyys on puolittunut, Metallin jäsenistön kohdalta se on puolittunut, näitä voisi luetella enemänkin.

Yksi syy, mihin tämä myönteinen kehitys on perustunut ja oikeastaan kuitenkin myös Suomen pitkän aikavälin sosiaalinen hyvinvointi, on se, että meillä on 70-, 80- ja 90-luvulla tehty hyvin paljon kattavia työmarkkinapoliittisia ratkaisuja. (Ed. Zyskowicz: Olen samaa mieltä!) — Aivan. Silloin tullaan nyt tähän kysymykseen, että hallituksen esityksen vakavin periaatteellinen ongelma on se, että se johtaa siihen, että järjestäytymätön työnantajatoiminta saa tästä uutta ponninta ja vauhtia. Käytännössä se johtaa siihen, haluammepa tai emme, että järjestäytymättömien pienten työnantajien määrä lisääntyy, enkä minä halua Suomen kansan edustajana olla ruokkimassa ja kannustamassa tämän tyyppistä kehitystä.

Uskallan todeta viitaten hyviin saavutuksiin, joihin pieni Suomen kansa on kuitenkin yltänyt,

että se perustuu sopimusyhteiskunnan rakenteisiin ja toimintatapoihin. (Ed. Zyskowicz: Olen samaa mieltä!) — Aivan. No, silloin ei pidä suhtautua niin lapsenomaisesti tähän esitykseen. En nyt tarkoita henkilökohtaisesti ed. Zyskowiczia vaan laajemmin tällaista peruskokoomuslaista ajattelua. Tämä on yksi syy siihen, minkä takia itse en tätä esitystä voi hyväksyä.

Toinen periaatteellisempi syy on se, että en ole voinut käsittää sitä, että professori Tiitisen komitean kokonaisuudesta on irrotettu näin periaatteellisesti merkittäviä asioita. Minusta se ei myöskään sovi sateenkaarihallituksen toimintatapaan ja henkeen. Ed. Kuisma oli yhdessä kohtaa puheenvuorossaan oikeassa, ainakin ymmärsin tällä tavalla, että tekin peräsitte sitä, että tässä ja nyt ja tulevaisuudessa pitää vahvistaa paikallisen sopimisen toimintaedellytyksiä. Ed. Kuisma tietää silloin hyvin sen, mitä se tarkoittaa. Se tarkoittaa sitä, että työntekijöiden koulutukseen yleensä kiinnitetään huomiota, kiinnitetään huomiota luottamusmiesten ja pääluottamusmiehen asemaan ja toimintaoikeuksiin.

Tässä yhteydessä olisi minusta myös voitu hyvin käsitellä yhteistoimintalakia ja sen kehittämistä. Tiedossani esimerkiksi on, että Ruotsissa, jossa on hyvin kehittynyt työpaikka- ja yritysdemokratiakäytäntö, muun muassa ammattiasutojen luottamushenkilöillä on mahdollisuus palkata omia konsultteja vaikeita työmarkkina- ja sopimuspoliittisia kysymyksiä avaamaan ja ratkaisemaan. Sen takia en pidä periaatteellisesti hyväksyttävänä sitä, että tässä nyt tuodaan periaatteellisesti merkittäviä heikennyksiä koskemaan työntekijöitä. Vaikkakaan määrällinen suuruusluokka ei olisi kovin iso, heijastusvaikutukset voivat olla arvaamattomia. Heijastusvaikutuksilla siis viittaa sopimusyhteiskunnan murentamiseen ja siihen, että Tiitisen komitean jatkotyöskentelyä edellytyksiä heikennetään.

Ed. Laakso: Rouva puhemies! Kuulun siihen osaan vasemmistosta, joka pitää hallituksen lakiesitystä huonona, ja tulen siksi äänestämään tämän hallituksen lakiesityksen hylkäämisen puolesta. Ymmärrän kuitenkin, että hallituksella on tässä kysymyksessä tukenaan enemmistö, jota keskusta vahvistaa, eli keskustan tuella hallitusryhmien enemmistö saa hallituksen lakiesityksen lävitse. Siksi tietenkin mielestäni ammattiyhdistysliikkeen johdon pitäisi tämän lakiesityksen hyväksymisen jälkeen ryhtyä toimenpiteisiin, koska hyväksytyksi on tulossa lakiesitys, jota ammattiyhdistysliike useastakaan eri syystä ei

ole voinut katsoa hyväksyvänsä. Ensinnäkin hallituksen lakiesitys on todellakin valmisteltu risti-riidassa kolmikannan kanssa, ja tästäkin syystä ammattiyhdistysliike on kohdistanut arvostelua lakiesitykseen.

Mutta mitä tämän jälkeen pitäisi ammattiyhdistysliikkeen tehdä? Mielestäni ammattiyhdistysliikkeen johdon pitäisi katsoa peiliin ja ryhtyä toimenpiteisiin, jotta lakia huonommat työehtosopimukset muutettaisiin. Toisin sanoen, kun todellakin tuntuu aika omalaatuiselta se, että lakia huonompia työehtosopimuksia voidaan soveltaa työpaikoilla, odottaisi tietenkin, että ammattiyhdistysliikkeen johto ryhtyisi välittömästi tämän lakiesityksen hyväksymisen jälkeen toimenpiteisiin parantaakseen voimassa olevia työehtosopimuksia siten, että ne näiltä eräiltä osin vastaisivat edes laissa olevia vähimmäisvaatimuksia. Tämä on se, mitä odotan ja toivon ammattiyhdistysliikkeen johdon tekevän, jos ammattiyhdistysliikkeen johto on ollut tosissaan sanoessaan vastustavansa lakiesityksen hyväksymistä. Kuten muistamme, ammattiyhdistysliikkeen johtohan on myös toivonut, että kansanedustajat eivät hyväksyisi lakiesitystä. Mielestäni ammattiyhdistysliikkeen johdon pitäisi tämän jälkeen ryhtyä toimenpiteisiin voimassa olevien työehtosopimusten eräiden kohtien muuttamiseksi, jotta edes lain vähimmäisvaatimukset tulisivat toteutetuiksi.

Rouva puhemies! On toinen asia, joka ei voi olla minua hämmästyttämättä keskustan työreformista käydyssä keskustelussa viime viikkojen aikana. Kun me vasemmalta, aivan oikein, torjumme keskustan työreformin ja pidämme sitä uhkana emme vain ammattiyhdistysliikkeen asemalle työpaikoilla ja ylipäänsä ammattiyhdistysliikkeen asemalle mutta ennen kaikkea työehdoille ja kun on aivan oikein, että me vasemmalta torjumme keskustan työreformin, on kovin vaikea ymmärtää, miksi osa vasemmistosta sitten on hyväksymässä saman suuntaisia ajatuksia, kun ne tarjoillaan hallitukselle kokoomuksen taholta. Kun kokoomuksen taholta esitetään sellaisia tavoitteita, jotka ovat sopusoinnussa myös keskustan työreformin kanssa, kummallista kyllä osa vasemmistoa, muun muassa pääministeri Lipponen, on valmis tällaiset esitykset, heikennykset hyväksymään.

Kun ed. Zyskovicz puuttui voimassa olevaan ansiotulovähennykseen, rouva puhemies, ehkä muutama sana lopuksi vielä tästä. Ed. Zyskoviczhan pitää hyvänä sellaista järjestelmää, että työttömyysturva verotetaan kireämmin kuin

palkkatuloja. Ymmärrän myöskin sen, että tällainen ajatusmaailma itse asiassa on olemassa myös nykyisessä lainsäädännössä.

Tilannehan on se, että esimerkiksi on mahdollista osinkotuloja saavan verotuksessa synnyttää tilanne, jossa veroprosentti on nolla, mutta ei vain nolla, vaan hän saa vielä osinkotulon palautuksena hyvitystä eli käytännössä saa vielä veronpalautustakin. Meillä on pääomatulot, joita verotetaan 28 prosenttia, ja sitten meillä on palkkatulot, joita verotetaan, ja sitten meillä on työttömyysturva, jota verotetaan kireämmin kuin mitään näitä muita.

Ed. Zyskovicz unohti mainita sen, että tämä on uusi käytäntö. Aikaisemmin kunnallinen ansiotulovähennys kohdistui sekä palkkatuloihin että työttömyysturvatuloihin eli työttömät saivat vähentää tuloistaan myös kunnallisen ansiotulovähennyksen. Vasta vuoden 1997 verotukseen keksittiin Lipposen hallituksen toimesta uudellinen menettely. Kunnallista ansiotulovähennystä alettiin kutsua kannustinvähennykseksi.

Tässä yhteydessä on todettava, että tämä verotuksen kiristyminen, joka tämän tuloksena tapahtui, kohdistui useimpiin maamme yli 130 000 pitkäaikaistyöttömästä. Kaikkien, joiden tulot jäivät alle 60 000 markan, saivatpa he sitten ansiosidonnaista päivärahaa tai työmarkkinatukea, verotus kiristyi. Tätä periaatetta, jossa työttömyysturvatuloja verotetaan kireämmin ja kovemmin kuin palkkatuloja, pääomatuloista puhumattakaan, en itse voi pitää oikeana. Täytyy sanoa, rouva puhemies, että siksi äänestin myös eräiden muiden kansanedustajien kanssa tällaista periaatetta vastaan vuoden 97 verotuslakia käsiteltäessä.

Ed. L a p i n t i e : Rouva puhemies! Muutamia vastauspuheenvuoron luontoisia kommentteja keskustelussa esille tulleisiin seikkoihin.

Ensinnäkin ed. Kempainen aloitti tekemällä vastalauseeseen sisältyvän ponsiesityksen, joka lähtee siitä, että tällaiset joustot olisi sallittava mahdollisimman kattavasti ja kaikille työnantajille riippumatta järjestäytymisasteesta ja riippumatta myös joustojen sisällöstä. Tämähän nimenomaan vastaa, ainakin itse olen näin ymmärtänyt ja lähes jokainen muukin on ymmärtänyt paitsi ed. Pekkarinen, näitä tavoitteita, joita keskustan työreformissa on.

Perusteluna villin ja vapaan maailman tuomiselle suomalaisen työelämään käytetään sitä, että sillä tavalla voitaisiin lisätä työllisyyttä ja saada tällä hetkelläkin edelleen korkealla oleva

työttömyys alas. Voi olla, että työntekijöiden oikeuksia polkemalla voidaan puuttua työllisyyteen jossain määrin. Mutta ainakin omasta mielestäni kohtuuttoman korkea hinta siitä silloin maksetaan eikä se ole tarkoituksenmukaista eikä se myöskään ole inhimillistä, enkä usko, että se on kenenkään suomalaista yhteiskuntaa arvostavan tavoitteidenkaan mukaista. Sen lisäksi työreformissa ja myös edustajien Vanhanen, Kempainen, Karjula ja Komi ponnassa esitetään hyvin laajasti erilaisia joustoja sovellettavaksi ja ilmeisesti tietämättömyydestä johtuen ei ymmärretä, että jo tänä päivänä työelämässä ja työpaikoilla tällä tavalla voidaan sopia, tosin sillä tavalla järjestäytyneesti, että työntekijöilläkin on edusmiehensä ja luottamusmiehensä. Sen lisäksi se sisältää myös sellaisia esityksiä, joissa ei ole otettu huomioon tätä todellisuutta.

Kun Suomessa lamakauden aikana varsinkin pienemmillä työpaikoilla tehtiin sopimuksia, niin kyllä siinä joustot jo vietiin paljon pitemmälle kuin tässä keskustan esityksessä ja keskustan työreformissa. Mutta edelleenkin, vaikka työttömyys on vähentynyt ja vaikka lamakausi on siirtynyt tavallaan historiaan, se ei anna oikeutta lähteä lain tasolle kohottamaan näitä epämiellyttäviä tosiasioita, joita tämän päivän työmaailmassa tapahtuu.

Ed. Vanhanen paheksui myös käsitystäni siitä, että yrittäjistä jotkut jopa tahallisesti voivat rikkoa lakeja. Täytyy sanoa, että en itse näin julkeata väitettä keksisi edes esittää, mutta Suomen Yrittäjät ovat kyselleet omilta jäseniltään siitä, millä tavalla piitataan erilaisista laeista ja työehtosopimuksista. 80 prosentissa yrityksistä työehtosopimukset ovat laillisessa järjestyksessä, mutta kahdeksassa tapauksessa sadasta työehtosopimuksista ja työlakeja rikotaan tarkoituksella. Sen lisäksi löytyy 10 prosenttia työpaikkoja, joissa mahdollisia väärinkäytöksiä ei ole haluttu selvittää. Kun tiedämme, että tällaisten työnantajien palveluksessa on satojatuhansia ihmisiä, niin prosentit sisältävät suuren joukon työntekijöitä.

Eli väitteet siitä, että työelämässä erityisesti pienet, järjestäytymättömät työnantajat syyllistyneet lainrikkomuksiin, pitävät kyllä ihan faktojenkin valossa paikkansa eivätkä ole mitään ilkeämielistä tai pahansuopaista vääristelyä, vaan valitettavaa totuutta.

Edelleen keskustalaisista ed. Pekkarinen varsinkin laajasti selvittäessään omaa näkemystään, joka on ristiriitainen muiden keskustalaisten näkemysten kanssa työreformista, ylisti tätä mahdollisuutta sopia joustavasti. Valitettavasti vain

kuitenkin tällainen joustava sopiminen johtaisi siihen, että yhä enemmän työpaikoilla alettaisiin vetää irti työntekijöistä kaikki mahdollinen ja tavallaan tämä työnantajariskikin, joka yrittämiseen kuuluu, siirtyisi työntekijöiden kontolle.

Kun viimeaikaista tutkimuksia on aika laajasti tehty työelämän uuvuttavuudesta ja työuupumuksesta, niin aivan selkeä punainen lanka on ollut se — riippumatta siitä, millä tasolla näitä tutkimuksia on tehty, olkon johtava virkamies tai tavallista tehdastyötä tekevä työläinen — että aina silloin, kun työelämään liittyy epävarmuuksia, kun on epäinhimillisyyksiä, ei noudateta riittävän lyhyitä normaalityöaikoja eikä myöskään irtisanomisaikoja, eletään epävarmuudessa sen suhteen, mitä lomautukset ja irtisanomiset tuovat tullessaan, niin nimenomaan nämä seikat liisäävät työuupumusta, joka on tällä hetkellä yhteiskunnallinen ongelma eikä suinkaan pelkästään mikään muotisana. Jos nämä järjestäytymättömien työnantajien joustot viedään yhä pidemmälle, niin työelämän epätasa-arvoisuus ja työelämän vaatimukset ja kohtuuttomuudet tulevat yhä lisääntymään ja vääristävät suomalaista työelämää ja vaikuttavat sitä kautta kauas tulevaisuuteen näiden työntekijöiden lapsiin ja perheisiin.

Ed. Zyskowitz otti esille kokoomuksen sloganin tavoin jatkuvasti esille heittämän ajatuksen siitä, että järjestäytymättömiä työnantajia suosimalla työnantajat saadaan tasavertaiseen asemaan. Näinhän ei ollenkaan ole, vaan nimenomaan tämäkään hallituksen esitys, joka suosii järjestäytymättömiä työnantajia, ei aseta työnantajia samalle viivalle eikä kohtele työnantajia tasapuolisesti, vaan se nimenomaan suosii järjestäytymättömiä työnantajia, jotka voivat erityisesti sillä perusteella, että eivät ole järjestäytyneitä, saada etuja, joita tällä hetkellä järjestäytyneillä työnantajilla pelkästään on. Eli tasapuolista kohtelua on nimenomaan se, että järjestäytymisestä ja sen mukanaan tuomista velvollisuuksista myös saadaan jotain etua. Järjestäytymättömien suosiminen totta kai lisää sitä, että edelleen saadaan lisää järjestäytymättömiä työnantajia, ja tämä heikentää myös työntekijöiden asemaa.

Samoin ed. Zyskowitz kieltäytyi ymmärtämästä, miten tämän päivän työelämän vääryydet ja laittomien työehtosopimusten noudattaminen, piittaamattomuus työaikalainsäädännöstä, piittaamattomuus ylityösäännöksistä ja ylityökorvauksista vaikuttaisivat tähän lakiesitykseen. Uskon, että tämä ymmärtämättömyys on tahallista, koska kyllähän nyt jokainen sen ymmärtää,

että jos tahallisesti halutaan antaa eduskunnan taholta selvä viesti siitä, että tämä hyväksytään ja lailla sallitaan, nimenomaan suositaan sitä, että ei noudateta työehtosopimuksia, heikennetään työehtosopimusten yleissitovuutta, totta kai se edelleen lisää ja antaa oikeastaan laillisen mahdollisuuden jatkaa näitä tällä hetkellä työelämässä tapahtuvia vääryyksiä. Olen kovasti pahoillani siitä, että kokoomus ja keskusta nyt näin kovasti tätä runnovat läpi, ja toivoisin, ettei minun tarvitsisi sitä täällä eduskunnassa nähdä.

Ed. K a n k a a n i e m i : Arvoisa rouva puhemies! Nyt kolmannessa käsittelyssä olevat lakiesitykset ovat vähäinen askel siihen suuntaan, että työelämää uudistetaan vapaampaan malliin. Näiden uudistusten valmistelua on yritetty kolmikantaisesti viedä eteenpäin, mutta siinä ei ole onnistuttu. Tätä pakettia eivät ole kaikki kolmikannan osapuolet hyväksyneet. Se on tosiasia, mutta siitä huolimatta, että näin työntekijäpuoli on ollut tämän suhteen kriittinen eikä ole tätä hyväksynyt, näyttää siltä, että sosialidemokraatit, ehkä osa vasemmistoliitostakin on valmis kuitenkin tämän lakipaketin hyväksymään. Toisaalta ammattiyhdistysliike ei ole ainakaan tähän mennessä — ja olisi jo tähän mennessä pitänyt tehdä, jos aikoo — uhannut lakko- tai muilla toimenpiteillä tätä lakipakettia vastaan. Näin olen tulkitseen, että tosiasiaa ammattiyhdistysliike hyväksyy tämän lakipaketin, joka täällä on käsittelyssä, ja sosialidemokraatit myös näin näyttävät tekevän. Kun näin on eikä sellaista uhkaa ole kuin viime kaudella kohtasimme silloin tällöin eri yhteyksissä lakkouhan muodossa, totean, että itse olen valmis hyväksymään tämän lakipaketin sisältämät uudistukset.

Pahoittelen ja olen siitä huolissani, että kolmikantamenettelyssä ei näistä ole voitu sopia. Ne pitäisi aina pystyä sopimaan, mutta kun ei todella järeisiin vastatoimenpiteisiin ole menty, silloin katson, että eduskunnalla on valta lait hyväksyä tai hylätä, ja tässä tapauksessa enemmistö on valmis hyväksymään ja itsekin olen valmis tämän paketin hyväksymään.

Tosiasialliset perusteet ovat kuitenkin hieman muut kuin nuo. Nämä ovat menettelytapakysymyksiä, joista mainitsin. Tosiasia on se, että nämä lainmuutokset tuovat tietynlaista tasa-arvoa työnantajien kesken ja järjestäytyneiden ja järjestäytymättömien työnantajien kesken. Meillä on yhdistymisen vapaus, joka myös työnantajia koskettaa, ja silloin, kun tämä vapaus on, voidaan katsoa, että on perusteltua, että tällä

tavalla edetään, vaikkakin tämä voidaan tulkita yleissitovuusperiaatteen lieväksi murtamiseksi, siihen suuntaan menemiseksi, että yleissitovuus ei ole entisellään tämän uudistuksen jälkeen. Mutta tämä on kuitenkin näköjään vasemmalla hyväksytty näin mentäväksi.

Arvoisa puhemies! En yhdy siihen, mitä ed. Lapintie viimeksi sanoi, että tässä annettaisiin näillä laeilla etuoikeuksia järjestäytymättömille työnantajille. Ei anneta etuoikeuksia vaan annetaan samat edut kuin järjestäytyneillä työnantajilla. On kaksi eri asiaa antaa tietyt edut, samat edut kuin muilla, tai antaa etuoikeuksia. Jos annettaisiin etuoikeuksia, silloin en tätä hyväksyisi, koska eihän järjestäytymättömille ei ole syytä antaa mitään etuoikeuksia järjestäytyneisiin nähden. Mutta tasa-arvon nimissä voidaan perustella, että annetaan samat edut lainsäädännöllä.

Sitten on eri asia, miten asiat paikallisesti sovitaan, ja tästä tullaankin tähän isompaan kysymykseen, miten työelämää jatkossa uudistetaan. Siinä on nyt pohjana meillä erilaisia työreformieja ja hallituksen epäselvä linja. No, tietysti hallituksella ei tähän asti mitään linjaa ole ollut, koska kokoomuksella ja vasemmistolla ei ole mitään yhteistä linjaa näissä kysymyksissä eikä tietysti voi ajatella, että olisikaan, kun ne ovat ideologisesti niin kaukana toisistaan.

Mutta tähän mietintöön sisältyy vastalause, jossa on ed. Kemppaisen esittämä ponsi. Sen lisäksi on ed. Riitta Korhosen nimissä tehty ja ed. Kemppaisen esittämä toinen ponsilause. Nämä ponsilauseumat ovat mielestäni niin avoimia, jättävät monia kysymyksiä kokonaan ilmaan, että en näitä ponsia voi silmät ummessa kannattaa eli en voi näitten puolesta äänestää juuri siksi, että näissä saattaa yleissitovuusperiaate, josta haluan pitää kiinni, murtua hallitsemattomalla tavalla. Toisaalta jos eduskunta nyt lyö lait tällä lailla ylimalkaisina, epäselvinä kiinni, ne sitovat ja sotkevat kolmikantaista valmistelua, joka kuitenkin on näissä asioissa yhteiskuntarauhan, työrauhan kannalta välttämätöntä. Siksi ei ole viisasta ponsien kautta eduskunnan lähteä näitä asioita viemään eteenpäin.

Hallituksen pitää olla määrätietoinen ja voimakas kolmikantaneuvottelujen osapuoli ja viedä eteenpäin asioita, niin kuin peruslakipaketissa on tapahtumassa, ja katsoa, missä kulkee raja, milloin tulevat eteen sellaiset lakko- tai muut uhat, joiden edessä on syytä vielä pysähtyä miettimään. Mutta jos sellaisia uhkia ei tule, niin silloin eduskunnalla ja hallituksella on syytä vie-

dä uudistuksia eteenpäin, niin kuin täällä mielellään laaja enemmistö parhaaksi näkee koko kansantalouden ja kansan kannalta.

Näihin ponsilauseumiin sisältyy sellaisia tekijöitä kuin se, onko todella vapaa sopiminen työpaikoilla vapaata sopimista todellisuudessa vai onko se vain kuviteltua vapautta, vahvemman sanelua sittenkin. Se on vakava kysymys, kun mennään laajentamaan paikallista sopimista tuosta vaan hyvin nopeasti ja harkitsemattomasti. Toisaalta ainakin itselleni jää auki se, että jos paikallista sopimista tällä tavalla epämääräisillä ponsilauseumilla lähdetään runnomaan eteenpäin, niin miten ratkaistaan paikallisen sopimisen yhteydessä syntyvät ristiriitatilanteet, mikä on pääluottamusmiehen asema. Nämä ovat vakavia kysymyksiä, jotka pitäisi olla mietittynä paljon pitemmälle kuin näissä ponsissa.

Näiltä osin viitataan vain lyhyesti näihin tekijöihin. Katson, että näitä ponsia en ole valmis kannattamaan, vaikka yksiselitteisesti kannatan ja edellytän, että työelämää tässä maassa uudistetaan.

Ed. Kuisma toi tietyt luvut ja tiedot meille esille siitä, mikä on tilanne. Työttömiä ja pätkätoissa olevia on miljoona tässä maassa. Heidän asemansa on todella heikko. Heidän asemaansa pitää vahvistaa, parantaa, mutta ei se saa tapahtua sillä tavalla kuin Holkerin hallituksen aikainen rahapolitiikan vapauttaminen tapahtui. Ensin oli eletty tavattoman tiukkaa sääntelyn aikaa, ja sitten yhtäkkiä vapautettiin koko rahamarkkinat. Totaalinen katastrofi seurasi sitten tämän vuosikymmenen alussa pääosin tästä syystä.

Työelämää ei pidä mennä vapauttamaan sillä tavalla, että nyt kun on eletty tässä mahdottoman tiukassa, järjettömässäkin holhoustilanteessa, se nyt yhtäkkiä poistetaan ja vapautetaan. Tässä pitää edetä harkitusti, rauhallisesti, kolminkantaista valmistelua noudattaen ja yleissitovuusperiaatteista selkeästi kiinnipitäen. Mutta paikallista sopimista voidaan tältä pohjalta lisätä, järjenkäyttöä sallia.

Tämä on se periaate, jonka haluan nostaa kirkkaasti esille. Odotan ja edellytän, että Tiitisen komitea saa tehdä työtänsä, ja odotan ja edellytän, että hallitus toimii Tiitisen komiteassa hyvin voimakkaasti uudistusten eteenpäin viemiseksi. Yrittää siellä sanella eikä täällä muualla.

Totean vielä, että ehkä lähes 90 prosenttia Suomen kansasta ymmärtää kolmikantamenettelyn tärkeyden ja yleissitovuuden arvokkuuden työelämässä. Niistä pitää pitää kiinni. Ne ovat peruspilarit, joiden varassa uudistuksia on tehtä-

vä. Uudistuksia on pakko tehdä. Vain näin toteuttaen uudistukset voidaan viedä läpi niin, että yhteiskuntarauha säilyy.

Haluan todeta sen, että jos uudistuksia viedään läpi runnoen ja väkisin ja vastakkainasettelulla, niin jo muutaman kuukauden, viikon tai jopa muutaman päivän laaja lakko tuhoaa sen, mitä on vuosikymmenissä saatu aikaan ja rakennettu, ja heikompiosaiset ovat kärsimässä tällaisesta tilanteesta eniten. Siksi tässä tarvitaan rauhallista, määrätietoista, mutta voimakasta eteenpäinmenevää otetta.

Ed. T e n n i ä : Rouva puhemies! Edustajat Zyskowitz ja Pekkarinen, Kempainen ja Kuisma, kaikki eduskunnan porvarit, näyttävät liittyneen nyt lujasti yhteen puolustamaan viljejä yrityksiä. Niillehän ollaan nyt antamassa lailla oikeus poiketa laista. Minä pidän koko ajatuskulkua täysin mahdottomana. Kun on vielä kysymys viljeistä yrityksistä, niin tämä on kaksin veroin ongelmallinen asia.

Minä hyvin ymmärrän, että porvarillisella taholla pidetään ongelmana Suomen vahvaa järjestäytymistä, erityisesti tietysti työntekijöiden järjestäytymistä. Sitä murtokohtaahan tässä haetaan, sillä ohi ay-liikkeen ei sitä kovinta uusliberalismia kuitenkaan Suomessa saada käytäntöön.

Jos lähdetään järjestäytymättömyyden tielle, menetetään paljon sitä, mikä Suomessa on ollut vahvaa ja kestäväää ja tuottanut tuloksia. Sen tien päässä on vuorenvarmasti jotakin samaa, missä Englanti on. Siellähän on ay-liike pystytty työntämään pahasti sivuraiteelle. Thatcher pystyi sen jopa lyömään asiallisesti. Lopputulema on ollut se, että esimerkiksi palkkataso on monilla aloilla kertakaikkisen surkea, niin surkea, että yhden työpaikan palkalla ei edes elä.

Ed. E l o : Puhemies! On valitettavaa, että ed. Pekkarinen joutui poistumaan täältä. Olisin vain todennut sen, että kun sekä hän että keskustan puheenjohtaja ed. Aho täällä syyttävät nykyistä hallitusta siitä, että luotetaan vientivetoiseen strategiaan, kyllähän tosiasia on se, että ed. Esko Aholta löytyy viime vaalikaudelta kymmeniä puheenvuoroja, joissa hän ylpeili sillä, että nyt on sitten tämä vientivetonen strategia. Niin kuin me tiedämme, se vientivetonen strategia epäonnistui. Se johti äärettömän kireän verotuksen kanssa tähän huipputyöttömyyteen ja oli keskeinen syy, minkä takia me olemme tässä tilanteessa, jossa me nyt olemme.

Puhemies! Tämän lain tarkoitus on ensisijaisesti poliittinen. Totesin sen jo viime perjantaina täällä. Se on kokoomuksen, väittäisin, eräänlaista kiristyspolitiikkaa, kun otamme huomioon sen ajankohdan, jossa tämä lakiesitys syntyi.

Kysymys on nimenomaan poliittisesta tavoitteesta, kilpailusta yrittäjien äänistä yhdessä keskustan kanssa. Kun esimerkiksi viime perjantaina ed. Karjula täällä totesi, että kysymys on nimenomaan työllisyydestä, kysymys, ed. Karjula, ei ole työllisyydestä, vaan siitä, kuka saa yrittäjien ääniä.

Tässä yhteydessä totean vain sen, että kun kumartaa työnantajille, niin hyvin helposti pyllistää kyllä palkansaajille. Kannattaisi ehkä ainakin kokoomuksen, joka yrittää esittäytyä enintään enemmän palkansaajien puolelta, muistaa tämä.

Myöskään en ole ymmärtänyt tämän vaalikauden keskustan ja kokoomuksen puhetta joustojen merkityksestä. Missään muussa Euroopan maassa ei puhuta joustoista. Siellä puhutaan ostovoiman lisäämisestä, koulutuksen merkityksestä jne., mutta ei joustoista. Koskaan oikeastaan kukaan ei ole täällä yksityiskohtaisesti sanonut, mitä joustoilla tarkoitetaan. Tässä on nyt, puhemies, eräs sellainen asia.

Kyllä minä tulkitseen myöskin, että tämä on askel yleissitovuuden heikentämiseen ja järjestäytymättömyyden suosimiseen. Minun mielestäni järjestäytymättömyyttä ei pidä suosia. Sen takia tuntuu aika oudolta, että esimerkiksi kokoomuksessa niin voimakkaasti puhutaan tämän asian puolesta.

Puhemies! Minun mielestäni sopimustyhteiskuntaa olisi pitänyt ja pitää edelleen vahvistaa. Jos katsotaan niitä tuloksia, joita esimerkiksi tällä vaalikaudella on saatu sopimustyhteiskunnan avulla, kolmikantayhteistyöllä — kaksi merkittävää tulopoliittista ratkaisua ja Suomen talouden vakauttaminen — ne ovat todella merkittäviä saavutuksia. Mutta sille kokoomus ja keskustan ja muut oikeistolaiset eivät anna arvoa.

Puhemies! On mielenkiintoista todeta myöskin, että keskusta menee tässä vastalauseessaan kiistatta pidemmälle kuin hallituksen esityksessä sanotaan. Kyllä aivan selvästi pilkistää keskustan vastalauseessa työreformi, ja kyllä yhden vähän ed. Suholan leikkisään toteamukseen, jonka hän on lehtitietojen mukaan yöllä todennut, ja jossa hän oli soittanut Omo-intoon ja kysynyt, joko työreformi on tullut ulos housuista.

En tiedä, onko työreformi tullut ulos housuista vai ei, mutta joka tapauksessa ed. Suhola on

minun mielestäni eräs keskustalainen kansanedustaja, joka rehellisesti sanoo, että siitäkö meidän evankeliumimme rakentuu, että lisätään pelkoa ja epävarmuutta, jota paikallisiin sopimuksiin siirtyminen synnyttää. Hän sanoo myös, että voi olla, ettei politiikkaa ymmärrä, mutta ymmärtää ihmisen mieltä, ainakin siitä sen, että ihmistä voidaan käskää tottelemaan, mutta sitä ei voida käskää innostumaan. Tämä on keskustan ed. Suholan puheenvuoro, ja minun mielestäni se on hyvä puheenvuoro. Kun keskustan entinen puheenjohtaja Paavo Väyrynen on myöskin sanonut, ettei hän ymmärrä, mitä keskusta tarkoittaa työreformilla, niin nämä ovat minun mielestäni merkittäviä kannanottoja ja ne kannattaa myöskin keskustassa pistää merkille.

Oikeastaan kaikki muistamme keskustassa sellaisen linjan kuin K-linjan, joka minun mielestäni oli palkansaajien ja maanviljelijöiden linja. Se oli merkittävä linja. Kun eräs keskustan kannattaja soitti minulle pari kolme viikkoa sitten, niin hän toivoi, että minä toisin täällä eduskunnan keskusteluissa esille hänen näkemyksensä siitä, mikä on keskustan linja tänä päivänä. Hän pyysi sanomaan, että se on KKK-linja, eli kolme koota, ja se tarkoittaa Keskustan Kootut Kuplat, joka on tämä työreformi, siis KKK-linja. Sitä voidaan myöskin sanoa A-linjaksi Ahon mukaan, kun ei vain sitten olisi AA-linja!

Puhemies! Kerran vielä sanon, että minä vaoroitan sekä keskustaa että kokoomusta siitä, että puhumalla vain pienyrittäjien puolesta kilpaillemme vain heidän äänistään ja te kyllä tulette menettämään molemmat palkansaajien ääniä. Kyllä palkansaajatkin sen ymmärtävät, että te ette voi olla kahdella asialla samanaikaisesti.

Ed. U o t i l a : Arvoisa rouva puhemies! Ed. Pekkarisen puheenvuoro sai minut pyytämään puheenvuoron, ja sitten ed. Kuisman puheenvuoro toi siihen lisäpainetta. Nämä molemmat puheenvuorot pitivät sisällään sen olettamuksen, että nykyisen vielä nytkin liian korkean työttömyyden syy on se, että meillä on vallinnut sopimustyhteiskunta ja jonkinlainen pelisääntöjen kunnioittaminen työpaikoilla.

Kyllähän työttömyyden syy on se, että kasinotalouden ja väärän talouspolitiikan seurauksena taloutemme kerta kaikkiaan romahti syvemmälle kuin missään länsimaassa on romahtanut, suhteellisesti syvemmälle kuin 30-luvun lamassa. Se on se syy. Tämä on vähän samaa kuin sen hoke-

minen työttömyyden syyksi, että meillä on hyvinvointiyhteiskunta, hyvinvointivaltion rakenteet, sosiaaliturva, palvelut, että nämä olisivat liian korkealla säilyvän työttömyyden syy. Nämä olemmat ovat täysin perusteettomia väitteitä.

Kun katsoo taaksepäin tätä vaalikautta pitemmällekin aikajaksolle, niin niissä Euroopan maissa, jotka 70—80-luvulla ovat harjoittaneet sopimustyhteiskuntapolitiikkaa, korporatiivista politiikkaa — Itävalta, Suomi, Ruotsi — pitkässä juoksussa on työttömyys pystytty pitämään alemmalla tasolla kuin niissä maissa, joissa ammattiyhdistysliike on ollut hajanainen, joissa ei ole pystytty tekemään laajoja sopimuksia, joissa on muullakin tavoin ollut ammattiyhdistysliikkeen asema heikompi. Elikkä tämä ei ole syy työttömyyteen, että meillä on ollut sopimustyhteiskunta ja ammattiyhdistysliikkeellä vahva asema, vaan tilanne on ollut päinvastoin.

Ed. Kuisman katkeruus ja suoranainen viha ammattiyhdistysliikettä ja sen olemassaoloa ja asemaa ja vaikutusvaltaa kohtaan tuntuu käsitämättömältä. En voi oikein ymmärtää tätä suhtautumista. Vaikka ed. Kuisma maratonreitillä on ihan kiva edustajatoveri ja tällä tavalla, tämä hänen asenteensa, mikä äsken puheenvuorossakin paistoi läpi, tuntuu aika hurjalta, varsinkin kun ottaa huomioon hänen taustansa. Satu in olemaan paikalla siinä AKT:n liittokokouksessa, jossa ed. Kuisma jätti paikkansa, ja siihen sisältyi määrättyjä tapahtumia. En tiedä, ovatko ne syynä tähän katkeruuteen. Mutta jostain kummaa täytyy olla, että semmoinen ammattiyhdistysliikkeen edunvalvoja tällä tavalla nyt suhtautuu ammattiyhdistysliikkeeseen kuin suhtautuu.

Ed. Pekkarinen kehui hallituksen, haukkui hallituksen ja sitten päätyi johtopäätökseen: keskustan työreformiin. Minusta nyt, kun joulun alla ollaan, sopii aivan hyvin, että keskusta pitää esillä tätä työreformiaan, joka on niin laajalti tuomittu: kokonaan työmarkkinajärjestöjen taholta, niin työnantajapuolelta kuin palkansaajapuoleltakin, myös keskustan omista riveistä muun muassa ed. Aittoniemen toimesta hyvinkin suoraan, ja äsken mainittiin ed. Suhola. Minulle sopii oikein hyvin, että keskusta jaksaa työreformia pitää esillä ainakin maaliskuuhun asti hyvinkin voimaperäisesti. Mutta toivon, että nyt joulun lähestyessä tämän maan työtä tekevät ja tälläkin hetkellä heikommassa asemassa työpäikoilla olevat, hyvin pitkälti työnantajien isäntävallan alla olevat, eivät joutuisi kokemaan sellaista joulua, että saisivat joululahjaksi tällaisen

työreformin, jota keskusta nyt maassa markkinoi.

Ed. K a r j u l a : Arvoisa rouva puhemies! Ed. Gustafssonin puheenvuoro sai minutkin varamaan lyhyen puheenvuoron lähinnä sen vuoksi, että ed. Gustafsson kuten monet muutkin vasemiston edustajat ovat peräänkuuluttaneet työelämän asiantuntemusta. Minusta on hämmästyttävä asia, jos työelämän asiantuntemus on siinä, että ollaan tietyn etujärjestön, SAK:n, Akaavan, TT:n, Suomen Yrittäjien jäsen. Ei se jäsenyys varmastikaan tuo kenellekään työelämän asiantuntemusta.

Minä rohkensisin sanoa, että kun keskusteleme työelämäkysymyksistä, varsinainen asiantuntemus rakentuu sitä kautta, että hankitaan kokemusta sekä työntekijöinä että työnantajina. Rohkenen tässä yhteydessä kysyä, onko meillä eduskunnassa riittävästi kokemusta työn antamisesta.

Arvoisa puhemies! Lyhyesti haluan kommentoida ed. Elon puhetta, kun hän kysyi, onko keskustan työreformi työllisyyden vuoksi. Varmasti se on työllisyyden vuoksi, ja minä toivoin, että tämänkin lakiesityksen yhteydessä asiaa voidaan lähestyä nimenomaan työllisyyden näkökulmasta. Vaikka myönnän, että Lipposen hallitus on pystynyt tekemään tiettyjä hyviäkin asioita, kuitenkin runsaan puolen miljoonan ihmisen työttömyys vaatii tekemään paljon enemmän.

Tänä päivänä ilmestynyt nuorisosiain neuvottelukunnan raportti kertoo siitä, että nuorten työttömyyden aleneminen on hidastunut. Alle 20-vuotiaista työttömyyden kohteena on noin 33 prosenttia, 20—24-vuotiaista noin 20 prosenttia, 25—29-vuotiaistakin 13 prosenttia. Tämän lisäksi piilotyöttömiä ja alityöllistettyjä nuoria on lähes yhtä paljon kuin työttömiä.

Minusta tämä on aivan riittävä haaste meille kaikille hakea niitä uudistuksia, joissa yhdistyvät työntekijöiden, pienyrittäjien ja viljelijöiden edut. Arvoisa ed. Elo, haluan korostaa, että eivät enää tänään ja tulevaisuudessa esimerkiksi pienyrittäjien ja työntekijöiden edut ole ristiriitaisia. Ne ovat yhteneviä, ja minusta tässä on olennainen kysymys käsiteltäessä tätäkin työsopimuslain muutoskohtaa, että me ymmärrämme, millä tavalla me luomme sen yhteyden ja edellytykset uuden työn syntymiselle.

Ed. S a s i : Arvoisa puhemies! Suomea on rakennettu hyvin tuloksin konsensuksella, ja tietys-

ti ensi sijassa tavoitteena tulee olla se, että laajas-
sa yhteisymmärryksessä tehdään tärkeitä raken-
teellisia ratkaisuja, mutta tietysti tilanne ei saa
olla se, että yhteiskuntaa ei voi lainkaan kehittää
eteenpäin.

Jos verrataan Ahon ja Lipposen hallitusta,
niin Ahon hallituksella oli kovia tavoitteita, jois-
ta pidettiin suurta ääntä. Lopputulos oli se, että
mitkään tärkeät hankkeet eivät edenneet. Nyt
Lipposen hallituksen aikana on pyritty neuvotte-
lemaan ja keskustelemaan ja työelämässäkin on
saatu tärkeitä uudistuksia aikaan. Uskon, että
neuvottelun tie on oikea tie, kunhan prosessi
kuitenkin etenee.

Kun tätä hallituksen esitystä on voimakkaasti
arvosteltu, niin haluan kuitenkin todeta, että
kyse ei ole mistään työreformista, vaan siitä, että
työntekijät, joilla on velvollisuuksia, saavat sam-
man tyyppisiä oikeuksia.

Ed. Lapintie viittasi SAK:n juristin Kirsti Pa-
lanko-Laakan käyttämään puheenvuoroon, jos-
sa hän oli todennut, että erityisesti ei-järjestäyty-
neet työnantajat rikkovat työehtosopimusten
säännöksiä. Hän arvosteli ed. Zyskowieczia, joka
oli juuri korostanut sitä, että tämä uudistus mer-
kitsee sitä, että saadaan myöskin oikeuksia ja että
tällä tavalla oikeastaan työehtosopimusten kat-
tavuus vain lisääntyy.

Täytyy todeta, että se, että voi soveltaa myös
joustoja, joita työehtosopimuksessa on, ei mer-
kitse millään tavalla oikeutta rikkoa, vaan oike-
astaan sanoisin, että mitä joustavampia ja työ-
paikalle sopivampia säännökset ovat, sitä pa-
remmin se johtaa siihen, että työehtosopimuksia
ei rikota lainkaan. Jos ne ovat yrityksen ja työn-
tekijän arkielämässä kiinni, silloin tarve rikkoa
työehtosopimuksia on pienempi ja niiden kunni-
oitus varmasti tätä kautta nousee ja työehtosopi-
musten arvostus lisääntyy.

Haluan todeta sen, että tällä hetkellä työeh-
tosopimusten yleissitovuus on ollut vain osita-
ista. Nyt kun halutaan kattavaa yleissitovuuta,
niin mielestäni se on hyvä asia. Jos kerran
ammattiyhdistysliike on kyennyt sopimaan tie-
tyistä joustoista yrityksissä, niin kyllähän siinä
tietyllä tavalla on tarkistettu myös se, että rat-
kaisut ovat työntekijöiden etujen mukaisia. Täl-
lä tavalla niitten pitäisi myös kaikissa yrityksis-
sä voida tulla sovellettaviksi. Nyt on kyse siitä,
että yleissitovuuden kattavuus lisääntyy, ja oi-
keastaan senhän pitäisi olla kaikille sinänsä
hyvä asia.

Sitten haluan sanoa muutaman sanan siitä,
onko tämä ratkaisu, joka hallituksessa on tehty

ja jonka eduskunta nyt toivottavasti hyväksyy,
ristiriidassa niin sanotun kolmikannan kanssa.
Käsitykseni mukaan ei lainkaan. Muun muassa
hallituksessa, jossa sosialidemokraatit ja kokoo-
mus olivat runkona ja jota johti pääministeri
Harri Holkeri, oli suuria paineita työelämän uu-
distamiseksi neuvotteluajkojen osalta, yhteisto-
mintamenettelyssä jne. Silloin hallitus totesi, että
sillä on tietty tavoite työelämän kehittämiseksi.
Työmarkkinajärjestöt saivat oikeuden neuvotel-
la sen tavoitteen toteuttamisesta, mutta kun neu-
votteluissa ei edistytty, hallitus totesi, että se on
kuitenkin velvollinen tekemään tietyt ratkaisut,
jotta asiat etenevät, ja oikeastaan näinhän koko
ajan on ollut.

Ajatelkaa, jos työnantajapuolelle olisi annettu
ehdoton veto-oikeus sosiaalipolitiikassa, työso-
pimuspolitiikassa, veropolitiikassa, niin mitä täs-
sä maassa olisi tapahtunut 60-, 70-, 80- tai 90-
luvulla? Tässä suhteessa kyllä aina toimintamalli
on ollut se, että hallitus asettaa selkeät poliittiset
tavoitteet ja työmarkkinajärjestöille annetaan
kohtuullinen aika neuvotella niistä ja pyrkiä
mahdollisimman hyvään sopimukseen, mutta jos
ratkaisua ei lainkaan vaikeittenkaan neuvottelu-
jen jälkeen hallituksen avustuksellakaan synny,
niin hallituksen täytyy tehdä joitakin toimenpi-
teitä. Silloin on äärimmäisen tärkeätä, että rat-
kaisu, joka tehdään hallituksen taholta, ei ole
millään tavalla yksipuolinen.

Mutta jos katsotaan sitä ratkaisua, joka tässä
tapauksessa on tehty, niin Tiitisellähän oli kol-
me ehdotusta ja voi sanoa, että tämä on kes-
kimmäinen niistä ehdotuksista vielä supistettu-
na, heikennettynä, joten tässä suhteessa kirkkoa
ei ole pantu ihan keskelle kylää, vaan kuitenkin
selvästi lähemmäksi työntekijäpuolen näkemyk-
siä.

Vielä haluan todeta, että tässäkin asiassa oi-
keastaan useat kritisoijat ovat sanoneet, että ei-
hän tämän sisältö ole ongelma, muutos on niin
vähäinen, mutta tässä on periaatteesta kyse. (Ed.
Elo: Kyllä!) Jos periaatteesta on kyse, haluan
todeta, että koskaan ei tässä maassa ole ollut
työnantaja- tai työntekijäpuolella ehdotonta
veto-oikeutta kaikkien työelämän, sosiaalipuol-
len tai veropuolen kysymysten suhteen. Kyllä
hallitus joutuu viime kädessä kuitenkin kanta-
maan vastuun.

Haluan sanoa myös, että hallitusmuodossam-
me lähtökohta on se, että valta Suomessa kuuluu
kansalle, jota edustaa eduskunta. Tietysti mei-
dän tehtävämme on tässä salissa juuri valvoa sitä,
että kuitenkin kansalaisten tahto toteutuu.

Jos jollekin järjestölle annetaan ensisijainen valta käyttää ehdotonta veto-oikeutta, voidaan kysyä, ovatko ne ratkaisut aina kaikkien työntekijöiden suhteen tasapuolisia tai kaikkien kansalaisten suhteen tasapuolisia. Tietty poliittinen valvonta täytyy myös korporatismiin suhteen kaiken kaikkiaan olla.

Puhemies! Lopuksi haluan vielä sanoa muuttaman sanan todellisesta työelämästä. Minäkin olen joskus toiminut juristina ja nähnyt, minkälaista pienyrityttäjän arki on ja minkälaiset työntekijän ja työnantajan suhteet ovat. Yleensä on sillä tavalla, että työntekijät ja työnantajat tulevat erittäin hyvin toimeen keskenään, jos yrityksessä on 2—3 työntekijää, ja ratkaisut tehdään hyvin käytännöllisellä perusteella. Henkilöllä, joka on esimerkiksi sorvarina aloittanut ja ottanut yhden työntekijän itselleen, ei ensimmäisenä huolena ole, että nyt täytyy päästä Johannes Koroman johtamaan TT:hen äkkiä jäseneksi ja tällä tavalla olla hyvin edustuskelpoinen. Kyllä se sorvari miettii oman verstaansa lattialla, miten nämä hommat hoidetaan sillä tavalla, että kassaan saadaan rahaa ja että rahaa tulee enemmän kuin menoja kaiken kaikkiaan on.

Totuus on, voin ihan käytännön elämästä todeta, usein se, että työehtosopimuksista kyllä selvitetään palkkaa koskevat määräykset, mitä vähintään täytyy maksaa, siitä ollaan tietoisia. Mutta kun sopimukset ovat usein kymmenien sivujen mittaisia ja niissä on pöytäkirjaliitteitä ja muita, niin täytyy sanoa, että työntekijän ja työnantajan on ihan pienessä yrityksessä usein hyvin vaikeaa edes tuntea niitä säännöksiä. Ratkaisut tehdään käytännön tilanteitten perusteella kummankin intressissä. Usein kumpikin on tyytyväinen. Vasta siinä tilanteessa, jos jostakin syystä syntyy kahnausta, aletaan katsoa, mikä se juriidikka on, ja saatetaan päätyä tilanteeseen, jossa kumpikaan ei ole loppujen lopuksi tyytyväinen, kun juridisia ratkaisuja joudutaan tältä osin noudattamaan.

Tietysti ongelma on työehtosopimuksissa usein se, että ne on tehty suuria työpaikkoja varten. Kyllä me tiedämme, ketkä ovat neuvottelemassa niistä sopimuksista: nimenomaan suurten yritysten edustajat työnantajapuolella ja sellaiset henkilöt työntekijäpuolelta, jotka ovat, sanoisiko, suurten yritysten esimiesvallan alaisuudessa. Tässä suhteessa täytyy sanoa, että jos näissä sopimuksissa on joitakin joustoja, niin kyllä ne ovat nimenomaan itse asiassa tarkoitettuja mieluummin pienille yrityksille, joissa juuri työpaik-

kakohtaista tilanteen mukaista toimintamallia tulisi pyrkiä etsimään.

Kaiken kaikkiaan voi sanoa, että tässä on hyvin pieni askel siihen suuntaan, että ammattiyhdistysliikkeen luvalla voidaan tiettyjä ratkaisuja pienissä yrityksissä tehdä. Mutta tällä on nyt se periaatteellisesti suuri merkitys, että kyllä yritykset tulisi asettaa yhdenvertaiseen asemaan. On kohtuutonta asettaa pientä 1—2 hengen yritystä huonompaan asemaan kuin jotakin Nokkaa, Strömbergiä tai muita suuria yrityksiä.

Tärkeätä on, että tässä asiassa on kyse todellakin myös työllisyydestä eli siitä, että pienille yrityksille annetaan mahdollisimman hyvät mahdollisuudet käynnistää toiminta ja pitää toimintaa yllä, koska pienistä yrityksistä työpaikat tähän maahan syntyvät. Siinä suhteessa, kun hallituksen kaikkein tärkein tavoite on työllisyyden parantaminen, täytyy myös miettiä rakenteellisia tekijöitä, joilla työllisyyttä voitaisiin parantaa.

Puhemies! Aivan lopuksi haluan todeta, että kun vuodenvaihteessa tämän istunnon jälkeen ennen seuraavaa istuntoa Suomi siirtyy yhteisvaluutta euroon, niin myös euron tulolla on kyllä tietty merkitys. Se tarkoittaa sitä, että yritysten täytyy entistä paremmin valvoa omaa kilpailukykyään. Kyllä se tarkoittaa yrityksissä myös sitä, että työntekijöiden ja työnantajien täytyy yhdessä etsiä sellaisia ratkaisuja, joilla yrityksen kannattavuus pidetään mahdollisimman hyvässä kunnossa.

Mutta haluan korostaa sitä, että esimerkiksi tässä yhteydessä ei tehty ratkaisua paikallisesta sopimisesta, ja mielestäni hyvin näin tässä vaiheessa, siitä syystä, että niihin yrityksiin, joissa ei olla järjestäytyneitä puolin ja toisin, täytyy löytää jokin ratkaisu, että työnantaja ei voi käyttää isäntävaltaa, vaan että työntekijät ovat riittävän vahva osapuoli, että neuvottelut työnantajan ja työntekijän kesken käydään yhdenvertaiselta pohjalta niin, ettei työnantaja voi yksin sanella ratkaisuja, vaan työntekijät kokevat tiettyä turvallisuutta siinä suhteessa, että neuvottelut, jotka käydään, ovat asianmukaisia ja vakavia.

Ed. H u u t o l a : Arvoisa rouva puhemies! On tullut jo lähetekeskustelussa aika laajasti käytyä lain merkitystä läpi, mutta joillakin sanoilla on kommentoitava.

Ehkä hallituksen esitykseen on nyt kohdistunut minusta vähän turhankin paljon tunteenkinomaisia painoarvoja, joilla ei todellista merkitys-

tä olekaan itse työelämälle, josta on aika monesakin puheenvuorossa todettu, että sille sillä ei ole kovin paljon merkitystä. Mutta en usko, että tällä myöskään on sellaista vaikutusta kolmikantayhteistyön jatkuvuuteen ja sen mittaviin saavutuksiin, joita vuosien varrella ja erityisesti tämän hallituskauden aikana on aikaansaatu, että hallituksen esitys nyt romuttaisi tämän erittäin hyvän yhteistyön. Siihen en henkilökohtaisesti usko.

Mutta kyllä selvää on se, että ensimmäistä kertaa oikeastaan työelämän lakien muutosten osalta nyt kolmikantayhteistyö tavallaan aukesi. Se on arveluttava ja pohdittava asia, joka tapauksessa uhkatekijä. Mitä se tuo jatkossa tullessansa? Toivottavasti se ei tuo tullessansa sitä, että nyt jollakin tavalla näissä neuvotteluissa mukana ollut yrittäjäjärjestö sulkeutuisi pois jatkossa kolmikantayhteistyöneuvottelukuvioista. Se voi johtaa siihenkin, sen sitten aika näyttää.

Järkevää olisi minusta ollut lain voimaantulosäännöksen osalta eduskunnassa tehdä ratkaisumalli, jossa olisi sovittu, että lait olisivat vuoden 2000 alusta tulleet voimaan, vaikka hallituksen esityksenä, jolloin ne olisivat olleet yksi osa laajaa pakettia, jota työ sopimuslakikomiteassakin valmistellaan. Silloin ne eivät olisi olleet irrallinen osa tästä asiasta, vaan mukana siinä. Se olisi minun mielestäni ollut järkevä tie hoitaa tämä asia kuntoon, mutta nyt ei näin tapahdu.

Mitä vielä lakien merkityksestä? Sen voi kyllä yksinkertaistaa yhdellä aika pienellä esimerkilläkin, mitä merkitystä niillä on todelliseen työelämään. Niin kuin on todettu, sairausajan palkalla ehkä on kaikkein eniten merkitystä työelämän kuvioihin. Itse kun olen edustanut rakennusalaa, niin tämä on yksinkertaisesti niin, että meillä on kesäisin 20 000 työnantajaa, yksittäistä henkilöä. Silloin kun omakotitalon rakennuttaja palkkaa kirvesmiehen tai muurarin töihin, niin hän palkkaa hänet villinä työnantajana töihin. Käytännössä se voi tarkoittaa sitä ja itse asiassa tarkoitakin riitatapauksissa, että jos 5 000 markalla on sovittu muurarin kanssa muurattavaksi takka ja sattuukin, että muurari sairastuu heti ensimmäisenä päivänä, se takan muuraus onkin sitten 8 000 markkaa.

Tietysti alakohtaisena sovituksena on sovittu rakennusalan työehtosopimuksessa, että edellytetään kuukauden työsuhdetta, ennen kuin sairausajan palkka tulee maksettavaksi. Tämä on sille alalle ominainen, oikea ratkaisu, ja oli työnantaja villi tai järjestäytyneet, niin tilanne on kuitenkin oikeudenmukainen ja sama. Siellä ei

esimerkiksi ole mitään tarvetta muuttaakaan säännöksiä. Hallituksen esityshän ei sinänsä paikallista sopimusoikeutta laajenna yhtään, mutta monissa puheenvuoroissa ja varsinkin keskustan puheenvuoroissa on täsmennetty ja yritetty kertoa, kuinka tärkeää se on.

Henkilökohtaisesti uskon, että paikallinen sopimustekniikka tulee lähivuosina laajenemaan. Mutta se ei takuulla laajene ennen kuin on selvästi sovittu siitä, mikä on työntekijöitten luottamusmiesten asema ja millä tavalla tässä maassa järjestetään yleissitovan pykälän säännökset. Kattaako se entistä enemmän työntekijöitä ja työnantajia tämän yleissitovan sopimuksen piiriin? Mikä on luottamusmiehen asema? Ensin ratkaistava ne, ja sen jälkeen voi olla, että paikallinen sopiminen yleistyy niissä asioissa, mitkä sinne luontevasti kuuluvat. Itse asiassa sinne kuuluu paljon asioita, ja tiedän kyllä sen ihan hyvin, että näin niitä siellä myös ratkaistaan.

Mutta sitten valiokunnan mietintöön. Minusta siinä oli hyvää, että siihen nyt tuli kompromissin kautta teksti, jossa todetaan, että valiokunta on mietinnössään todennut, että yleissitovan työehtosopimuksen kattavuus on turvattava. Samalla on myös kiinnitettävä huomiota luottamusmiesten lakisääteiseen asemaan. Ne ovat mietinnössä sisällä, ja minusta se kertoo oikeastaan kaikista tärkeimmän työelämän muutoksen työntekijöitten näkökulmasta katsottuna. Näiden syiden vuoksi olen kyllä kannattamassa hallituksen esitystä lainmuutoksista juuri näitten lakien merkityksen vähäisyyden vuoksi.

Ed. Lahtela: Arvoisa rouva puhemies! Meidän on hyvä tuntea, mitä työelämässä tänä päivänä tapahtuu. Se on itse asiassa otettava huomioon tässä keskustelussa ja kun lakeja tehdään jatkossa tässä talossa.

Työelämässä ei ole enää kysymys isosta vanhasta tehtaasta, jossa on pelkästään yhden firman alaisuudessa työntekijöitä. Siellä pilkotaan ja ulkoistetaan hyvin paljon, lähes kaikki toiminnot niin kauas kuin pystytään. Monet firmat ovat hyvin pieniä ja toimivat isojenkin laitosten sisällä. Enää ei voi puhua siitä, vaikka laitos on iso, että työntekijäporukka olisi enää saman työnantajan palveluksessa tai saman ammattiliiton jäseniä. Sen takia ongelmallisuus muuttuukin sillä tavalla, jotta välttämättä ei enää ole luottamusmiehiä siinä mitassa kuin mietinnössä puhutaan tai kun on kuunnellut monien puhuvan siitä nä-

kökulmasta, että työntekijät olisivat tasavertaisia sopimaan joistakin asioista tai että on olemassa työsuojeluorganisaatio, luottamusmieorganisaatio. Sitä ei ole yksinkertaisesti olemassa. Tehtaissa on niin pieniä pilkottuja firmoja tai ulkopuolella kaikennäköisissä palveluyrityksissä, jotta ei tällaisia isoja mahtavia joukkoja ole, jotka mahdollisesti ovat toisiaan suojaamassa. Sen takia useimmat jatkossa joutuvat tappelemaan työhdoistaan itse suoraan työnantajan kanssa, joka sattuu paikan päällä olemaan ja on isäntä. Siinä mielessä massiivisesta näkökulmasta lähtevä ajattelu ei enää välttämättä päde.

Tämä koskee juuri paikallista sopimista, mitä täällä on julistettu, että se olisi autuus ja ihanaus, jota ed. Riitta Korhosen perustelulausumakin edustaa. Sähän tarkoittaa sitä, että ihmiset joutuisivat alempaan asemaan, tai hehän ovat tällä hetkelläkin alemmassa asemassa. Nyt sen sijaan meillä on olemassa kuitenkin määrätty lait ja työehtosopimukset ja niitä pitää noudattaa. Ihmisillä on oikeus vaatia vähimmäisehdot. Niiden alapuolelle vaikka voi sopia, mutta jos työntekijä huomaa, että häntähän on jekutettu siinä hommassa, niin hän voi vaatia jäljestäpäin oikeutta, että tässä ei ole noudatettu hänen minimiehtojaan. Joitakin asioita voi sopia allekin, mutta joistakin laissakin todetaan, että huonommin ei voi sopia.

Suurin kysymys käsiteltävänä olevassa esityksessä on, niin kuin ed. Huutola totesi, sairausajan palkka. Siinä mielessä tähän yhdistetään ed. Kankaanniemen ajatukset, jotta sitten hän vastustaisi tätä lakia, jos tässä annettaisiin järjestäytymättömälle parempi asema kuin järjestäytyneelle työnantajalle. Tässähän juuri tapahtuu sillä tavalla, jotta järjestäytymätön työnantaja on paremmassa asemassa tämän jälkeen, koska hänellä ei ole velvoitteita. Hänen ei tarvitse maksaa jäsenmaksuja, hän saa oikeudet osallistumatta mihinkään. Järjestäytyneet työnantajat ovat saaneet aikaan määrätty sopimukset pitkään neuvotellen, ja sitten jotkut tulevat valmiin kakun päälle ja voivat nauttia etuisuuksista. Tästä tässä periaatteessa on kysymys.

Siinä mielessä tämä on myös viesti siihen suuntaan, jotta ei kannata järjestäytyä, saa samat etuudet. Tällä hetkellä monilla aloilla jo tänä päivänä on sillä tavalla ihan kiikun kaakun, onko enää yleissitovaa työehtosopimusta olemassa, onko yli puolet työnantajista järjestäytyneitä. Kun lasketaan työntekijöiden lukumäärä, mitä niissä on töissä, niin silloin, jos on vähemmän kuin puolet järjestäytyneitä, silloin ei ole

olemassa enää yleissitovaa työehtosopimusta. Silloin tähän pakettiin olisi kuulunut liittää se ajatus myös, jotta yleissitovuuden käsitettä pitää muuttaa, jolloin vaikuttavin, laajin työehtosopimus olisikin yleissitova. Nyt tämä jää puolitiehen. Sen takia minusta tämä on siitä huono asia, jotta tässä nyt tempaistaan yhdet osat pois työehtosopimuslakikomitean työstä. Sopiminen jää nyt tyhjän päälle. Ei ole enää nappuloita, mitä vaihtaa, onko tämä nyt hyvä, koska siellähän kuitenkin joka tapauksessa katsotaan painoarvo. Jos otetaan pelinappulat pois, niin työehtosopimuslakikomiteassa ollaan ilman semmoisia painavia pelinappuloita, jotta voisi sanoa, että me saamme tätä; sehän on kaupankäyntiä joka tapauksessa aina.

Sen takia minä näen, että tässä kuitenkin on olemassa avaus jollakin tavalla yleissitovuuden purkamiseen, esiaskel, jos ei suoraan avata. Siinä mielessä kyllä olen sitä mieltä, että ei pitäisi hyväksyä, mitä hallituksen esityksessä todetaan.

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Mitä tulee tähän keskustan työreformiin, niin sillä on kiistatta se arvo, että se on virittänyt aika tavalla ennennäkemättömän työmarkkina- ja työehtosopimuskeskustelun suomalaisessa yhteiskunnassa ja täällä politiikan sydämessä. Itse en ole sen tukija enkä näe siinä kovin paljon muuta kuin sen, että totta kai sieltä tiettyjä asioita saattaa jäädä elämään ehkä toisenmuotoisena, mutta sen näkee sitten tulevaisuudessa myöhemmin.

Mitä tulee itse työehtosopimukseen, käsiteltävän asian muutoksiin, niin en minä vielä kukaan kyllä näe tässä tällaisena työehtosopimuksissa ja ammattiyhdistysliikkeessä elämättömänä henkilönä muuta kuin kahden tyyppisen työnantajapuolen keskinäisten suhteiden järjestelyyn, ja ne muut vaikutukset ovat varsin vähäisiä.

Taisi olla ed. Johannes Koskinen, joka puhui siitä, että tässä asiassa on hyvin voimakas tunnelataus ja se on se, josta keskustellaan, niin aivan oikein. Mielestäni kysymys on vähän kuin kirurgisesta operaatiosta, jossa tämä itse operaatio on hyvin vaaraton ja pieni, mutta se tehdään niin lähellä tärkeitä hermokeskuksia, että on pelko siitä, että tämä pieni sinänsä vaatimaton operaatio aiheuttaa komplikaatioita. Silloin tämä hermokeskus on tietysti yleissitovuus, jota pelätään, että se leviää tänne ja vaikuttaa lamaannuttavasti ja halvaannuttavasti. Näin minä sen näen yksinkertaisena maalaismiehenä tämän asian. Mutta kovasti tässä on tietysti keskusteltu ja työreformin saanut takkiinsa eli aika laaja keskustelu,

mutta sellaisenaan varsin vaikutukseton työelämässä. Näin asian näkisin, vaikka näitä komplikaatioita tunneperäisesti pelätäänkin. Eli valiokunnan mietintö on ihan selkeästi puolusteltavissa.

Ed. Huotari: Arvoisa puhemies! Vaikka en erityisemmin pidä siitä tavasta, jolla laki tuli hallituksessa hyväksytyä, aion tämän täällä tänään hyväksyä. Tämä laki on naisvaltaisille työpaikoille ongelma siinä mielessä, että siellä ei montakaan kertaa ole luottamusmiestä valittuna. Välttämättä ei siellä ole myöskään sitä tietoa, että tämä laki ei sisällä yhtään sen enempää kuin nuo pari kohtaa ja että joissakin tapauksissa työnantajat voivat käyttää väärin tilannetta, joka nyt on syntynyt.

Mutta kiitän siitä tavasta, jolla tämä asia hoidettiin valiokunnassa, työasiainvaliokunnan puheenjohtajaa siitä, että hän informoi jäseniä koko ajan siitä, missä mennään, ja että kaikki lakialoitteet otettiin käsittelyyn, jotka asiaan vähänkään liittyivät.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Lapintie ed. Kuopan kannattamana ehdottanut, että toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset hylättäisiin.

Ed. Kempainen on ed. Vanhasen kannattamana tehnyt seuraavat kaksi ehdotusta:

1) että vastalauseeseen sisältyvä lausumaehdotus hyväksyttäisiin; ja

2) että hyväksyttäisiin näin kuuluva lausumaehdotus: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa viivytyksettä esityksen työsopimuslain muuttamisesta siten, että työpaikkakohtainen tai muu vastaava paikallinen sopimus voidaan tehdä työehtosopimusten yleissitovuuden piirissä olevissa järjestäytymättömissä yrityksissä silloin, kun työehtosopimuksessa on sovittu paikallisen sopimisen mahdollisuudesta. Esitykseen on sisällytettävä säännösehdotukset myös paikallisesta sopimusmenettelystä edellä tarkoitettuja paikallisia sopimuksia tehtäessä.”

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestykset ja päätökset:

Toinen varapuhemies: Ensin on päätettävä lakiehdotuksista.

Joka hyväksyy toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset, äänestää ”jaa”; jos ”ei” voittaa, on lakiehdotukset hylätty.

Toinen varapuhemies: Ilmoitan, että pöytäkirjaan merkitään, miten kukin edustaja on äänestänyt.

”Jaa” äänestävät seuraavat edustajat:

Aaltonen, Aittoniemi, Ala-Harja, Alaranta, Alho, Andersson C., Andersson J., Anttila U., Antvuori, Aula, Backman, Biaudet, Brax, Bremer, Bryggare, Dromberg, Elo, Enestam, Filatov, Haatainen, Helle, Huotari, Huuhtanen, Huuto, Hämäläinen, Ihämäki, Itälä, Jaakonsaari, Jaansson, Juhantalo, Juurola, Järvenpää, Järvilahti, Jääskeläinen, Kaarilahti, Kallio, Kalliomäki, Kankaanniemi, Kantalainen, Karjula, Kautto, Kekkonen, Kiljunen, Kiviniemi, Koistinen, Kokkonen, Korhonen M., Korhonen R., Korkea-osa, Koski M., Koskinen Jari, Koskinen Johannes, Krohn, Kuisma, Kukkonen J., Kuosmanen, Kääriäinen, Laaksonen, Lapiolahti, Lax, Lekman, Leppänen J., Leppänen P., Lindén, Lindqvist, Luhtanen, Löy, Markkula M., Mertjärvi, Metsämäki, Myllyniemi, Mähönen, Mölsä, Mönkäre, Niinistö, Nurmi, Ojala R., Olin, Perho, Pesälä, Pietikäinen M., Pietikäinen S., Pohjola M., Pohjola T., Prusti, Pykäläinen, Rajamäki, Rantanen, Rehula, Rimmeri, Rosendahl, Saapunki, Saarinen, Saarnio, Sasi, Sjöblom, Skinnari, Soininvaara, Tahvanainen, Takkula, Tiilikainen, Tiuri, Tulonen, Tuomioja, Tykkyläinen, Vanhanen, Vehviläinen, Viitames, Viitanen, Vistbacka, Vähänäkki, Väistö, Wahlström, Wideroos ja Zyskovicz.

”Ei” äänestävät seuraavat edustajat:

Gustafsson, Holopainen, Immonen, Koski V., Koskinen M., Kuoppa, Laakso, Lahtela, Laine, Laitinen, Lapintie, Ojala A., Partanen, Peltomo, Polvi, Puhjo, Rinne, Roos, Tennilä, Tiusanen, Uotila ja Viljamaa.

”Tyhjää” äänestää ed. Hurskainen.

Poissa äänestyksestä ovat seuraavat edustajat:

Aho, Ala-Nissilä, Aura, Halonen, Hassi, Heinen, Hellberg, Huttu-Juntunen, Hyssälä, Isohookana-Asunmaa, Jätteenmäki, Kalli, Kallis,

Kanerva I., Kanerva S., Karhunen, Karjalainen, Karpio, Kemppainen, Knaapi, Komi, Korttenie-mi, Koskinen H., Kurola, Lamminen, Lehtosaari, Liikkanen, Lindroos, Lipponen, Lämsä, Malm, Manninen, Markkula-Kivisilta, Mikkola, Norrback, Nyby, Pehkonen, Pekkarinen, Penttilä, Puisto, Pulliainen, Ranta-Muotio, Rask, Rehn, Ryhänen, Räsänen, Saari, Savela, Siimes O., Smeds, Suhola, Taina, Tarkka, Törnqvist, Vartiainen, Vehkaoja, Veteläinen, Vihriälä, Virtanen, Vokkolainen ja Vuorensola.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 115 jaa- ja 22 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 61. (Ään. 130)

Eduskunta on hyväksynyt toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset.

Eduskunta pysyy toisessa käsittelyssä teke-mässään päätöksessä lakialoitteisiin sisältyvien lakiehdotusten hylkäämisestä.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Lopuksi on päätettävä lausumaehdotuksista.

Äänestys ed. Kemppaisen 1) ehdotuksesta

Mietintö ”jaa”, ed. Kemppaisen 1) ehdotus ”ei”.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 111 jaa- ja 24 ei-ääntä, 2 tyhjää; poissa 62. (Ään. 131)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Kemppaisen 2) ehdotuksesta

Mietintö ”jaa”, ed. Kemppaisen 2) ehdotus ”ei”.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 111 jaa- ja 25 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 62. (Ään. 132)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Asia on loppuun käsitelty.

Puhetta ryhtyy johtamaan puhemies Uosukainen.

3) Hallituksen esitys laeiksi tuloverolain, tuloverolain 77 §:n muuttamisesta annetun lain voimaantulo-säännöksen, verotusmenettelystä annetun lain 16 §:n ja verontilitslain 12 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys 129/1998 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 61/1998 vp
Lakialoite 75, 80, 84, 103—105, 114, 118, 122, 125, 131, 132, 136, 138/1998 vp

P u h e m i e s : Toisessa käsittelyssä päätetyt, hallituksen esitykseen sisältyvät lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. S a s i : Arvoisa puhemies! Ensi vuosi on veronmaksajien kannalta varsin hyvä siitä syystä, että ensi vuonna tuloverotusta selvästi kevennetään. Valtion tuloverotuksessa tulee tapahtumaan 3,8 miljardin muutokset, joista 800 miljoonaa markkaa on inflaatiotarkistusta.

Tässä yhteydessä on tärkeätä se, että myös tuloverolain sisältöä muutetaan siten, että joustavuus lisääntyy, ja pyritään kannustamaan siihen, että työn perässä voitaisiin kauemminkin siirtyä. Tässä yhteydessähän on kaksi muutosta, joista toinen tarkoittaa sitä, että matkakuluvähennyksen enimmäisraja nostetaan ja myös tehdään mahdolliseksi se, että omavastuusuudessa ei oteta huomioon sitä määrää, joka aiheutuu niistä kuukausista, jotka ollaan työttömänä. Mielestäni tämä on kehitystä oikeaan suuntaan.

Lopuksi haluan kiinnittää huomiota yhteen seikkaan. Nimittäin henkivakuutuksen käsite tässä yhteydessä muuttuu. Tältä osin on tehty muutos valiokunnan mietinnössä, jossa lähdetään siitä, että ensi vuoden aikana näihin vakuutuksiin, joitten määritelmä muuttuu, sovelletaan vielä kuitenkin vanhoja säännöksiä, jotta sekä vakuutuksen antaja että vakuutuksen ottaja voivat neuvotella keskenään sellaisen ratkaisun, että vakuutussopimusta voidaan muuttaa, niin että nuo uudet määritelmät täytyisivät ja verotuskohtelu tätä kautta ei tulisi jatkossa muuttumaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset hyväksytään.

Eduskunta pysyy toisessa käsittelyssä tekevänsään päätöksessä lakialoitteisiin sisältyvien lakiehdotusten hylkäämisestä.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Valtiovarainvaliokunnan mietintöön sisältyvät 1. ja 2. lausumaehdotus hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

4) Hallituksen esitys laiksi moottoriajoneuvoverosta annetun lain muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 265/1998 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 62/1998 vp
Lakialoite 41, 81/1996 vp, 121/1997 vp

P u h e m i e s : Toisessa käsittelyssä päätetty, hallituksen esitykseen sisältyvä lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. B r e m e r : Arvoisa rouva puhemies! Pyrkimys oikeudenmukaisuuteen ja ympäristönsuojelun vastuun kantamiseen on johtanut hallituksen esitykseen dieselverolain, sillä siitä on kysymys. Huolimatta hiukan erehdyttävästä nimestä kysymys on siis niin sanotusta dieselverosta ... Toistan nyt alusta: Pyrkimykset oikeudenmukaisuuteen ja ympäristönsuojelun vastuun tunnistamiseen ovat syitä, jotka ovat johtaneet hallituksen esitykseen dieselverolain muuttamiseksi siten, että vääryydet dieselveron maksuvelvoitteen osalta nyt korjataan. Tähän astihan on ollut sillä tavalla, että pahaa aavistamaton käytetyn dieselajoneuvon ostaja on joutunut vastuuseen edellisten omistajien mahdollisesti laiminlyönnestä dieselveromaksusta.

Lieneekö kuitenkin yksi vääryys jäänyt lain valmistelijalta huomaamatta, nimittäin se, että ei voi olla oikein maksattaa kahdella suurimmalla vanhojen taksidieselien omistajaryhmällä eli duunareilla ja eläkeläisillä näille tyypillisestä osavuotisesta käytöstä kokovuotinen dieselvero. Siis tällä hetkellä on voimassa ainoastaan kokovuotinen dieselvero ja kuitenkin ... (Hälinää)

P u h e m i e s (koputtaa): Anteeksi, ed. Bremer. Kehotan edustajia rauhoittumaan ja käymään mahdolliset yksityiset keskustelunsa salin ulkopuolella.

P u h u j a : Kiitos, rouva puhemies!

Siis tällä hetkellä kaksi suurinta käytettyjen dieselajoneuvojen käyttäjäryhmää, duunarit ja eläkeläiset, joutuvat maksamaan pääsääntöisesti osavuotisesta käytöstä kokovuotisen dieselveron ja sillä tavalla tukemaan yleensä ammattimaisesti dieselautoja käyttävien taloutta, näiden, jotka käyttävät kokovuotisesti dieselajoneuvoja.

Minä tässä asiassa huudan ed. Uotilaa todistajaksi siitä, että todella duunarit ovat kaikkein suurin käytettyjen dieselien käyttäjäryhmä. Jälleen kerran, ed. Uotila, pyydän teitä todistamaan, että Masa Yards esimerkiksi on työpaikka, jossa kesäisin kaikki pysäköintikentät eivät riitä, vaan Kaivopuiston nurmikotkin ovat täynnä duunarien autoja. Talvella näitä kaikkia pysäköintikenttiä ei tarvitse edes aurata lumesta. Tämä todistaa sen, että todella tällainen rasvahnakkaduunariporukka on kaikkein suurin osavuotisesti autoja käyttävä ryhmä. Nämä joutuvat nyt maksamaan kokovuotisen dieselveron.

Siksi ehdotan, että vuotuiselle dieselverolle olisi annettava myös puolivuotinen vaihtoehto. Nostettakoon sitten vaikka kokovuotisen diesel-lapun hintaa vastaavasti pikkaisen.

Toinenkin ehdotukseni samassa yhteydessä pyrkii korjaamaan lainvalmistelijan aivan ilmeisen kömmähdyksen. Halu vähentää liikenteen haitallisia päästöjä on vihdoin tulostunut lakiesityksessä kaasukuorma-autojen ja kaasulinja-autojen vapauttamisena lisäverosta. Kaasuhenkilöautot käsittämättömästi on unohdettu pois. Todella varmaan unohdettu, sillä Suomessa, päinvastoin kuin jokseenkin kaikissa muissa EU-maissa, kaasuhenkilöautot ovat käytännöllisesti katsoen tuntemattomia.

Kaasuhenkilöauton suurin käyttäjäkunta, ja todella suuri onkin, ovat taksiautoilijat, taksiliikenne Belgiassa, Hollannissa, Sveitsissä, Itävallassa, Saksan Baijerissa, Tšhekiä, Slovakiassa ja Iso-Britanniassa. Miksei siis myös Suomessa, jos sille vain annettaisiin tällainen mahdollisuus kehittyä? Suomessa kuitenkin on nähty toistaiseksi vain jakeluliikenteen kuorma-autoissa kaasukäyttöisiä ratkaisuja, samoin kuin linja-autoissa, ja on innostuttu kovasti lyhyessä ajassa kehittämään tätä muotoa.

Minä uskon, että tässä on tapahtunut kenties tietämättömyydestä johtunut inhimillinen köm-

mähdys. Siksi ehdotan tässä ryhtymistä toimenpiteisiin myös kaasuhenkilöautojen vapauttamiseksi lisäverosta.

Täällä on joukossamme kansanedustaja Mähönen, joka henkilökohtaisesti on muistaakseni 180 000 kilometriä peräti ajanut. (Ed. Mähönen: 184 000!) — Todistakoon ed. Mähönen omista kokemuksistaan, mutta hyvin tyytyväinen hän on, ja silläkin perusteella katson, että tälle pitäisi antaa mahdollisuuksia.

Teen seuraavan lausumaehdotuksen: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin lainsäädännön muuttamiseksi siten, että moottoriajoneuvovero voidaan suorittaa myös kuuden kuukauden ajanjaksosta sekä niin, että myös kaasukäyttöiset henkilöautot vapautetaan lisäverosta.”

Ed. K u i s m a : Arvoisa puhemies! Liikenteen verotus yleisesti on liian korkea, jos ajatellaan, että meillä harvaanasutussa maassa on pakko turvautua pääosin tieliikenteeseen. Siinä mielessä tämä ed. Bremerin ponsiehdotus, jossa veloitettaisiin hallitus valmistelemaan sellaista lainsäädäntöä, jossa voi myös puolelta vuodelta maksaa dieselveron, on hyvin kohtuullinen. Itse en ole valmis sen korvauksena koko vuoden veroa nostamaan, niin kuin ed. Bremer tässä sivulauseessa puheessaan mainitsi.

Kun kaasukäyttöiset henkilöautot ovat yleistyneet monissa suurkaupungeissa sen takia, että ne ovat jossain määrin ympäristöystävällisempiä, niin miksei Suomessakin olisi ihan syytä vapauttaa ne tästä ylimääräisestä lisäverosta, joka niille säädettiin muistaakseni 80-luvun alussa?

Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Bremerin lausumaehdotusta.

Ed. U. A n t t i l a : Arvoisa puhemies! Tässä esityksessähän matalapäästoiset kaasubussit ja kuorma-autot vapautetaan moottoriajoneuvoverolain mukaisesta lisäverosta. Tämä muutosehdotus on osittainen vastaus eduskunnan viime keväänä hyväksymään ponteen. Tuon ponnellan valmisteli valtiovarainvaliokunnan verojasto. Se sisälsi ajatuksen, että vähäpäästöisten moottoriajoneuvojen kokonaisverorasitusta pitäisi vähentää, eli se liittyy sekä polttoaineen verotukseen niiden osalta että myös erityisveroihin.

Mitä tulee ed. Bremerin ponsiehdotukseen, tässä on kaksi eri tyyppistä asiaa mukana. Katson, että kaasukäyttöisten henkilöautojen va-

pauttaminen lisäverosta on tavallaan sisällä jo tuossa vanhassa ponnessa ja mahdollisuus sen asian muuttamiseen on toki vain verraten pienen lainmuutoksen takana.

En tiedä, mikä se tausta tarkalleen on. Verojaston käsittelyssä ei käynyt ilmi, miksi tässä sitä ei ole mukana. Lieneekö syynä sitten se, että näitä kaasukäyttöisiä henkilöautoja on verraten vähän vielä Suomessa käytössä, mutta perusteluja sille, että tulevaisuudessa vähäpäästoiset kaasukäyttöiset autot vapautettaisiin lisäverosta, on toki ympäristöystävällisyydestä olemassa. Mutta en katso, että tätä pontta siihen asiaan tarvitaan.

Ed. M ä h ö n e n : Arvoisa puhemies! En varmasti ole tutustunut niin tarkoin kuin ed. Bremer työpaikka-autoiluun enkä siihen, kuinka monta kuukautta työpaikoilla autot seisoskelevat joko lumihangessa tai kesähelteellä. Siihen en niinkään ota kantaa.

Mutta kun hän viittasi nimeeni kaasukäyttöisten autojen kohdalla, voin toki todeta sen, että 184 000 kilometriä olen kaasulla ajanut ja todennut sen äärettömän miellyttäväksi polttoaineeksi. Olin hyvin pahoillani silloin, kun olin siirtämässä uuteen autoon näitä muutaman tuhannen markan laitteita. Silloin olisi joutunut maksamaan noin 30 000 markkaa jo siinä vaiheessa valtiolle veroa. Pidän sitä epäoikeudenmukaisena syystä, että tiedän, että kaasun käyttö on äärettömän ympäristöystävällistä, säästää myöskin erittäin paljon laitteistoa ja on sentään ihan kilpailukykyinen hinnaltaankin bensiinin kanssa. Siinä suhteessa voin yhtyä ed. Bremerin ajatuksiin kaasukäyttöisen auton kohdalta.

Ed. U o t i l a : Arvoisa rouva puhemies! Ed. Bremerille toteaisin, että en ota kontolleni telakaduunareiden autojen pysäköintiä Kaivopuiston nurmikolle, tapahtui se sitten bensa-autolla tai dieselautolla.

Ed. Kuismalle toteaisin, että kun hän tyypillisenä veropopulistina tällä kertaa vastustaa autoilun liikenteen verotusta, niin muutama päivä aikaisemmin hän hyvin tiukasti vastusti tuloverotusta, työn verottamista, ja totesi, että pitää siirtyä kulutuksen verottamiseen. Liikenteen, autoilun verottaminen on yhtä välillistä verottamista, myöskin kulutuksen verottamista hyvin suurelta osin. Elikkää tässä on se ristiriita: suo siellä, vetelä täällä.

Ed. K u i s m a : Arvoisa puhemies! Ed. Uotilalle lyhyesti: Olen täällä ilmoittanut jo kauden

alussa, etten tule, niin pitkään kuin Suomen kokonaisveroaste on näin korkea, kannattamaan yhtään veron korotusta. Siitä syystä olen toiminutkin myös johdonmukaisesti. Jos saadaan tuloerotus alas, todella suuri veroremontti, silloin varmasti voidaan harkita näitä uudelleen. Tosin siinäkin tilanteessa varmaan liikenteen verotusta ei ole syytä nostaa, vaan päinvastoin alentaa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s : Keskustelussa on ed. Bremer ed. Kuisman kannattamana tehnyt seuraavan lausumaehdotuksen: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin lainsäädännön muuttamiseksi siten, että moottoriajoneuvovero voidaan suorittaa myös kuuden kuukauden ajanjaksosta sekä niin, että myös kaasukäyttöiset henkilöautot vapautetaan lisäverosta.”

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus hyväksytään.

Eduskunta pysyy toisessa käsittelyssä tekemässään päätöksessä lakialoitteisiin sisältyvien lakiehdotusten hylkäämisestä.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s : Lopuksi on päätettävä lausumaehdotuksesta.

Äänestys ja päätös:

Mietintö ”jaa”, ed. Bremerin ehdotus ”ei”.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 77 jaa- ja 32 ei-ääntä, 4 tyhjää; poissa 86. (Ään. 133)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Asia on loppuun käsitelty.

5) Hallituksen esitys laiksi nestemäisten polttoainelaitteiden valmisteverosta annetun lain muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 206/1998 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 63/1998 vp

P u h e m i e s : Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

6) Hallituksen esitys laiksi autoverolain muuttamisesta

Kolmas käsittely, ainoa käsittely
Hallituksen esitys 264/1998 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 64/1998 vp
Lakialoite 15/1998 vp
Toivomusaloite 19, 34/1998 vp

P u h e m i e s : Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan. Sen jälkeen päätetään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksista. Toisessa käsittelyssä päätetty, hallituksen esitykseen sisältyvä lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä. Lopuksi päätetään ainoassa käsittelyssä toivomusaloitteista.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelu:

Ed. **B r e m e r :** Arvoisa rouva puhemies! Nyt käsiteltävänä oleva autoveron muutos on aiheuttanut paljon kysymyksiä siitä, että jos nyt muutetaan autoveroa, ehkä mahdollisesti alennetaan sitä, aiheuttaako se autoverotuotossa romahduksen. Tällainen pelko on täysin aiheeton. Nimitäin nyt puhutaan ulkoa, ulkomailta käytettynä ostetun auton verotuksesta. Autoveron tuotto liikevaihtoverolla ryyditettynä on vain noin 5 miljardia markkaa liikenneverotuksen kokonaistuotosta, joka on noin 30 miljardia, 29 miljardia ja risat, eli prosentteissa siis koko autoveron tuotto on 16 ja risat prosenttia koko liikenneverotuksen tuotosta. Vielä tästä 5 miljardista autoveron tuotosta vain alle yksi prosentti on nyt käsiteltävänä olevan lain tuotto eli siis käytettynä ulkoa ostetun auton verotuksen tuotto. Me puhumme luokkaa 10 miljoonan markan verotuotosta, 10 miljoonan markan osuudesta 30 000 miljoonan markan kokonaisliikenneverotuotosta. Siis millään muotoa ei voida eikä ole aihetta

pelätä, että muutos tähän aiheuttaisi jonkunlaisen romahduksen tässä verotustuotossa.

Toukokuun 4 päivänä EU:sta tuli ankara nuhde Suomelle — Suomen autoverolaki on jyrkässä ristiriidassa liittymissopimuksen ja EU:n kilpailulainsäädännön kanssa — ja samalla vaatimus, että se on harmonisoitava kolmen EU:n ennakkopäätöksen mukaisesti. Eli EU on antanut tuomionsa vastaavanlaisessa verotuksessa ensin Tanskalle, sitten kuuluisassa Nunes Tadeun tapauksessa, jossa tuomio tuli vuonna 95, ja sitten viimeisenä komissio vastaan Kreikka, jossa tuomio tuli vuonna 97. Huomattakoon, että EU ei kiinnitä huomiota verotuksen tasoon, siis siihen, kuinka korkea vero on, vaan verotuksen periaatteeseen, siihen, millä tavalla, millä perusteella sitä määrätään. EU toteaa, että Suomen tapa määrää autovero on siis jyrkässä ristiriidassa EU:n periaatteiden kanssa.

Nyt annettu hallituksen esitys autoveron muuttamisesta tuli hyvin myöhään. Verovalmistelija Kuitunen mielti erittäin pitkään, millä tavalla se tyydyttää EU:ta. Tässä ei ole minkäänlainen reformiyrityskään takana vaan ainoastaan yritys tyydyttää EU:ta. Samaan aikaan, kun tämä hallituksen esitys on tullut eduskuntaan, se on myöskin lähetetty komission vaatimuksesta komissiolle lausuntoa varten. Sitä lausuntoa ei ole vielä tullut, ja nyt me olemme hyväksymässä sellaisen lain, joka on edelleen räikeässä ristiriidassa EU:n periaatteiden kanssa.

Se johtuu siitä, että meidän esityksemme väittää, että auton arvon alennus on lineaarinen, että se on 0,6 prosenttia kuukaudessa lineaarisesti riippumatta siitä, mikä on auton merkki, onko se Mersu vai Lada, riippumatta siitä, paljonko ajokilometrejä autolla on takana, minkä jokainen tietää autokaupassa olevan aivan ratkaisevaa. Edelleen hallituksen esitys jättää täysin vaille huomiota sen, onko auto kolaroitu, onko se huonosti hoidettu, minkä verran se on ruosteessa, ja se sanoo vain, että auto kuin auto, arvon alennus on 0,6 prosenttia lineaarisesti sata kuukautta, sen jälkeen 0,9 sata kuukautta lisää ja sen jälkeen 0,4 vielä sata kuukautta lisää. Me pääsemme Suomessa tällä tavalla lineaariseen arvon alennukseen 25 vuotta vanhaan autoon saakka, kun Keski-Euroopassa normaali romutusikä on 10 vuotta ja autolla on romutusarvo sen jälkeen. Tämä on siis täydellisesti ristiriidassa EU:n periaatteen kanssa.

Toinen ristiriita syntyy siitä, että meillä 3 §:ssä on määrätty prosenttirajat sille, minkä verran auton osia saa vaihtaa, ennen kuin auto tulee

uudelleen verotettavaksi. Meillä on 33 prosenttia ja 50 prosenttia. Tämä on myöskin täysin EU:n kilpailusääntöjen vastaista, ja edelleen, mikä on tärkeintä, tämähän tarkoittaa sitä, että me emme saa uudistaa, me emme saa käytettyä vanhaa autoa parantaa liikenneturvallisemmaksi, koska jos me vaihdamme osia niin paljon, että se ylittää tämän prosenttirajan, niin tulee uusi autovero. Siis tällä pakotetaan pitämään käytetty auto huonossa kunnossa. Tämä on täysin järjen vastaista ja — myöskin totean — EU:n periaatteiden vastaista.

Siis meidän hallituksemme esitys, joka nyt ollaan täällä hyväksymässä, ei tule menemään EU:ssa läpi. Se kumoutuu, ja pelkäänpä, että se tulee kumoutumaan tai EU tulee esittämään kumoamisvaatimuksen, ennen kuin tämä nyt meillä hyväksyttävänä oleva laki edes astuu voimaan, mikä on mielestäni hyvin noloa.

Meillä on väistämättä edessä ensi tilassa Suomessa muutenkin välttämätön tarve uudistaa koko auto- ja liikenneverotusta. Me emme voi jatkaa tällä auto- ja liikenneverotuksella, joka estää autokannan uusiutumisen nykyajan ympäristövaatimukset, liikenneturvallisuusvaatimukset, polttoainetalouden vaatimukset täyttäväksi.

Tekemäni ponsiehdotus ei aiheuta mitään lisäkustannuksia. Se ei maksa yhtään mitään. Päinvastoin se tulee tuottamaan valtiontaloudellisia merkittäviä säästöjä, jos koko auto- ja liikenneverotus uudistetaan nykyaikaiseksi.

Tämän lisäksi totean mielelläni ja ehkä tärkeimpänä, että tästä sananmukaisesti sanasta saanaan esittämäni ponnin mukainen päätös on tehty hallituksen budjettineuvotteluissa vuonna 96. Se on kohta numero 4 hallituksen budjettineuvottelujen pöytäkirjassa, ja minä olen tämän ponteni siitä yksi yhteen monistanut, ja tämä päätös on tehty jo kerran. On käsittämätöntä itse asiassa — jos on sellainen käsite kuin budjettisopimusrikos, niin tässähan se olisi. Ei ole tehty mitään, vaikka on sovittu kerran yksimielisesti, että tällainen tehdään. No nyt me olemme ajautuneet siihen tilanteeseen, että se on täysin väistämätön hyvin pian.

Se, että pöytäkirjaan kirjattu sopimus vuonna 96 on jäänyt toteutumatta, johtuu ennen kaikkea valtiovarainministeriön ja siellä liikenneverotuksesta vastaavan virkamiehen jääräpäisestä vastustuksesta, vastaanhangoitteista ja hidastelusta antaa kokonaan uusi reformi, kokonaan uusi autoveromuutos, nykyaikaistettu versio tänne eduskuntaan.

Toistan, että auto- ja liikenneverotuksemme kokonaisuudistus nykyajan vaatimuksia vastaavaksi on väistämättä edessä hyvin pian, tänä keväänä joka tapauksessa. Osoittaisi selkeiden reaali-teettien näkemistä se, että eduskunta nyt hyväksyisi tämän ponnin, joka ei edellytä mitään lisärahoitusta, edellyttää vain pysymistä nykyajan vaatimusten mukaisessa tilassa autoilun ja liikenteen kehityksen suhteen. Sen takia ehdotan tällaisen lausuman hyväksymistä:

”Eduskunta edellyttää, että hallitus pikimmiten valmistellee auto- ja liikenneverotuksen kokonaisuudistuksen, joka kiinnittää erityistä huomiota liikennepoliittisiin, ympäristöpoliittisiin, liikennetaloudellisiin sekä liikenneturvallisuuteen liittyviin näkökohtiin.”

Tämän pitäisi olla ensisijainen meidän kaikkien mielestä, kun me lähdemme liikenne- ja autoverotusta nykyaikaistamaan.

Ed. T i u r i : Arvoisa puhemies! Käytettyjen autojen maahantuonnin verotusarvon laskeminen on todella kummallista. Se ei vastaa reaali-talannetta lainkaan. Mutta kaiken kaikkiaan liikenteen ja autojen verotus pitäisi saada järkevään ja kohtuulliseen systeemiin. Kun sitä aina pikkuhiljaa paikkaillaan, siitä on tullut aika sekava ja monimutkainen.

Ennen kaikkea meillä tällä hetkellä ympäristöasiat ovat huonossa kunnossa, kun meillä on niin paljon vanhoja autoja käytössä. Niiden hiilidioksidipäästöt eli bensiniin kulutus on paljon suurempi kuin uusien autojen ja niiden pienhiukkaspäästöt ovat hyvin suuret. Katalysaattoriauton pienhiukkaspäästöt ovat vain kymmenesosa muiden henkilöautojen päästöistä. Kun meillä on dieselautoja, niin todella hämmästyttää, että esimerkiksi kaasuhenkilöautot lasketaan dieselautojen joukkoon, vaikka niiden päästöt ovat valtavan paljon pienemmät, ehkä kahdeskymmenesosa dieselauton päästöistä.

Kaiken kaikkiaan verotusasiat pitäisi saada järjestykseen. Eräs autotyyppi, joka myös pitäisi ottaa huomioon verotusta uudistettaessa, ovat sähköautot. Sähköautot ovat ympäristön kannalta vielä parempia kuin muut autot, koska ne eivät pienhiukkaspäästöjä tuota lainkaan ja niiden hyötysuhde on paljon parempi kuin bensini-autojen, joten hiilidioksidipäästötkin, jos niitä syntyy sähköä tehtäessä, ovat kuitenkin pienemmät. Sähkövoimala on kuitenkin kaukana kaupunkien keskustoista, niin että pienhiukkaspäästöt, jos niitä siellä syntyy, ovat kaukana. Tieten-

kin sähkö voidaan tehdä myös ydinvoimalla, jota päästään niistäkin päästöistä.

Kannatan ed. Bremerin ehdotusta.

Ed. K u i s m a : Arvoisa puhemies! Autojen ja liikenteen verotushan on korkea alun perin siitä syystä, että sodan jälkeen oli valuuttapula ja senkin takia haluttiin verottaa ankarasti autoja, jotka silloin katsottiin vähemmän välttämättömiksi tuontitavaroiksi. Tämä syy on poistunut tietysti jo 50-luvulla, mutta koska se oli hyvä tulonlähde valtiolle, veroja ei ole alennettu siitä tasosta vaan päinvastoin ne ovat nousseet, niin kuin tiedämme, viimekin aikoina tarraverolla jne.

Tämähän on myös johtanut siihen, että järjestelmä on monimutkainen ja on paljon päällekkäisiä veroja. Sekin on jonkinlainen ongelma, mutta suurin ongelma on todella verotuksen korkea taso, joka sotii jo ympäristöseikkoja, liikenneturvallisuutta ja kaikkein eniten sitä vastaan, että yhteiskunnan pitäisi suosia liikkumisen vapautta. Tällaisessa harvaanasutussa maassa myös liikkumiskustannukset työhön tai kouluun tai mihin hyvänsä ovat suuret ja tällainen korkea autoverotus ja liikenteen verotus lisää niitä. Jos ajatellaan esimerkiksi suomalaista yhteiskuntarakennetta, niin lapsiperheillä, joissa vanhemmat käyvät töissä, lähes kaikilla on henkilöauto pakollisesti, koska muuten jokapäiväisestä elämästä ei selviä. Kun autovero on näin korkea, pieneltä osin se myös ajaa ihmisiä passiivisuuteen, koska tämä kaventaa työnteon kannattavuutta. Ed. Bremerin ponsi, jota myös itse kannatan, on tässä suhteessa perusteltu.

Ed. S a s i : Arvoisa puhemies! Autoa on Suomessa pidetty perinteisesti ylellisyytesineenä, vaikka se sitä tänä päivänä ei enää olekaan. Mutta tietysti totuus on se, että kun meillä on korkea autoverotus ja meillä on valtiontalous tähän asti ollut alijäämäinen, niin korvaavien kohteiden etsiminen ei ole kovinkaan helppoa, eikä niitä tässä keskustelussa ole vielä tuotu esille.

Ed. Bremer sanoi, että autojen arvo alenee hyvin merkkikohtaisesti. Se on aivan totta, mutta on aika mahdoton kehittää sellaista järjestelmää käytettyjen autojen tuonnin verottamiseen, jossa verotus olisi yksilökohtaista, vaan kyllä joudutaan käyttämään keskiarvolukuja. Tältä osin täytyy todeta, että meillä oli aikaisemmin voimassa järjestelmä, jossa käytettiin ostokuitia, mutta siinä suhteessa esiintyi siinä määrin paljon väärinkäytöksiä, että jokin muu järjestelmä täytyi löytää tilalle.

Olen sitä mieltä, että nykyinen vertailuhinta, josta vero lasketaan, ei ole oikeudenmukainen. Siitä syystä valiokunnan mietinnössä onkin lausuma, jossa edellytetään, että täytyy jokin muu vertailuhinta löytää, jonka perusteella vero määritellään kuin automaahantuojien antama hinta, mutta eduskunnassa ei tässä aikataulussa ollut mahdollisuutta tuollaisen säännöksen sorvaamiseen.

Täytyy todeta, kun ed. Bremer on täällä kritisoinut 0,6 prosentin arvonalenemaa kuukaudesta, että se on aika varovainen ja ehkä jopa riittämätönkin. Mutta luulen, että ehkä on parempi, että saadaan nyt ensin kokemuksia tällä perusteella ja katsotaan sitten, jos riittävä kilpailua ei synny, ehkä sen jälkeen on syytä tuota prosenttia kasvattaa niin, että tuonti on myös käytettävissä oleva vaihtoehto.

Mitä tulee lausumaan, haluan todeta, että mielestäni on tärkeää, että seuraavissa hallitusneuvotteluissa käydään vakavat keskustelut autoverotuksesta ja sen kohtalosta. Ainoa kestävä ja realistinen linja mielestäni on se, että tasaisesti maltillisesti alennetaan autoveroa tulevina vuosina.

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Kun minä käytän tämän puheenvuoron vielä, niin sitten kaikki samanlaiset puheenvuorot on käytetty, jotka olivat toisessa käsittelyssä. Nimittäin, jos autokanta alkaa osaksi muodostua näistä halvan verokannan ulkomailta tuoduista käytetyistä autoista, se merkitsee sitä, että valtion verotulot tässäkin asiassa, siis muuallakin kuin makeisverossa ja lainojen leimaverossa, koko ajan vähenevät. Kyllähän minäkin pidän siitä, että verotus vähenee, sekä välillinen että välitön verotus, ei siinä mitään. Mutta jos ajatellaan tätä asiaa tältä pohjalta, niin on siinä olemassa tiettyjä haittavaikutuksiaikin.

Jos ulkomaiset käytetyt autot alkavat käydä edullisiksi, se merkitsee myös sitä, että autokanta vanhenee ja liikenneturvallisuudelle aiheutuu haittaa tästä. Jos ulkomailta tuodaan hyvin halpoja vanhoja autoja tänne, tiedämme varsin hyvin, minkälainen meidän autokantamme ennen pitää on. Tämä asia on tietysti teoreettista, niin verotuksen osalta kuin autokannan vanhenemisen ja heikkenemisen osalta, mutta kyllä nämäkin asiat on huomioitava joka tapauksessa ed. Bremerin ehdotuksessa. Ed. Bremerin ehdotus on siinä mielessä vähän kuin ilmasta tempaistu. Sellaisenaan tietysti hyvä, mutta on tässä paljon haittojakin.

Ed. Bremer: Arvoisa rouva puhemies! En aio tässä pitkittää, mutta saattaa olla, että kaksi minuuttia ylittyy, joten tulini nyt varmuuden vuoksi puhujakorokkeelle puhumaan.

Ed. Kuisma totesi, että lähes kaikilla lapsiperheillä on auto. Haluan teille kertoa ihan tarkan luvun. Kaikista Suomen lapsiperheistä 94 prosentilla on auto käytettävissään aivan tuoreen tutkimuksen mukaan ja kaikista perheistä, siis lapsettomista ja lapsellisista perheistä, 84 prosentilla on auto käytettävissään. Se ei varmasti niillä hinnoilla, joita meillä Suomessa tänä päivänä peritään auton omistamisesta ja käytöstä, ole huvin vuoksi, vaan se on välttämättömyys. Ilman sitä on vaikea viedä tänä päivänä lasta päivähoittoon, hoitaa työasiat, hoitaa kauppa-asiat. Tämä on totuus.

Ed. Sasi peräänkuulutti korvaavaa ratkaisua. No nythän on kumma juttu, että minä olen liikennevaliokunnan jäsen enkä suinkaan minkään verovaliokunnan enkä yleensäkin talousvaliokunnan jäsen ja että minun pitäisi antaa tässä neuvoa asiantuntijalle. Mutta edustaja Sasi, jos te sanotte, että ei ole korvaavaa ratkaisua, niin minä annan sen korvaavan ratkaisun. Meille on ensiarvoisen tärkeää, että autoveroa sekä uusista että vanhoista pudotetaan, jotta autokanta uusiutuisi myös uusien kohdalta, ettei kävisi niin kuin ed. Aittoniemi pelkäsi, että tulee vain vanhoja autoja. Meidän pitää myös korjata uusien autojen autoveroa. Jollei siinä nähdä niitä valtiontaloudellisia säästöjä, jotka tulevat pelkästään siitä, että autoveroa lasketaan, se on silloin laskutaidon puutetta, mutta sehän on hyvin yleistä täällä. Halutaan nähdä vain, ja varsinkin verovalmistelijä näkee, vain sen lantin, joka tulee käteen eikä näe kerrannaisvaikutuksia lainkaan. Silloin, ed. Sasi, meidän pitää mennä käyttömaksuun.

Meidän pitää mennä käyttömaksuun sillä tavalla, että autojen hinnat halpenevat, autokanta uusiutuu ja meidän täytyy sitten maksaa käytöstä nykyistä enemmän. Mutta se on huomattavasti terveellisempi ratkaisu kuin se, että pidetään autoverolla yllä korkeaa hintatasoa ja käytetään yli-ikäisiä autoja ja päästään siihen, missä ollaan tänä päivänä, että kaikista riskialttein ryhmä liikenteessä, 18—22-vuotiaat, aiheuttavat neljänneksen kaikista kuolemantapauksista ja 33—35 prosenttia loukkaantumisista ja ne loukkaantumiset saattavat maksaa yhteiskunnalle 50 seuraavaa vuotta. Mennään käyttömaksuun siinä mielessä mieluummin.

Ed. Sasi, te sanoitte, että joudutaan käyttämään keskiarvolukuja. EU lähtee siitä, että jokai-

nen auto on yksilö ihan niin kuin autokauppias. Ja kun ei autokauppialla mene kovin pitkää aikaa määritellä käytetyn hinta eikä se kovin suureen haarakkaan mene ja kaikki muut EU-maat pystyvät tekemään sen saman, niin miksi ei meillä pystytä arvioimaan ulkoa käytettynä tuodun auton todennäköistä arvoa? Vielä jos siihen tulee erikoismiehiä, niin voidaan arvioida hyvin pienellä erehtymishaarukalla. Ei se ole mikään vaikeus. Meidän ei ole pakko käyttää keskiarvoja.

Ed. Sasi, totesitte, että 0,6 prosenttia on ehkä varovainen. Se tarkoittaa, että auton arvo alenisi 7,2 prosenttia ensimmäisenä vuonna. Minä toivon, ed. Sasi, että jokainen teistä ostaa uuden auton ja menee sen jälkeen vuoden kulluttua autokauppaan ja sanoo autokauppialle, että hei, minulla on pudonnut vain 7,2 prosenttia auton arvo, sen sanoo eduskunta ja sen ovat sanoneet eduskunnalle autokauppiat. He nauravat teidät ulos, koska teidän auton arvo on ensimmäisen vuoden aikana pudonnut noin 25—30 prosenttia. Jos on keskimääräisesti ajettu 17 000 kilometriä vuodessa, se on se 25—30 prosenttia ensimmäisenä vuonna. Toisena vuonna se putoaa lisää 20 prosenttia jäännösarvosta, eli kahden vuoden arvonalennus on 44 prosenttia keskimäärin, 35 000 kilometriä ajettu kolaroimaton, keskimäärin. Tämän laskelman mukaan se on vain 14,4 prosenttia. Tehkää elämäne autokauppa, ostakaa uusi auto, käyttäkää vuoden tai kaksi ja menkää autokauppaan sanomaan, että tämän verran se on vain pudonnut, kun eduskunta näin on sanonut!

Ed. Aittoniemi, te sanoitte, että verotus vähennee. Minä totean uudestaan, että käyttömaksua on vastaavasti nostettava eikä ole pelkoa siitä, että tänne tulee liian paljon käytettyjä, kun tehdään kokonaisuudistus autoverolle.

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa puhemies! Ed. Bremerin puheenvuoron johdosta haluan kunnioittaen todeta, että eduskunnan tietopalvelusta kuluvalle viikolla saamani tiedon mukaan 33 prosentilta suomalaisista talouksista puuttuu oma henkilöauto.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s : Keskustelussa on ed. Bremer ed. Tiurin kannattamana tehnyt seuraavan lausumaehdotuksen: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus pikimmiten valmistelee auto- ja liikenneverotuksen kokonaisuudistuksen, joka kiinnittää erityistä huomiota liikennepoliittisiin, ympä-

ristöpoliittisiin, liikennetaloudellisiin sekä liikenneturvallisuuteen liittyviin näkökohtiin.”

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus hyväksytään.

Eduskunta pysyy toisessa käsittelyssä tekevänsä päätöksessä lakialoitteeseen sisältyvän lakiehdotuksen hylkäämisestä.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Valtiovarainvaliokunnan mietintöön sisältyvät 1. ja 2. lausumaehdotus hyväksytään.

P u h e m i e s : Lopuksi päätetään ed. Bremerin lausumaehdotuksesta.

Äänestys ja päätös:

Mietintö ”jaa”, ed. Bremerin ehdotus ”ei”.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 68 jaa- ja 32 ei-ääntä, 2 tyhjää; poissa 97. (Ään. 134)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Eduskunta yhtyy valtiovarainvaliokunnan ehdotukseen toivomusaloitteiden hylkäämisestä.

Asia on loppuun käsitelty.

7) Hallituksen esitys laiksi alkoholilain muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 247/1998 vp
Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan mietintö 35/1998 vp

P u h e m i e s : Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

8) Hallituksen esitys valtion talousarvioksi vuodelle 1999

Jatkettu ainoa käsittely
Hallituksen esitys 105/1998 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 58, 58 a/1998 vp
Talousarvioaloite 1—931/1998 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 58 a, josta ilmenee, että valtiovarainvaliokunta on yhtynyt eduskunnan asiassa tekemään päätökseen.

Keskustelua ei synny.

P u h e m i e s : Totean, että talousarvioaloitteet n:ot 542, 658 ja 834 ovat tulleet hyväksytyiksi valtiovarainvaliokunnan mietinnön mukaisesti ja talousarvioaloite n:o 826 täysistunnossa päätetyllä tavalla.

Eduskunta yhtyy valtiovarainvaliokunnan ehdotukseen talousarvioaloitteiden n:ot 1—541, 543—657, 659—825, 827—833 ja 835—931 hylkäämisestä.

P u h e m i e s : Totean, että valtiovarainvaliokunnan mietintöön sisältyvät lausumaehdotukset 1—27 ovat tulleet hyväksytyiksi mietinnön asianomaisilla kohdilla.

Valtiovarainvaliokunnan mietinnön viidennen ja kuudenteen pontteen sisältyvät ehdotukset talousarvion soveltamisesta ja julkaisemisesta hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

P u h e m i e s : Eduskunnan seuraava täysistunto on ensi tammikuun 12 päivänä kello 14.

Täysistunto lopetetaan kello 20.14.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen